

มาตรการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง

โดย

นายวรวิทย์ ฤทธิพิศ
ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2560 - 2561

บทคัดย่อ

เรื่อง มาตรการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

ผู้วิจัย นายวรวิทย์ ฤทธิพิศ

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60

ปัญหาการก่ออาชญากรรมเป็นภัยคุกคามต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินและการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยสงบสุข โดยเฉพาะการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนในสังคมไทยนับวันมีแต่จะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และเป็นภาระหน้าที่สำคัญของรัฐที่ต้องคิดหามาตรการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาล่าช้าให้หมดสิ้นไปหรือลดน้อยลงมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ด้วยเหตุผลว่าเด็กและเยาวชนถือเป็นทรัพยากรบุคคลอันทรงคุณค่าของประเทศชาติซึ่งในวันข้างหน้าเขาเหล่านั้นจะต้องมาทดแทนผู้ใหญ่ประกอบกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งเพราะเหตุย่อหย่อนด้านความรู้ ด้านสติปัญญา ขาดประสบการณ์ชีวิต ซึ่งหากจะดำเนินคดีและลงโทษเด็กและเยาวชนให้เบ็ดเสร็จเด็ดขาดทีเดียวก็ดูไม่จะไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหา จึงเกิดแนวความคิดว่าการดำเนินคดีและการลงโทษเด็กและเยาวชนควรมีลักษณะเฉพาะมิใช่เพียงแต่เพื่อการลงโทษเช่นเดียวกับผู้ใหญ่เท่านั้น แต่ยังจะต้องหาหนทางเยียวยาแก้ไขและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้เป็นการสำคัญองชาติในอนาคตด้วย การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงทฤษฎีและแนวความคิดในการลงโทษผู้ก่ออาชญากรรม โดยชี้ให้เห็นถึงลักษณะการดำเนินคดีและลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมว่ามีแนวความคิดหรือหลักทฤษฎีใดที่สนับสนุนอยู่เบื้องหลังและมีความแตกต่างกับผู้ใหญ่ อย่างไร และปัจจัยหรือข้อจำกัดที่มีผลกระทบต่อ การลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม รวมถึงแสวงหามาตรการที่เหมาะสมสำหรับดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง จากการศึกษาวิจัยพบว่า การลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรมร้ายแรงเพียงใดหรือไม่ก็ตาม กฎหมายไทยได้นำหลักทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูมาประยุกต์ใช้เช่นเดียวกับนานาอารยประเทศ และการลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงให้หนักขึ้นเป็นเพียงมาตรการหนึ่งของการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมและเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุเท่านั้น แต่ยังมีมาตรการที่เหมาะสมรวมถึงข้อเสนอแนะอื่น ๆ อันจะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมในสังคมไทยได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากบิดามารดา ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ตลอดจนสถานศึกษาทั้งของภาครัฐและเอกชนที่จะต้องร่วมมือกันอย่างแข็งขัน

Abstract

Title : Measures taken against children and youth that committed serious crimes.

Filed : Social Psychology

Name : Mr. Worawit Rittitid

Course : NDC class 60

Crime is a threat to life, body, property and coexistence in society. In particular, the crimes of children and youth in Thai society have been increasing ever since. And it is an important obligation of the state to think about measures to prevent and resolve these problems as much little as possible. But for the reason that children and youth are the valuable human resources of the nation, in the future, they will have to replace the adults and the juvenile delinquency, partly because of the lack of intellectual knowledge. If the prosecution and punishment of children and youth are absolutely decisive, it does not seem to be consistent with the problem. The concept that juvenile prosecution and punishment should be unique, not just punishment, is the same as adults. It will also have to find ways to remedy and rehabilitate juvenile delinquents as a major force in the future. This study is the study of the theories and concepts of punishment for criminals. By pointing to the nature of litigation and punishment of juvenile offenders, what are the underlying ideas and theories behind the scenes and how are they different from adults, and the factors or constraints that affect the punishment of children and youth crime, including seeking the appropriate measures to deal with juvenile delinquents. From the study found that the juvenile delinquent commits a crime, whether it is a serious crime or not. Thai law has introduced the theory of punishment for rehabilitation as applied to the civilization. And the juvenile delinquency of crimes is more than just a measure of juvenile delinquency and a solution to the problem. There are also appropriate measures and other suggestions that will help to prevent and solve the problem of juvenile delinquents in Thai society. It requires the cooperation of parents, teachers, as well as educational institutions of both the public and private sectors that will be required to collaborate vigorously.

คำนำ

ปัญหาการก่ออาชญากรรม โดยเด็กและเยาวชนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับทุกสังคม และถือเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องคิดหาวิธีป้องกันและแก้ไขปัญหาเหล่านี้ และการลงโทษผู้กระทำความผิดหรือผู้ก่ออาชญากรรมก็เป็นมาตรการหนึ่งที่รัฐแต่ละรัฐต่างนำมาประยุกต์ใช้ แต่แนวความคิดในการลงโทษผู้กระทำความผิดที่มีอยู่ต่างมีหลากหลายแนวความคิดและหลายทฤษฎี ภายใต้ข้อจำกัดของบุคคลที่กระทำความผิดซึ่งอาจเป็นเด็กและเยาวชนหรือ ผู้ใหญ่ รวมถึงสาเหตุแห่งการก่ออาชญากรรมก็อาจมีหลากหลายสาเหตุแตกต่างกัน โดยเฉพาะการศึกษาวิจัยถึงปัญหาหรือสาเหตุที่เด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม ทฤษฎีและแนวความคิดในการดำเนินคดีและลงโทษเด็กและเยาวชนผู้ก่ออาชญากรรม ปัจจัยหรือข้อจำกัดที่มีผลกระทบต่อการศึกษาลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม ตลอดจนแสวงหามาตรการต่าง ๆ ที่เหมาะเพื่อป้องกันและแก้ปัญหการก่ออาชญากรรมร้ายแรงของเด็กและเยาวชนอย่างบูรณาการและยั่งยืน จึงเป็นเรื่องที่ควรค่าแก่การศึกษาวิจัยอย่างยิ่ง

โดยเฉพาะผู้วิจัยเป็นผู้ที่เคยปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมโดยตรง ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นไปในทางปฏิบัติและหวังว่าผลการศึกษาวิจัยจะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุก ๆ ฝ่ายสามารถนำเอาแนวความคิด และข้อเสนอแนะไปประยุกต์ใช้ให้ได้ผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

(นายวรวิทย์ ฤทธิพิศ)

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ.รุ่นที่ 60

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	3
วิธีดำเนินการวิจัย	3
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	4
บทที่ 2 ทฤษฎีและแนวความคิดในการลงโทษผู้ก่ออาชญากรรม	5
ปัญหาการก่ออาชญากรรมในสังคม	5
ความหมายของอาชญากรรม	5
ประเภทของอาชญากรรม	7
อาชญากรรมร้ายแรงกับอาชญากรรมที่ไม่ร้ายแรง	9
แนวความคิดในการลงโทษผู้ก่ออาชญากรรม	10
บทที่ 3 การดำเนินคดีและลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม	16
ปัญหาการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชน	16
คำจำกัดความของเด็กและเยาวชน	20
สาเหตุที่เด็กและเยาวชนก่ออาชญากรรม	25
ทฤษฎีและแนวความคิดในการดำเนินคดีและลงโทษเด็กและเยาวชน ที่ก่ออาชญากรรม	28
การดำเนินคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมกับการดำเนินคดี สำหรับผู้ใหญ่ที่ก่ออาชญากรรม	31
โทษและวิธีการลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม	47
ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้โทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม	54

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4	
วิเคราะห์เปรียบเทียบการการลงโทษเด็กและเยาวชน	
ที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่	59
ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการลงโทษเด็กและเยาวชน	
ที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง	59
วิเคราะห์การลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงเช่นเดียวกับ	
ผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่	62
มาตรการที่เหมาะสมสำหรับดำเนินการกับเด็กหรือเยาวชน	
ที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง	71
บทที่ 5	76
สรุปและข้อเสนอแนะ	
สรุป	76
ข้อเสนอแนะ	81
บรรณานุกรม	88
ประวัติย่อผู้วิจัย	90

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	ฐานความผิดซึ่งเด็กและเยาวชนกระทำความผิด	18
2-2	ฐานความผิดซึ่งเด็กและเยาวชนกระทำความผิด	19
2-3	ข้อมูลเกี่ยวกับการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดี ในปี 2559 โดยจำแนกตามลักษณะการอยู่อาศัย	27

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาการก่ออาชญากรรมเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับทุกสังคม และเป็นปัญหาสำคัญที่เป็นภัยคุกคามต่อชีวิต ทรัพย์สิน และการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยสงบ โดยเฉพาะสังคมเมืองใหญ่ลดหลั่นลงมาถึงสังคมชนบท มักจะปรากฏข่าวคราวการก่ออาชญากรรมให้พบเห็นทางหน้าหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์อยู่เสมอ ๆ ไม่เว้นแต่ละวัน และอาชญากรรมที่เกิดขึ้นนับวันจะมีกลวิธีที่สลับซับซ้อน และทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ อันเป็นผลทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ไม่สงบสุข ไม่มีความปลอดภัยในคุณภาพชีวิตและทรัพย์สิน สภาพสังคมเสื่อมโทรมจนนำไปสู่ความล้มจมประสพกับวิบัติหายนะของประเทศชาติ

การแก้ไขปัญหาอาชญากรรม เป็นภาระหน้าที่สำคัญของรัฐที่ต้องคิดหาวิธีป้องกัน และแก้ไขปัญหาล่าช้าให้หมดสิ้นไปหรือลดน้อยลงมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ กล่าวโดยเฉพาะการลงโทษผู้กระทำความผิดหรือผู้ก่ออาชญากรรมก็เป็นอีกหนทางหนึ่งที่รัฐแต่ละรัฐต่างนำมาใช้ใน ประเทศของตนเพื่อแก้ไขปัญหาล่าช้า แต่แนวความคิดในการลงโทษผู้กระทำความผิดที่มีอยู่ต่าง มีหลากหลายแนวความคิดและหลายทฤษฎี ภายใต้อำนาจบังคับว่าบุคคลที่กระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรม อาจมีทั้งเด็กหรือเยาวชนและผู้ใหญ่และสาเหตุแห่งการก่ออาชญากรรมก็อาจมีหลากหลาย สาเหตุ เช่น กรณีเด็กหรือเยาวชนก่ออาชญากรรมกับกรณีผู้ใหญ่ก่ออาชญากรรม แต่ละคนอาจมีสาเหตุ หรือมูลเหตุจูงใจในการก่ออาชญากรรมแตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะกระแสสังคมในปัจจุบัน บางส่วนมีความคิดว่า เมื่อเด็กหรือเยาวชนก่ออาชญากรรมร้ายแรงขึ้น ทำให้บุคคลอื่นต้องสูญเสีย ชีวิตหรือสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักและสูญเสียทรัพย์สินเงินทอง เด็กหรือเยาวชนรวมถึงบิดามารดา ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงก็มักจะอ้างถึงความเป็นเด็กหรือเยาวชน เพื่อให้บุตรหลานของไม่ต้องรับโทษหรือได้รับโทษน้อยลง ขณะเดียวกันญาติ พี่น้องของฝ่ายที่ต้องสูญเสียมักจะเกิดความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับความเป็นธรรมและไม่เป็นธรรมสำหรับสังคม ที่ต้องการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข แล้วตั้งคำถามด้วยความฉงนว่าหากเป็นเด็กหรือเยาวชนแล้ว ก็สามารถกระทำความผิดร้ายแรงอย่างไรก็ได้โดยไม่ต้องรับโทษหรือรับโทษเพียงน้อยนิดเช่นนั้น

หรือและมีความคิดว่าเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงก็น่าที่จะถูกลงโทษที่รุนแรง เช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่จึงจะสาสมกับความผิดที่เด็กหรือเยาวชนได้กระทำลง

ดังนั้น การศึกษาวิจัยถึงปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาและลงโทษรวมถึงการแสวงหา มาตรการที่เหมาะสมสำหรับดำเนินการกับเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง จึงเป็นเรื่อง ที่ควรค่าแก่การศึกษาเพื่อให้ทราบถึงสาเหตุแห่งปัญหาของการก่ออาชญากรรม ทฤษฎีและ แนวความคิดในการลงโทษผู้ก่ออาชญากรรม โดยเฉพาะ การดำเนินคดีและลงโทษเด็กหรือเยาวชน ที่ก่ออาชญากรรมนั้นเหมือนหรือแตกต่างกับการดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำความผิดที่เป็น ผู้ใหญ่หรือไม่ อย่างไรและมีแนวความคิดหรือทฤษฎีในเรื่องใดที่สนับสนุนอยู่เบื้องหลังและมีปัจจัย ใดบ้างที่มีผลกระทบต่อการศึกษาลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม รวมถึงการดำเนินการ กับเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงไม่ว่าจะเป็นการลงโทษหรือการใช้มาตรการอื่น ๆ ควรเป็นไปในลักษณะเช่นใดจึงเหมาะสม ท้ายที่สุดจะเป็นการตอบคำถามและพิสูจน์ว่าแนวความคิด ของญาติ พี่น้องของฝ่ายผู้เสียหายตามกระแสสังคมดังที่กล่าวมาข้างต้นว่าเป็นแนวความคิดที่ถูกต้อง หรือเป็นแนวความคิดที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนเพราะขัดกับหลักแห่งกฎหมายหรือทฤษฎีการลงโทษ เด็กและเยาวชนหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาถึงปัญหาการก่ออาชญากรรมใน สังคม ความหมายและประเภทของ อาชญากรรมแยกแยะว่าอาชญากรรมใดเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรงและไม่ร้ายแรง รวมถึงทฤษฎี และแนวความคิดในการลงโทษผู้ก่ออาชญากรรม รวมถึงสาเหตุที่เด็กและเยาวชนก่ออาชญากรรม การดำเนินคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมตามกฎหมายไทยว่าเหมือนหรือแตกต่างจาก ผู้ใหญ่หรือไม่ อย่างไร ศึกษาถึงโทษและวิธีการลงโทษ และทฤษฎีหรือแนวความคิดในการลงโทษเด็ก และเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม รวมถึงการลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมตามกฎหมายไทย ตลอดจนปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการศึกษาลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา
2. วิเคราะห์ถึงปัญหาการลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงเช่นเดียวกับ ผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ว่าควรเป็นไปในลักษณะเช่นใด และสามารถนำหลักการแห่ง โทษ และวิธีการลงโทษที่ใช้กับผู้ใหญ่ในกรณีปกติมาใช้กับเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดร้ายแรงได้ หรือไม่
3. เสนอแนะมาตรการที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินการเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนที่ก่อ อาชญากรรมร้ายแรง รวมทั้งเสนอแนะแนวความคิดที่เป็นประโยชน์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา การก่ออาชญากรรมโดยเด็กหรือเยาวชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาและวิจัยเรื่องมาตรการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงนี้ มุ่งพิจารณาในแง่ของกฎหมาย (Legal Approach) คือ มุ่งพิจารณาถึงการกระทำ (หรือละเว้นการกระทำ) ที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายและต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นสำคัญ ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงอาชญากรรมหรือผู้ก่ออาชญากรรม ในที่นี้จึงมีคำจำกัดความว่าหมายถึงผู้กระทำความผิดกฎหมายและต้องรับโทษทางอาญาตามที่กฎหมายบัญญัติ หรืออาจกล่าวได้สั้น ๆ คือหมายถึงผู้กระทำความผิดอาญานั้นเอง และผู้กระทำความผิดอาญานั้นอาจเป็นการก่ออาชญากรรมร้ายแรงหรือไม่ร้ายแรงก็ได้

2. เน้นศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีและแนวความคิดในการลงโทษผู้ก่ออาชญากรรม โดยมุ่งเน้นไปที่ผู้กระทำความผิดหรือผู้ก่ออาชญากรรมที่เป็นเด็กหรือเยาวชน โดยศึกษาเปรียบเทียบกับโทษและวิธีการลงโทษผู้ใหญ่ที่กระทำความผิดในกรณีปกติ การดำเนินคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมตามกฎหมายไทยว่าเหมือนหรือแตกต่างการดำเนินคดีสำหรับผู้ใหญ่อย่างไร และมีแนวความคิดหรือทฤษฎีใดที่สนับสนุนอยู่เบื้องหลัง

3. ศึกษาวิจัยถึงปัจจัยต่างๆที่มีผลกระทบต่อ การลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา โดยเน้นวิเคราะห์ปัญหาการลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง เช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ รวมถึงเสนอแนวความคิดหรือมาตรการที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินการเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง โดยเสนอแนะให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมหรือเป็นหลักการกว้างๆเป็นเรื่องราวเพื่อสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสารเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับทฤษฎีและแนวความคิดทางด้านอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาว่าด้วยการลงโทษผู้ก่ออาชญากรรมหรือผู้กระทำความผิด โดยเน้นไปที่การดำเนินคดีและการลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงกับการลงโทษผู้ก่ออาชญากรรมที่เป็นผู้ใหญ่ แล้วนำแนวความคิดนั้นมาวิเคราะห์เพื่อตอบโจทย์ตามเค้าโครงเรื่องว่าควรดำเนินการไปในทิศทางใด หรือมีมาตรการใดที่เหมาะสมในการดำเนินการกับเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมของคนไทย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. จะทำให้ทราบถึงแนวความคิดเกี่ยวกับอาชญากรรม ปัญหาการก่ออาชญากรรม ในแง่มุมต่าง ๆ การลงโทษผู้ก่ออาชญากรรมของประเทศต่างๆรวมถึงประเทศไทย การดำเนินคดี และการลงโทษเด็กหรือเยาวชนแตกต่างกับการดำเนินคดีและลงโทษผู้ใหญ่ที่ก่ออาชญากรรม อย่างไร รวมถึงปัจจัยต่างๆที่มีผลกระทบต่อ การลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม
2. จะได้ทราบวิธีการลงโทษสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมโดยเฉพาะกรณี การดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงว่าควรดำเนินการไปในทิศทางใด หรือมี มาตรการใดที่เหมาะสมในการดำเนินการหรือลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง เช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดในกรณีปกติ จากนั้นนำแนวความคิดที่ได้ไปต่อยอดหรือให้หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติต่อไป
3. จะได้ทราบถึงมาตรการที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินการเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน ที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง รวมทั้งเสนอแนะแนวความคิดที่เป็นประโยชน์เพื่อป้องกันและแก้ไข ปัญหาการก่ออาชญากรรมโดยเด็กหรือเยาวชน

บทที่ 2

ทฤษฎีและแนวความคิดในการลงโทษผู้ก่ออาชญากรรม

ปัญหาการก่ออาชญากรรมในสังคม

ปัญหาการก่ออาชญากรรมในสังคมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและอยู่คู่กับทุกสังคมอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เพราะในสังคมมนุษย์ โดยเฉพาะสังคมเมืองที่มีประชากรอยู่หนาแน่น ความเป็นอยู่ของประชาชนมีการแก่งแย่ง แข่งขันกันทางธุรกิจ มีทั้งเด็ก เยาวชนและผู้ใหญ่ สถานะภาพทางของเศรษฐกิจของแต่ละคนแต่ละครอบครัวก็แตกต่างกัน มีคนยากจน คนรวย คนทำงาน คนดองงานอาศัยอยู่รวมกันย่อมแน่นอนว่าต้องมีความขัดแย้งและการกระทบกระทั่งกันเกิดขึ้น ไปถึงขั้นหนักที่สุดคือการก่ออาชญากรรม ไม่ว่าจะเป็นการก่ออาชญากรรมที่มีความร้ายแรงเล็กน้อย เช่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ทำร้ายร่างกายไปจนถึงความร้ายแรงที่สุดถึงเช่น ปล้นทรัพย์ หรือฆ่าผู้อื่น เป็นต้น ขวคราวปัญหาการก่ออาชญากรรมของบุคคลในสังคมมักพบเห็นทางหน้าหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ อยู่เสมอๆ ไม่เว้นแต่ละวันและอาชญากรรมที่เกิดขึ้นนับวันจะมีกลวิธีที่สลับซับซ้อนและทวีความร้ายแรงขึ้นเรื่อยๆ อันเป็นผลทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ไม่สงบสุขไม่มีความปลอดภัยในคุณภาพชีวิตและทรัพย์สินทำให้ประเทศชาติขาดความมั่นคงและกลายเป็นประเทศที่ล้าหลังการแก้ไขปัญหาการก่ออาชญากรรมในสังคม จึงเป็นภาระหน้าที่ของรัฐทางด้านสังคมจิตวิทยา โดยถือเป็น “ยุทธศาสตร์ชาติ” ที่สำคัญประการหนึ่งที่จะเข้ามาแก้ไขปัญหาล่าช้าให้หมดไปหรือลดน้อยลงมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ความหมายของอาชญากรรม

เจเรมี เบนธัม (Jeremy Bentham) นักอาชญาวิทยาที่มีชื่อเสียงได้กล่าวถึงความหมายของ “อาชญากรรม (Crime)” ไว้ว่า อาชญากรรมเป็นการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิดทางอาญา โดยมีกฎหมายห้ามไว้ซึ่งมีผลร้ายมากกว่าผลดี¹

¹ พงจจิตต์ อธิคมนันท์. สังคมวิทยาว่าด้วยอาชญากรรมและการลงโทษ. (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2525). หน้า 8.

ความเห็นเจเรมี เบนธัม ข้างต้น เป็นความเห็นที่พิจารณาในแง่ของกฎหมาย (Legal Approach) ซึ่งสอดคล้องกับสถานะและความเป็นจริงที่ในสังคมปัจจุบัน จึงอาจให้นิยามคำว่า “อาชญากรรม” หมายความว่า การกระทำหรือละเว้นการกระทำอันฝ่าฝืนหรือขัดกับกฎหมายที่วางไว้และผู้กระทำนั้นจะต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังเช่นที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 ที่บัญญัติว่า บุคคลจะต้องรับโทษทางอาญา ต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ในมุมมองของนักอาชญาวิทยา ให้ความสำคัญของ “อาชญากรรม” โดยมุ่งเน้นไปที่ความร้ายแรงของการกระทำและความชั่วที่มีอยู่ในตัวผู้กระทำมากกว่า กล่าวคือจะมองความหมายไปที่การกระทำที่มีลักษณะชั่วร้ายและเป็นอันตรายต่อสังคมอย่างมากเท่านั้น

ในต่างประเทศ คดี Wilkins v. U. S ของประเทศสหรัฐอเมริกาได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า “อาชญากรรม” หรือ “Crime” ว่า A crime is an act committed or omitted, in violation of a public law, either forbidding or commanding it; a breach or violation of some public right or duty due to a whole community, considered as a community. In its social aggregate capacity, as distinguished from a civil injury.² ซึ่งให้ความหมายอย่างกว้างๆว่าหมายถึงการกระทำหรือละเว้นการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายบ้านเมือง หรือละเมิดสิทธิของผู้อื่นหรือถูกระเบียบของสังคม

การศึกษาและวิจัยเรื่องการลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดในกรณีปกตินี้ เป็นการพิจารณาในแง่ของกฎหมาย (Legal Approach) โดยเหตุผลว่าการกระทำ(หรือละเว้นการกระทำ)ที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายและต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้นั้นและพิจารณาในมุมมองของด้านอาชญาวิทยาและสังคมวิทยาประกอบด้วยเพราะการก่ออาชญากรรมเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมและสาเหตุของการก่ออาชญากรรมในแต่ละบุคคลก็แตกต่างกัน ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงอาชญากรรมหรือผู้ก่ออาชญากรรม จึงขอให้เข้าใจว่าหมายถึงผู้กระทำความผิดกฎหมายและต้องรับโทษทางอาญาตามที่กฎหมายบัญญัติและการก่ออาชญากรรมนั้นได้ส่งผลเสียหายต่อบุคคลและสังคมส่วนรวม ซึ่งอาจกล่าวได้สั้นๆว่าผู้ก่ออาชญากรรมหมายถึง ผู้กระทำความผิดอาญานั้นเอง ส่วนการกระทำความผิดอาญาหรือการก่ออาชญากรรมในเรื่องใดจะเป็นความผิดร้ายแรงหรือไม่จะได้อีกกล่าวในส่วนต่อไป

² Black's Law Dictionary Free Online Legal Dictionary 2nd Ed.

ประเภทของอาชญากรรม

การจำแนกประเภทของอาชญากรรมเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในอีกแง่มุมหนึ่ง เพราะเมื่อเราเข้าใจประเภทของอาชญากรรมแล้วจะทำให้เราเข้าใจถึงสาเหตุของการเกิดอาชญากรรม และสามารถจำแนกแยกแยะถึงความร้ายแรงของอาชญากรรมได้รวมถึงการนำประเภทของอาชญากรรมซึ่งจำแนกแยกแยะไว้แล้วไปพิจารณาประกอบการลงโทษผู้ก่ออาชญากรรมหรือผู้กระทำความผิดได้อย่างเหมาะสม

“อาชญากรรม” อาจแบ่งแยกได้ 3 ลักษณะในแง่มุมที่มองแตกต่างกัน กล่าวคือ

1. ในมุมมองของนักกฎหมาย มองว่า การก่ออาชญากรรมหรือการกระทำความผิดแบ่งแยก 2 ประเภทคือ

1.1 Mala In Se คือการกระทำความผิดที่เห็นได้อย่างเด่นชัดหรือเป็นความผิดในตัวของมันเอง ซึ่งโดยสามัญสำนึกหรือโดยธรรมชาติของคนทุกๆ ไปก็สามารถบอกได้ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด หรือไม่ถูกต้องและสมควรได้รับโทษ เช่น ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย หรือฆ่าผู้อื่น เป็นต้น

1.2 Mala Prohibita คือ การกระทำนั้นเป็นความผิดทางอาญาเพราะมีกฎหมายห้ามหรือบัญญัติไว้เป็นความผิด เช่น การฝ่าฝืนกฎจราจร การหลีกเลี่ยงภาษี เป็นต้น

2. ในมุมมองของนักอาชญาวิทยา จะพิจารณาในแง่ของความหนักเบาหรือความร้ายแรงของการประกอบอาชญากรรมหรือการกระทำความผิด ได้แก่

2.1 อาชญากรรมที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศชาติหรือต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมส่วนรวม ดังนี้

2.1.1 อาชญากรรมที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศชาติ เช่น การลอบปลงพระชนม์พระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ การปลอมแปลงธนบัตรหรือเงินตราของประเทศ เป็นต้น

2.1.2 อาชญากรรมที่มีผลกระทบร้ายแรงต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม เช่น การฆ่าบิดามารดา

2.2 อาชญากรรมที่มีผลกระทบร้ายแรงต่อบุคคลทั่วไปและต่อทรัพย์สิน เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น การข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่น การปล้นฆ่าหรือปล้นชิงทรัพย์ เป็นต้น

อาชญากรรมที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศชาติหรือต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมส่วนรวมหรือส่งผลกระทบต่อบุคคลทั่วไปและต่อทรัพย์สินดังกล่าวข้างต้น โทษในแต่ละข้อหาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย มักจะมีอัตราโทษสูงเช่น ประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกหลายปี

3. ในมุมมองของนักสังคมวิทยา มุ่งเน้นไปที่ตัวผู้ก่ออาชญากรรมหรือผู้กระทำความผิดและปัจจัยรอบข้างที่ส่งผลต่อการกระทำความผิด แบ่งแยกได้ 9 ลักษณะคือ³

3.1 ผู้กระทำความผิดในลักษณะฉิวเฟิน (The Casual Offender) ผู้กระทำความผิดในลักษณะนี้ปกติแล้วเป็นผู้ที่เคารพกฎหมายบ้านเมืองแต่หากกระทำผิดกฎหมายบ้างก็เป็นครั้งคราว โดยถือเอาความสะดวกสบายส่วนตัวเป็นที่ตั้งเช่นจอดรถในที่ห้ามจอดขับรถเร็วฝ่าฝืนกฎจราจรเมาสุราส่งเสียงอื้อฉาว

3.2 ผู้กระทำความผิดเป็นครั้งคราว (The Occasional Criminal) ปกติผู้กระทำความผิดในลักษณะนี้เป็นผู้ที่เคารพกฎหมายบ้านเมืองเช่นเดียวกันแต่สืบเนื่องจากความประมาทเลินเล่อหรือปราศจากมูลเหตุจงใจในการกระทำความผิด จึงกระทำความผิดเป็นครั้งคราว เช่น ความผิดฐานขับรถชนคนโดยประมาทเป็นเหตุให้คนอื่นบาดเจ็บหรือถึงแก่ความตาย

3.3 ผู้กระทำความผิดเพราะถูกกดดันทางจิตใจอย่างรุนแรง (Episodic Criminal) ผู้กระทำความผิดลักษณะนี้กระทำความผิดเนื่องจากถูกกดดันหรือย่ำทางอารมณ์อย่างรุนแรงทำให้ไม่สามารถยับยั้งสติได้ เช่น สามีฆ่าภรรยาและชายชู้ หรือทำร้ายร่างกายผู้อื่นอันเนื่องมาจากบันดาลโทสะ หรือถูกกดขี่ข่มเหงอย่างร้ายแรงและไม่เป็นธรรม

3.4 ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเงิน (The White Collar Crime) ในภาษาอังกฤษเรียกผู้กระทำความผิดในลักษณะนี้ว่า พวก White Collar หรือพวกคอเชิ้ตขาว บุคคลเหล่านี้ มักกระทำความผิดหรือทุจริตเกี่ยวกับการเงินซึ่งเกี่ยวเนื่องกับกิจการของตนหรือตำแหน่งที่ตนมีหน้าที่ เช่น พ่อค้าโกงภาษีรัฐ หรือเสมียน หรือสมุหบัญชีโกงเงินบริษัท

3.5 ผู้กระทำความผิดติดนิสัย (Habitual Criminal) บุคคลผู้กระทำความผิดในลักษณะนี้ได้แก่บุคคลจำพวกที่ไม่สามารถทำตนเข้ากับมาตรฐานของสังคมได้ นึกอยากจะทำอะไรก็ทำโดยไม่คำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นและมักจะทำซ้ำ ๆ ตามแต่จะสบโอกาส

³ พลตำรวจตรีชาย เสวีกุล. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517). หน้า 16-25.

3.6 ผู้กระทำความผิดอาชีพ (Professional Criminal) เป็นพวกที่ยึดถือการประกอบอาชญากรรมเป็นอาชีพเลี้ยงตัวอย่างแท้จริง พวกนี้เห็นว่า การประกอบอาชญากรรมนั้นสะดวกกว่าและได้เงินมากกว่า หากพลาดพลั้งถูกจับกุมและต้องรับโทษ โทษที่ได้รับก็ไม่หนักนัก พวกนี้จึงศึกษาวิธีการและเทคนิคในการกระทำความผิดจนมีความเชี่ยวชาญในการนั้น ๆ เช่น การล้วงกระเป๋าหรือลักทรัพย์ในห้างสรรพสินค้า

3.7 องค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) มีลักษณะที่ผู้กระทำความผิดมารวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนเหมือนองค์กร มีระเบียบ มีแบบแผน มีการแบ่งงาน มีหัวหน้าควบคุมงานและดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีอิทธิพลทั้งในทางการเงินและทางการเมือง การใช้กำลังคนและอาวุธ และมีเครื่องมือที่ทันสมัยเช่น ค้านค้ายาเสพติด ค้านการค้ำหญิงโสเภณี เป็นต้น

3.8 ผู้กระทำความผิดที่จิตผิดปกติ (The Mentally Abnormal Criminal) เป็นพวกที่กระทำความผิดอันเนื่องมาจากความผิดปกติทางจิตใจ เช่น เป็นโรคประสาท หรือโรคจิตชนิดใดชนิดหนึ่ง

3.9 ผู้กระทำความผิดที่ไม่มีเจตนาชั่วร้าย (The Nonmalicious Criminal) ผู้กระทำความผิดลักษณะนี้มักเป็นสังคมกลุ่มน้อย และกระทำไปตามความเชื่อทางวัฒนธรรมหรือขนบธรรมเนียมประเพณีหรือความเชื่อในศาสนาที่ตนเชื่อถือ แม้ว่าการกระทำนั้นจะขัดต่อกฎหมายก็ตาม

อาชญากรรมร้ายแรงกับอาชญากรรมที่ไม่ร้ายแรง

นักกฎหมายชาวอิตาลีชื่อซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Cesare Beccaria) และเป็นนักอาชญาวิทยาได้เขียนหนังสือชื่อ “Essay on Crimes and Punishments” หรือ “เรียงความเกี่ยวกับอาชญากรรมและการลงโทษ” เมื่อปี ค.ศ. 1764 ในหนังสือนี้ เบ็คคาเรียได้กล่าวไว้ว่า การพิจารณาว่าอาชญากรรมใดร้ายแรงหรือไม่ จะต้องพิจารณาจากองค์ประกอบเกี่ยวกับภัยอันตรายที่ก่อให้เกิดขึ้นแก่สังคมเป็นสำคัญ โดยถือว่าภัยอันตรายที่เกิดขึ้นเป็นเครื่องมือที่ใช้วัดอาชญากรรมในสังคมได้⁴

⁴ อุทิศ สุภาพ. “การนำปรัชญาอาชญาวิทยามาใช้ในการกำหนดโทษของศาลไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ร้ายและผู้กระทำผิดโดยพลั้งพลาด”. (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิตสาขาอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม, 2545). หน้า 41-45.

จากความเห็นของนักอาชญาวิทยาและประเภทของอาชญากรรมดังกล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าอาชญากรรมสามารถจำแนกได้หลายประเภทหลายลักษณะแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับว่าจะพิจารณาในแง่มุมใด ซึ่งหากพิจารณาในแง่มุมความหนักเบาหรือผลกระทบของการกระทำ ความคิดว่าได้ส่งผลเสียหายมากน้อยเพียงใด ย่อมบ่งชี้ให้เห็นถึงความร้ายแรงและไม่ร้ายแรง กล่าวคือหากการกระทำความคิดนั้นส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศชาติหรือต่อสังคม ในวงกว้าง เช่นการลอบปลงพระชนม์พระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ การปลอมแปลงธนบัตร หรือเงินตราของประเทศ การฉ้อโกงการค้า หรือความผิดฐานฆ่าผู้อื่น การข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่น การปล้นฆ่าหรือปล้นชิงทรัพย์ ฯลฯ เหล่านี้ เห็นได้ชัดว่าเป็นเรื่องการก่ออาชญากรรมร้ายแรง

อย่างไรก็ดีการก่ออาชญากรรมซึ่งเป็นความผิดและต้องรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ ก็ไม่ได้จำกัดเฉพาะว่าต้องเป็นการก่ออาชญากรรมหรือการกระทำความผิดที่ร้ายแรงดังที่กล่าวมาข้างต้นเท่านั้น แต่ยังคงพิจารณาในมุมมองของผู้กระทำความผิดประกอบด้วย กล่าวคือ แม้ความผิดที่กระทำนั้น จะไม่ใช่ความผิดที่มีอัตราโทษตามกฎหมายสูงและการกระทำความผิดส่งผลกระทบต่อบุคคลไม่มากนักแต่หากผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดในลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น องค์การอาชญากรรม (Organized Crime) ซึ่งเป็นการกระทำความผิดในลักษณะที่มีการสมคบร่วมกัน วางแผนเป็นขบวนการ ผู้กระทำความผิดอาชีพ (Professional Criminal) หรือผู้กระทำความผิดติดเป็นนิสัย (Habitual Criminal) ซึ่งผู้กระทำความผิดเหล่านี้เป็นผู้กระทำความผิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า หลายๆ ครั้ง แม้จะเคยติดคุกหรือบำบัด แก่ใจฟื้นฟูแล้วแต่เมื่อพ้นโทษและกลับคืนสู่สังคมก็ไม่หลายจำ หวนกลับมากระทำความผิดเดิมซ้ำๆ อีก สร้างความเสียหายแก่ประชาชนโดยทั่วไป ไม่หยุดหย่อน การก่ออาชญากรรมในลักษณะนี้ถือได้ว่าผู้นั้นเป็นผู้ก่ออาชญากรรมหรือกระทำความผิดร้ายแรงได้เช่นกัน เช่น ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน

ดังนั้นการพิจารณาว่าการกระทำความผิดใดเป็นอาชญากรรมร้ายแรงหรือเป็นอาชญากรรมที่ไม่ร้ายแรงบางกรณี จึงมีหลักการพิจารณา 2 แง่มุมคือ 1. พิจารณาในแง่มุมความหนักเบาหรือผลกระทบของการกระทำความผิดว่าได้ส่งผลเสียหายมากน้อยเพียงใด และ 2. พิจารณาที่ตัวบุคคลผู้กระทำความผิด ซึ่งจะต้องพิจารณาเป็นเรื่องๆ ไป

แนวความคิดในการลงโทษผู้ก่ออาชญากรรม

เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น สังคมก็ต้องหาวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใดมาดำเนินการกับคนที่กระทำความผิดอย่างมีระเบียบแบบแผนและเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การสืบสวนสอบสวน การจับกุม การฟ้องร้อง การดำเนินคดีโดยการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดต่อศาลจนกระทั่งศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษผู้กระทำความผิด การลงโทษผู้กระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรมเป็นเรื่อง

ทัณฑ์วิทยา (Penology) ซึ่งเป็นวิชาเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำความผิดโดยศึกษาถึงวิธีการต่างๆ ในการที่จะปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดและแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับเป็นคนดีมีประโยชน์ต่อสังคม การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดและแก้ไขผู้กระทำความผิดนั้นมีทั้งวิธีการลงโทษ (Punitive) และไม่ใช่การลงโทษ (Non-Punitive)⁵

ในทางทฤษฎีมีความเห็นว่า การลงโทษผู้กระทำความผิดมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ดังนี้⁶

1. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นหรือทดแทนความผิด (Retribution)

การลงโทษเพื่อแก้แค้นหรือทดแทนความผิดนับเป็นการลงโทษทางอาญาที่มีประวัติยาวนานตั้งแต่สมัยอดีต โดยได้รับอิทธิพลมาจากอำนาจในด้านการเมืองการปกครอง ศาสนา และระบบสังคม ประกอบกับความรู้สึกภายในหรือความต้องการในทางจิตวิทยาที่อยากให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลการตอบแทนด้วยการลงโทษที่สาสมกับความที่ตนได้กระทำ นอกจากนี้ยังเป็นการทำให้ผู้กระทำความผิดสารภาพและรู้สึกสำนึกในความผิดที่ตนได้ก่อขึ้น ลักษณะดังกล่าวจึงประกอบไปด้วยเงื่อนไข 3 ประการคือ

ประการแรก ต้องเป็นการลงโทษเพื่อมุ่งแก้ไขความเสียหายที่ผู้กระทำได้ก่อไว้ หรือทดแทนความรู้สึกของผู้เสียหายที่สูญเสียไปเพื่อให้ผู้เสียหายรู้สึกว่าการยุติธรรมมิได้จะละเลยความรู้สึกของผู้เสียหายหรือญาติมิตรที่ต้องการแก้แค้นผู้กระทำความผิด อันเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดให้สอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชน

ประการที่สอง ต้องกระทำด้วยความเป็นธรรม (Fairness) เพราะมองว่ากฎหมายจะมีผลคุ้มครองเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมได้ ทุกคนจะต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย บุคคลที่ละเมิดต่อกฎหมายจะต้องถูกดำเนินคดี การลงโทษจึงควรต้องมีความรุนแรงเท่ากับสิ่งที่ผู้กระทำได้ทำไป ผู้กระทำความผิดจะยังคงต้องได้รับการลงโทษจากรัฐแม้ว่าผู้เสียหายจะอภัยให้ก็ตาม

ประการที่สาม การลงโทษจะต้องได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิด ผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษเท่ากับความเสียหายที่ตนได้ก่อขึ้น

⁵ พลตำรวจตรีชาย เสวีกุล. อาชญาวิทยาและทัณฑ์วิทยา, อ่างแล้ว , หน้า 171.

⁶ นัทธี จิตสว่าง. หลักทัณฑ์วิทยา, พิมพ์ครั้งที่ 3.(มูลนิธิพิบูลย์สงเคราะห์ กรมราชทัณฑ์).

ความแตกต่างระหว่างการลงโทษเพื่อทดแทนกับการแก้แค้น พิจารณาจาก 5 ประการดังต่อไปนี้

1. การลงโทษเพื่อทดแทนมุ่งกระทำเพื่อตอบโต้การกระทำที่ผิดกฎหมาย ส่วนการแก้แค้นเป็นการโต้ตอบการกระทำที่ทำให้ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บหรือได้รับความเสียหาย โดยไม่คำนึงว่าการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นจะเป็นการกระทำที่ผิดตามกฎหมายหรือไม่
2. การทดแทนจะต้องเป็นโทษที่ได้สัดส่วนหนักเบาอย่างพอเหมาะต่อความผิด แต่การแก้แค้นไม่มีขอบเขตข้อจำกัด ขึ้นกับความพอใจของผู้แก้แค้นจะกระทำ
3. การแก้แค้นเป็นเรื่องส่วนตัวในลักษณะมีความสัมพันธ์กันระหว่างผู้ได้รับความเสียหายกับผู้ถูกแก้แค้น ขณะที่การลงโทษเพื่อทดแทนไม่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ดังกล่าว แต่ประการใด รัฐจะมอบอำนาจแก่ผู้เป็นตัวแทนรัฐเป็นผู้มีอำนาจในการลงโทษ
4. การแก้แค้นเป็นเรื่องของความรู้สึกในใจของผู้แก้แค้น ผู้แก้แค้นต้องการทิ้งร่องรอยความเสียหายไว้กับผู้ถูกแก้แค้น กรณีดังกล่าวไม่ปรากฏอยู่ในการลงโทษเพื่อทดแทน
5. การแก้แค้นเมื่อได้กระทำไปแล้วไม่มีหลักประกันว่าผู้แก้แค้นจะไม่กระทำการแก้แค้นซ้ำอีกในเรื่องเดียวกัน หากแต่การลงโทษโดยการทดแทนเมื่อได้ลงโทษทดแทนไปแล้วจะไม่อาจกระทำการลงโทษทดแทนแก่ผู้ได้รับโทษนั้นซ้ำอีก ถ้าผู้นั้นมิได้กระทำผิดขึ้นใหม่

2. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันหรือข่มขู่ (Deterrence)

ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า การกระทำความผิดเกิดขึ้นจากความไม่เกรงกลัวกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอ ประกอบกับมนุษย์เป็นผู้มีเหตุผล และมีเจตจำนงอิสระที่จะเลือกหรือไม่เลือกทำสิ่งใดก็ได้ และมนุษย์มักจะเลือกกระทำในสิ่งที่เห็นว่าตนเองได้รับประโยชน์มากกว่าจึงกล้าเสี่ยงที่จะกระทำความผิด การลงโทษควรมีขึ้นเพื่อการป้องกันการกระทำความผิด โดยการทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกว่าการกระทำความผิดก่อให้เกิดผลเสียแก่ตนยิ่งกว่าเมื่อมนุษย์ตระหนักได้เช่นนี้ก็จะหลีกเลี่ยงที่จะกระทำความผิด

การลงโทษเพื่อป้องกันหรือข่มขู่นี้ อาจแบ่งเป็น

1. การป้องกันส่วนบุคคล (Individual Deterrence) คือ มีจุดมุ่งหมายที่จะการยับยั้งหรือป้องกันเฉพาะรายคือป้องกันยับยั้งไม่ให้ผู้กระทำความผิดนั้นซ้ำเติม เกรงกลัวต่อการลงโทษ และไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีก
2. การป้องกันทั่วไป General Deterrence กล่าวคือ เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อข่มขู่หรือป้องกันไม่ให้คนอื่นในสังคมกระทำความผิดในลักษณะเดียวกันเพราะเกรงกลัวต่อการลงโทษ เช่น การลงโทษจำคุก จะทำให้คนทั่วไปเห็นว่ากระทำความผิดแล้วต้องติดคุก ต้องลำบาก

ทำให้เกิดความกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิด การลงโทษตามทฤษฎีนี้จะได้ผลเป็นการยับยั้งหรือข่มขู่ เรย์เจฟเฟอร์รี่ กล่าวไว้ว่าจะต้องมีคุณลักษณะเด่น 4 ประการ คือ

2.1 การลงโทษต้องมีความแน่นอนในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ
อย่าได้ให้ผู้กระทำความผิดหลุดรอดจากการจับกุมหรือการถูกลงโทษ

2.2 การลงโทษจะต้องกระทำอย่างรวดเร็ว ให้เห็นผลทันตา จึงจะทำให้ผู้อื่นหวาดกลัวไม่กล้าที่จะเอาเยี่ยงอย่าง

2.3 การลงโทษต้องมีความเสมอภาค โดยผู้กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษเท่าเทียมกันไม่มีการเลือกปฏิบัติ ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่คิดจะกระทำความผิดไม่มีโอกาสแก้ตัวหรือหาทางหลีกเลี่ยงหรือหาข้อยกเว้นจากการถูกลงโทษเมื่อทำผิด การลงโทษจึงจะมีผลเป็นการข่มขู่

2.4 การลงโทษจะต้องมีบทลงโทษที่เหมาะสมและตัดเทียบกับความผิด หากลงโทษเบาเกินไปคือไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด ก็อาจทำให้ผู้กระทำความผิดและคนทั่วไปไม่เกรงกลัวและคุ้มค่าที่จะเสี่ยงกระทำความผิด

3. การป้องกันเนื่องจากบทเรียนที่เกิดขึ้น (Educative Deterrence) ตามทฤษฎีป้องกันทั่วไป บุคคลทั่วไปซึ่งคิดจะกระทำความผิดจะถูกขัดขวาง เนื่องจากการรู้ว่าจะได้รับ การลงโทษอย่างเดียวกับที่ผู้กระทำความผิดได้รับ อย่างไรก็ตาม การลงโทษอาจส่งผลดีต่อสังคมด้วยการสร้างทัศนคติว่าจะไม่กระทำความผิด ซึ่งจะมีผลเป็นการยับยั้งการกระทำความผิดโดยทางจิตสำนึก และเป็นการสอนคนในสังคมให้รู้จักแบ่งแยกระหว่างความดีกับความชั่ว เช่น ในทุกครั้งที่มีคนถูกลงโทษในข้อหาลักทรัพย์ ศีลธรรมของสังคมที่ว่าการลักทรัพย์เป็นเรื่องไม่ถูกต้อง จะได้รับการตอกย้ำและตักเตือนไม่ให้คนในสังคมมีนิสัยชอบลักขโมย หากไม่สามารถลงโทษผู้ที่ลักทรัพย์ดังกล่าวในทันที การยับยั้งในเรื่องลักทรัพย์ตลอดจนศีลธรรมคดียของคนในสังคมที่ว่า การลักทรัพย์เป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องก็จะถูกสั่นคลอน ความคิดที่ไม่ไปลักทรัพย์ผู้อื่นก็จะเปลี่ยนแปลงไปและอาจจะเริ่มไปลักทรัพย์กันอีก⁷

⁷ ญัฐวสา นัตรไพฑูรย์ และไบรอัน เอ็มเพียร์ซ. “อายุความสะดุดหยุดอยู่ในคดีอาญา”. (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายสถาบันกฎหมายอาญา, สำนักวิชาการ สำนักงานอัยการสูงสุด, 2550). หน้า 19 – 20.

3. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative)

ทฤษฎีนี้มองว่าผู้กระทำความผิดของมนุษย์ถูกกำหนดหรือถูกกดดันจากปัจจัยต่างๆของสภาพแวดล้อมทางสังคมหลายอย่างรวมกัน เช่น ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยทางชีวภาค และปัจจัยสภาพแวดล้อมหรือความเป็นอยู่ของครอบครัวการกระทำความผิดจึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจากปัจจัยหลาย ๆ อย่างรวมกันและอาจแตกต่างกันไปแต่ละบุคคล การลงโทษจึงไม่ควรมุ่งเน้นไปที่การกระทำความผิดเป็นหลัก แต่ควรพิจารณาถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำความผิดและแก้ไขไปที่สาเหตุแห่งการกระทำความผิดนั้น

การลงโทษผู้กระทำความผิดตามทฤษฎีนี้ จึงเน้นไปที่ตัวผู้กระทำความเสียหายมากกว่าการกระทำความผิดโดยเปรียบผู้กระทำความผิดเสมือนว่าเป็นผู้ป่วย จำต้องศึกษาผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลหรือจำแนกลักษณะเพื่อหาสาเหตุการกระทำความผิดและหาแนวทางแก้ไข แนวความคิดนี้จึงเป็นแนวความคิดของการให้โอกาสผู้กระทำความผิดกลับตัวหรือแก้ไขปรับปรุงตัวเองไม่ให้มากระทำความผิดซ้ำอีก เช่น การลงโทษจำคุกแต่ศาลให้หรือการลงโทษจำคุกไว้และคุมความประพฤติกับให้ทำกิจกรรมประโยชน์อันเป็นการบริการสาธารณะ อันเป็นการให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดนั้น หรือหากต้องโทษจำคุก ก็มีการอบรมแก้ไขโดยการฝึกวิชาชีพ ให้การศึกษา การอบรมทางศีลธรรมและศาสนา การให้การบำบัดแก้ไขเป็นกลุ่มและรายบุคคล เพื่อมุ่งแก้ไขสาเหตุที่ทำให้ผู้นั้นกลายมาเป็นผู้กระทำความผิด เปรียบเทียบได้กับคำกล่าวที่ว่า “ ชัดเกล้าความประพฤติเพื่อให้ไม่ต้องการกลับไปกระทำความผิดอีกถึงแม้บุคคลนั้นจะไม่กลัวการลงโทษก็ตาม ”

4. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อปกป้องคุ้มครองสังคมโดยตัดโอกาสมิให้กระทำความผิด (Social Protection or Incapacitation)

ทฤษฎีนี้มีวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยโดยแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคมเพื่อตัดโอกาสไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดอีก โดยมีหลักการสำคัญว่าอาชญากรรมย่อมไม่เกิดขึ้น ถ้าไม่มีอาชญากรหรืออาชญากรไม่มีโอกาสที่จะกระทำความผิด แนวความคิดนี้เน้นการคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมโดยไม่ให้ผู้กระทำความผิดมีโอกากระทำความผิดซ้ำด้วยการลงโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือการส่งตัวไปกักกัน ณ สถานที่ไกลโพ้นเหมือนในอดีตที่อังกฤษเคยส่งนักโทษไปอาณานิคม เช่น ส่งนักโทษไปยังออสเตรเลีย

จากทฤษฎีและแนวความคิดในการลงโทษผู้ก่ออาชญากรรมหรือผู้กระทำความผิดดังที่กล่าวมาข้างต้น สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ทั้ง 4 ทฤษฎีต่างมีข้อดีและข้อด้อยอยู่ในตัวของมันเอง เช่น การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้มองถึงประโยชน์ในอนาคตว่าจะมีผลในการป้องกันไม่ให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอีกหรือไม่ ประกอบกับการลงโทษผู้กระทำความผิดรายหนึ่งรายใด

ในปัจจุบัน ก็มีได้จำกัดใช้เฉพาะทฤษฎีหนึ่งทฤษฎีใดที่เดียว เพราะการลงโทษผู้ก่ออาชญากรรม หรือผู้กระทำความผิดครั้งหนึ่งครั้งใด ก็อาจมีหลักเกณฑ์และแนวความคิดหลายทฤษฎีประกอบเข้าด้วยกันก็ได้โดยขึ้นอยู่กับว่าการลงโทษในครั้งนั้นจะมีน้ำหนักหรือมุ่งเน้นไปในทางทฤษฎีใดและการลงโทษผู้กระทำความผิดในยุคสมัยหนึ่งก็อาจมีน้ำหนักหรือมุ่งเน้นไปในทิศทางทฤษฎีหนึ่ง แต่อีกยุคสมัยอาจมีการเปลี่ยนแปลงโดยเน้นหนักไปทางในทางอีกทฤษฎีหนึ่งก็เป็นได้ตามแต่สถานการณ์ เช่น ในอดีต การลงโทษผู้ก่ออาชญากรรมค่อนข้างที่จะมุ่งไปในทิศทางแก้แค้น ผู้กระทำความผิดและข่มขู่มิให้บุคคลอื่นเอาเยี่ยงอย่างมาในระยะหลัง ๆ เริ่มมุ่งเน้นไปในทางเพื่อปกป้องคุ้มครองสังคมส่วนรวมและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดควบคู่กันและขณะเดียวกัน ก็เป็นการข่มขู่ยับยั้งผู้กระทำความผิดและผู้อื่นให้หวาดกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิดในตัว

ดังนั้น การลงโทษจำคุกจำเลยหรือผู้กระทำความผิด คือการนำตัวผู้กระทำความผิดไปคุมขังไว้ ณ สถานที่ซึ่งเรียกว่าเรือนจำ อันเป็นการแยกตัวผู้กระทำความผิดออกจากสังคมเพื่อตัดโอกาสไม่ให้กระทำผิดอีก (ในระหว่างรับโทษจำคุก) แต่การแยกผู้กระทำความผิดโดยการจำคุกดังกล่าว ก็ได้ผลเพียงช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้นเพราะส่วนใหญ่โทษจำคุกที่ลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดมักเป็นโทษจำคุกที่มีกำหนดเวลา เมื่อจำเลยหรือผู้กระทำความผิดพ้นกำหนดโทษจำคุกและออกจากเรือนจำคืนสู่สังคมแล้ว ประกอบกับมีปัจจัยสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เกื้อหนุนก็อาจทำให้จำเลยหรือผู้กระทำความผิดนั้นหวนกลับมากระทำความผิดอีก จึงมีแนวความคิดว่าหากนำทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมาปรับใช้หรือเข้ามามีบทบาทสำคัญควบคู่ไปกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อปกป้องคุ้มครองสังคม เช่น ในระหว่างต้องโทษจำคุกอาจจัดให้มีการศึกษาหรืออบรมด้านวิชาชีพ เพื่อให้ผู้ต้องขังหรือนักโทษเมื่อพ้นโทษออกมาแล้วสามารถนำความรู้ที่ได้ร่ำเรียนมาประกอบอาชีพหารายได้ จะได้ไม่หวนกลับมากระทำความผิดอีก เช่นนี้ ก็จะทำให้การลงโทษผู้กระทำความผิดมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นเพราะนอกจากจะเป็นประโยชน์แก่ตัวผู้กระทำความผิดเองแล้วยังเป็นการคุ้มครองสังคมจากการกระทำความผิดซ้ำอีกแนวความคิดดังกล่าวนี้ ระยะหลัง ๆ ได้ถูกนำมาใช้และเป็นที่แพร่หลายเรื่อยมาจวบจนปัจจุบัน และอาจเรียกได้ว่า เป็นการใช้ทฤษฎีและแนวความคิดแบบผสมผสานเพื่อปกป้องสังคมและช่วยเหลือผู้กระทำความผิดในขณะเดียวกัน

บทที่ 3

การดำเนินคดีและลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม

ปัญหาการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชน

ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990 (Convention on the Rights of the Child = CRC) ซึ่งจัดทำขึ้นโดยองค์การสหประชาชาติและได้รับการรับรองจากที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ (United Nations General Assembly) เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 1989 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 2 กันยายน 1990 ได้กล่าวถึงสิทธิเด็กไว้ 4 ด้านคือ

1. สิทธิในการอยู่รอด
2. สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง
3. สิทธิที่จะได้รับการพัฒนาและ
4. สิทธิในการมีส่วนร่วม

สิทธิทั้งสี่ประการข้างต้นต่างมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันขึ้นอยู่กับว่าจะนำมาใช้ในช่วงเวลาใดสถานการณ์ใดของเด็ก กล่าวคือในสถานการณ์หนึ่งสิทธิด้านหนึ่งของเด็กอาจมีความสำคัญยิ่ง ขณะที่สิทธิด้านอื่นๆของเด็กอาจจะยังไม่จำเป็น หรือความสำคัญลดหลั่นลง เพราะวัยเด็กและเยาวชนมีช่วงอายุเวลายาวนานหลายปีบางประเทศกำหนดให้เด็กมีอายุไม่เกิน 18 ปี หรือบางประเทศก็กำหนดให้เด็กมีอายุไม่เกิน 15 ปี แตกต่างกันไปเมื่อพิจารณาตั้งแต่เด็กแรกเกิดจนเจริญเติบโตขึ้น ในช่วงเริ่มแรกสิทธิในการอยู่รอดจะเข้ามามีบทบาทและมีความสำคัญที่สุดทั้งนี้เพื่อต้องการปกป้องเด็กให้มีชีวิตอยู่รอดต่อไป ดังจะเห็นว่าในหลายๆประเทศมีกฎหมายห้ามการทำแท้ง เพราะมีแนวความคิดที่จะปกป้องเด็กที่อยู่ในครรภ์มารดาส่วนหนึ่งพอเด็กนั้นอยู่รอดมาแล้วเจริญเติบโตต่อมาสิทธิของเด็กหรือเยาวชนที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง ได้รับการพัฒนาและการมีส่วนร่วม ก็จะเข้ามามีบทบาทสำคัญทั้งนี้ก็เพื่อให้เด็กนั้นเจริญเติบโต และมีพัฒนาการทางด้านร่างกายให้เด็กหรือเยาวชนมีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์มีการพัฒนาการทางด้านอารมณ์ มีการพัฒนาการทางด้านสังคม และมีการพัฒนาการทางด้านการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทำให้เด็กหรือเยาวชนเป็นคนที่มีความรับผิดชอบและความประพฤติดีอันเป็นพื้นฐานที่จะทำให้เด็กหรือเยาวชนนั้นกลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต

เด็กหรือเยาวชนที่กำลังเจริญเติบโตในประเทศใดประเทศหนึ่งนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งยวดเพราะในวันข้างหน้าเด็กนั้นจะต้องมาทดแทนผู้ใหญ่และจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไปในอนาคตจึงกล่าวได้ว่าเด็กหรือเยาวชนถือเป็นทรัพยากรบุคคลอันทรงคุณค่าของประเทศชาติหากเด็กหรือเยาวชนในวันนี้มีการศึกษามีพัฒนาการที่ดีมีอุปนิสัยดี มีความประพฤติดี มีสุขภาพพลานามัยและร่างกายแข็งแรง มีสัมมาชีพดี มีคุณธรรมและวัฒนธรรมประจำใจที่ดีแล้ว ก็เป็นที่เห็นได้ว่าพลเมืองของประเทศในอนาคต จะต้องประกอบด้วยผู้ใหญ่ที่มีความสามารถและมีคุณค่าอย่างสูง ส่งผลให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรืองมั่นคงและพัฒนาต่อไปอย่างไม่หยุดยั้งในทางตรงกันข้ามหากเด็กหรือเยาวชนในวันนี้ขาดการศึกษาบรม มีความประพฤติไม่ดี มีสุขภาพร่างกายอ่อนแอ ดำรงชีพไม่สุจริตหรือก่ออาชญากรรมขึ้น อนาคตของชาติก็จะเต็มไปด้วยพลเมืองที่มีปัญหาและเป็นตัวถ่วงความเจริญก้าวหน้าของประเทศ ทำให้ประเทศชาติไม่พัฒนาเท่าที่ควรเพราะต้องมานำเงินงบประมาณมาสนับสนุนเพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้ แทนที่จะนำเงินงบประมาณของรัฐไปพัฒนาประเทศในด้านอื่น ดังนั้น ในนานาอารยประเทศจึงได้ให้ความสำคัญกับปัญหาการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนอย่างมาก

สำหรับประเทศไทย ได้ลงนามเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2535 และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535 ส่งผลให้ประเทศไทยต้องดำเนินการออกกฎหมายหรือแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กเพื่ออนุวัติให้เป็นไปตามอนุสัญญาดังกล่าวเพื่อให้รับรองและคุ้มครองสิทธิของเด็กส่วนปัญหาการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งซึ่งล่าสุดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีในปี 2558 ทั่วประเทศมี 33,620 คดี โดยจำแนกตามช่วงอายุของเด็กและเยาวชนพบว่าช่วงอายุตั้งแต่ 10 – 15 ปี กระทำความผิดอาญา 14,345 คน คิดเป็นร้อยละ 12.92 และช่วงอายุ 15-18 ปี กระทำความผิดมากที่สุดตก 29,275 คน คิดเป็นร้อยละ 87.08 โดยเป็นเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นชาย 31,456 คน คิดเป็นร้อยละ 93.56 และมากกว่าเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นหญิงราว 2,164 คน คิดเป็นร้อยละ 6.44

ฐานความผิดซึ่งเด็กและเยาวชนกระทำความผิดสามารถจำแนกได้ ดังนี้¹

ตารางที่ 2-1 : ฐานความผิดซึ่งเด็กและเยาวชนกระทำความผิด

ฐานความผิด	จำนวนคดี	ร้อยละ
ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ	13,884	41.30
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	6,874	20.45
ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย	4,200	12.49
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	1,498	4.46
ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขเสรีภาพ ชื่อเสียง และ การปกครอง	887	2.64
ความผิดอื่นๆ	3,470	10.32

ที่มา : วรวิทย์ ฤทธิพิศ, 2560

ส่วนข้อมูลปี 2559 กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเปิดเผยว่ามีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีในปี 2559 ทั่วประเทศมี 30,356 คดี โดยจำแนกตามช่วงอายุของเด็กและเยาวชนพบว่า ช่วงอายุตั้งแต่ 10-15 ปี กระทำความผิดอาญา 4,092 คน คิดเป็นร้อยละ 13.48 และช่วงอายุ 15- 18 ปี กระทำความผิดมากที่สุดตก 26,264 คน คิดเป็นร้อยละ 86.52 โดยเป็นเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นชาย 28,147 คน คิดเป็นร้อยละ 92.72 และเป็นเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นหญิงราว 2,209 คน คิดเป็นร้อยละ 7.28

¹ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. “รายงานการดำเนินงานของรัฐต่อสาธารณะ รายปี ประจำปีงบประมาณ 2558”. 2558. หน้า 72 – 77.

ฐานความผิดซึ่งเด็กและเยาวชนกระทำความผิดสามารถจำแนกได้ ดังนี้²

ตารางที่ 2-2: ฐานความผิดซึ่งเด็กและเยาวชนกระทำความผิด

ฐานความผิด	จำนวนคดี	ร้อยละ
ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ	12,406	40.87
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	5,960	19.63
ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย	4,170	13.74
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	1,432	4.72
ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียง และการปกครองความผิดเกี่ยวกับอาวุธและวัตถุระเบิด	861	2.84
ความผิดอื่นๆ	2,248	7.41
	3,279	10.80

ที่มา : วรวิทย์ ฤทธิพิศ, 2560

จากข้อมูลเกี่ยวกับการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืนและวัตถุระเบิด มีจำนวนมากถึง 2,248 คดี คิดเป็นร้อยละ 7.41 และความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืนและวัตถุระเบิดนี้มักจะเชื่อมโยงกับความผิดฐานอื่น ๆ เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นหรือทำร้ายร่างกายบ่งชี้ให้เห็นว่า ปัญหาการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยมีแนวโน้มทวีความรุนแรงเพิ่มมากยิ่งขึ้น และเป็นปัญหาเร่งด่วนที่หลายๆฝ่ายที่เกี่ยวข้องพยายามป้องกันและแก้ไข

² กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. “รายงานการดำเนินงานของรัฐต่อสาธารณะรายปี ประจำปีงบประมาณ 2559”. 2559. หน้า 72 – 77.

ในปัจจุบัน การดำเนินการเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในประเทศไทยโดยภาพรวมทั้งหมดอาจจะพิจารณาได้ใน 3 มุมมองกล่าวคือ³

1. มุ่งไปที่กลุ่มเด็กหรือเยาวชนที่ไม่มีปัญหาในมุมมองนี้ทางรัฐมีนโยบายในเชิงป้องกัน โดยมุ่งส่งเสริมและพัฒนาการของเด็กหรือเยาวชนเหล่านี้ในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะส่งเสริมในด้านกิจกรรมกีฬา ส่งเสริมความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน มีการแนะนำให้คำปรึกษาและฝึกอบรม เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนมีความรู้ความสามารถมากยิ่งขึ้นดังจะเห็นได้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ในหมวด 7 ว่าด้วยการส่งเสริมความประพฤตินักเรียนนักศึกษา

2. มุ่งไปที่กลุ่มเด็กหรือเยาวชนที่เป็นเหยื่อของการกระทำและกลุ่มเด็กที่ด้อยโอกาส และส่อเสี่ยงต่อการกระทำความผิดเช่น กลุ่มเด็กหรือเยาวชนที่ถูกบังคับให้เป็นโสเภณี ถูกข่มขืน โดยบุคคลในครอบครัว หรือถูกทารุณกรรมหรือเด็กถูกทอดทิ้ง เด็กเร่ร่อน เป็นต้น กฎหมายที่เข้ามาดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะในปัจจุบันก็คือพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

3. มุ่งไปที่กลุ่มเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความผิดหรือที่เป็นปัญหาโดยมีพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เป็นกลไกสำหรับการขับเคลื่อนและดำเนินการในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งพิจารณาไปในมุมมองที่สามคือปัญหาของเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมว่าสมควรมีมาตรการใดที่เหมาะสมในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมโดยเฉพาะการก่ออาชญากรรมที่ร้ายแรง

คำจำกัดความของเด็กและเยาวชน

คำว่า “เด็ก” (Child) ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายว่า คนที่อายุยังน้อยปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในตราสารทางกฎหมายระหว่างประเทศและในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิ (Convention on the Rights of the Child = CRC) ได้ให้คำนิยาม “เด็ก” ไว้ในข้อ 1 ว่า “เพื่อความมุ่งประสงค์ของอนุสัญญานี้ เด็กหมายถึง มนุษย์ทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้นตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น”

³ วรวิทย์ ฤทธิพิศ. การดำเนินคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 4. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2560). หน้า 21.

ส่วนคำว่า “เยาวชน” (Young person or Youth) ในระดับสากลสหประชาชาติได้ระบุว่า เยาวชน หมายถึง คนในวัยหนุ่มสาว คือ ผู้มีอายุระหว่าง 15 - 25 ปี หรือเป็นช่วงวัยหนุ่มสาวเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างการเป็นเด็กและผู้ใหญ่⁴

ในตำรากฎหมายต่างประเทศ มักจะใช้คำว่า “Juvenile” ซึ่งเป็นคำรวม ๆ อันหมายถึง เด็กหรือเยาวชนที่ยังมีอายุหรือวุฒิภาวะไม่เพียงพอเทียบเท่ากับผู้ใหญ่โดยเด็กหรือเยาวชนนั้น เป็นบุคคลที่มีอายุไม่เกินหรือต่ำกว่าเกณฑ์ที่กฎหมายของประเทศนั้นกำหนดและเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจถูกฟ้องว่ากระทำความผิดอาญาทำนองเดียวกับผู้ใหญ่ A juvenile is a child or young person who is not yet old enough to be regarded as an adult namely an individual who is under an age fixed by law (as 18 years) at which he or she would be charged as an adult for a criminal act

ในสหรัฐอเมริกา ได้จำกัดอายุของบุคคลที่เป็นเด็กและเยาวชนว่ามีอายุไม่ต่ำกว่า 7 ปี อย่างสูงไม่เกิน 18 ปี⁵

ประเทศฝรั่งเศสถือเกณฑ์เด็กและเยาวชนว่าต้องมีอายุระหว่าง 13 ถึง 18 ปี หากเป็นเด็กต่ำกว่า 13 ปี ไม่ต้องรับผิดชอบทางอาญาและไม่ต้องรับโทษ⁶

ประเทศเยอรมัน จำกัดความคำว่า เด็ก หมายถึงบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 14 ปีขึ้นไป แต่ยังไม่ถึง 18 ปี ส่วนเยาวชนหมายถึง บุคคลที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไปถึง 21 ปี ในกรณีที่เด็กอายุไม่ครบ 14 ปี กระทำความผิดอาญา เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ⁷ ส่วนประเทศญี่ปุ่น ถือเกณฑ์ว่าเด็กและเยาวชนนั้น ต้องอายุไม่เกิน 20 ปี⁸

⁴ “ช่วงวัยหนุ่มสาวเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างการเป็นเด็กและผู้ใหญ่”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.th.wikipedia.org/wiki/2560>.

⁵ พัลลภ พิสิษฐ์สังฆการ. คำอธิบายพร้อมรวมคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2543. พิมพ์ครั้งที่ 3. (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร, 2546). หน้า 2.

⁶ ศดศรี สัตยธรรม น้าประเสริฐ. “กระบวนการพิจารณาคดีอาญาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน”. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524). หน้า 100.

⁷ บุญเพราะ แสงเทียน. คำบรรยายกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์อักษร, 2540). หน้า 71.

⁸ Shonenho (Juvenile Law ,adopted July 15, 1948) Law No. 168 , art. 1, translated in 2 EHS LAW BULL. SERIES TA (1994). Article 2.

ในประเทศสิงคโปร์ ถือเกณฑ์ว่า เด็กคือบุคคลที่อายุต่ำกว่า 14 ปี ส่วนเยาวชนคือบุคคลที่อายุ 14 ปีขึ้นไปแต่ไม่เกิน 16 ปี⁹

สำหรับกฎหมายไทยได้บัญญัติความหมายของ “เด็ก” และ “เยาวชน” แยกกันไว้อย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 4

“เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์

“เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์

จากความหมายข้างต้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายไทยบัญญัติเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนตามแนวทางคำจำกัดความของคำว่า “เด็ก” ที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของเด็ก ค.ศ. 1990 คือต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ เพียงแต่กฎหมายไทยได้บัญญัติในรายละเอียดแยกย่อยลงไปอีกโดยแบ่งเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนแยกต่างหาก

ข้อสังเกตก็คือ คำว่า “เยาวชน” ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 4 ข้างต้น กฎหมายใช้คำว่าไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ ดังนั้น หากบุคคลนั้นอายุครบ 18 ปีพอดี บุคคลนั้นก็ไม่ใช่เยาวชน และกฎหมายก็ไม่ได้คำนึงว่าเยาวชนนั้นจะบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสหรือไม่แม้เยาวชนซึ่งอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์จะทำการสมรสและเป็นผลให้เยาวชนนั้นบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ตาม¹⁰ ก็มีผลเพียงทำให้เยาวชนนั้นพ้นสภาพจากการเป็นผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น แต่ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ยังถือว่าบุคคลนั้นเป็นเยาวชนอยู่

⁹ According to the Children and Young Person Act (CYPA) 2001, a “child” is a person below the age of 14. A “young person” means a person who is 14 years of age or above but below the age of 16 years.

¹⁰ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 19 และ 20 ถือว่าบุคคลที่อายุยังไม่ถึง 20 ปีบริบูรณ์และยังไม่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส ยังเป็นผู้เยาว์อยู่

คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชน ก่ออาชญากรรมหรือกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 5 กำหนดให้ถือเอาอายุเด็กหรือเยาวชนนั้นในวันที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้นดังนั้นหากเยาวชนกระทำความผิดในขณะที่อายุ 17 ปี แล้วหลบหนี จนกระทั่งมาจับกุมตัวได้เมื่ออายุ 21 ปี เช่นนี้ก็ต้องฟ้องเยาวชนนั้นต่อศาลเยาวชนและครอบครัวเพราะกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนว่าให้ถือเอาอายุของเด็กหรือเยาวชนนั้นในวันที่กระทำความผิดเป็นหลัก และศาลเยาวชนและครอบครัวจะต้องรับฟ้องไว้พิจารณา

ปัญหานำคิดว่าภายหลังจากศาลเยาวชนและครอบครัวรับคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลไว้พิจารณาแล้วต่อมาในระหว่างการพิจารณาของศาลดังกล่าว จำเลยมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ศาลนั้นจะยังคงมีอำนาจพิจารณาต่อไปหรือไม่ หรือผลจะเป็นประการใดในปัญหานี้ มาตรา 13 ได้บัญญัติเป็นทางออกไว้แล้วว่าให้ศาลนั้นยังคงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาต่อไปจนเสร็จสำนวน¹¹

ในกรณีที่ปรากฏในภายหลังว่าข้อเท็จจริงในเรื่องอายุของจำเลยผิดไป หรือศาลอื่นใดได้รับพิจารณาพิพากษาคดีโดยไม่ต้องด้วยมาตรา 13¹² ผลจะเป็นอย่างไรเช่น จำเลยมีถิ่นที่อยู่ปกติอยู่ในจังหวัดสงขลา ในขณะที่กระทำความผิดจำเลยอายุ 15 ปี คดีนั้นย่อมอยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลา แต่จำเลยนี้ถูกฟ้องและดำเนินคดีที่ศาลจังหวัดสงขลา จนกระทั่ง

¹¹ มาตรา 13 ในระหว่างการพิจารณาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว แม้จำเลยจะมีอายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์สำหรับคดีอาญา หรือผู้เยาว์จะมีอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์หรือบรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรสสำหรับคดีครอบครัว ให้ศาลนั้นคงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาต่อไปจนเสร็จสำนวน และถ้าจะมีอุทธรณ์หรือฎีกาก็ให้เป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว หรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว หรือศาลฎีกาแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ที่จะพิจารณาพิพากษาต่อไป และให้ศาลดังกล่าวคงมีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

¹² มาตรา 12 ภายใต้งบบังคับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ว่าด้วยการโอนคดีในท้องที่ที่ศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการแล้ว ห้ามมิให้ศาลชั้นต้นอื่นใดในท้องที่นั้นรับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวไว้พิจารณาพิพากษา

ศาลจังหวัดสงขลามีคำพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยและศาลอุทธรณ์พิพากษายืน แต่ข้อเท็จจริงในเรื่องอายุมิได้ปรากฏขึ้นในระหว่างการพิจารณาของศาลจังหวัดสงขลาและศาลอุทธรณ์ แต่มาปรากฏในระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา ผลในเรื่องนี้จะเป็นอย่างไร ในเรื่องนี้ มาตรา 14 ได้บัญญัติทางออกไว้ดังนี้

มาตรา 14 ในกรณีที่ปรากฏในภายหลังว่าข้อเท็จจริงเรื่องอายุหรือการบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสของบุคคลที่เกี่ยวข้องผิดไป หรือศาลอื่นใดได้รับพิจารณาพิพากษาคดีโดยไม่ต้องด้วยมาตรา 12 ซึ่งถ้าปรากฏเสียแต่ต้นจะเป็นเหตุให้ศาลดังกล่าวไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาข้อบกพร่องดังกล่าวไม่ทำให้การดำเนินการในชั้นสอบสวนและการพิจารณาพิพากษาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาและศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวเสียไป

ถ้าข้อเท็จจริงตามวรรคหนึ่งปรากฏขึ้นในระหว่างการพิจารณา ไม่ว่าจะในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ให้ศาลนั้น ๆ โอนคดีไปยังศาลที่มีอำนาจเพื่อพิจารณาพิพากษาต่อไป

กรณีตัวอย่างข้างต้น เมื่อพิจารณาตามมาตรา 14 วรรคแรก ผลก็คือว่า การพิจารณาพิพากษาของศาลจังหวัดสงขลาซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่ได้กระทำไปแล้วและการพิจารณาพิพากษาของศาลอุทธรณ์ ยังมีผลใช้บังคับได้ มิได้เสียไปแต่อย่างใด และกรณีถือว่าข้อเท็จจริงได้ปรากฏขึ้นในระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา ศาลฎีกาก็ต้องโอนคดีไปยังศาลฎีกาที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาต่อไป นั่นก็คือโอนคดีไปยังศาลฎีกาแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวตามมาตรา 14 วรรคสอง จะโอนคดีไปให้ศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งเป็นศาลชั้นต้นเพื่อให้พิจารณาพิพากษาใหม่ไม่ได้ หรือจะยกคำพิพากษาของศาลล่างก็ไม่ได้เพราะการพิจารณาพิพากษาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีได้เสียไปทั้งนี้ตามมาตรา 14 วรรคแรก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2778/2534 แม้ขณะยื่นฟ้องศาลอาญา จำเลยที่ 1 อายุยังไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลอาญา แต่ความข้อนี้เพิ่งปรากฏในชั้นฎีกา กรณีจึงต้องด้วยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว มาตรา 15 (เดิม) การพิจารณาพิพากษาของศาลอาญาจึงมีผลใช้บังคับได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1210/2537 จำเลยอายุ 15 ปีเศษ ในขณะที่กระทำความผิดอันอยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว แต่ข้อเท็จจริงในเรื่องอายุของจำเลยมิได้ปรากฏขึ้นในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้นที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา แต่ปรากฏในระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา และได้กระทำการพิจารณาโดยศาลฎีกาแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวอันถือได้ว่าเป็นการ โอนคดีไปยังศาลที่มีอำนาจเพื่อพิจารณาพิพากษาต่อไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว มาตรา 15 วรรคสอง (เดิม) แล้ว จึงไม่ต้องโอนคดีไปยังศาลเยาวชนและครอบครัว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4578/2539 จำเลยที่ 1 ให้การต่อพนักงานสอบสวนว่าอายุ 19 ปี และเมื่อนำตัวจำเลยที่ 1 มาฟ้องต่อศาลชั้นต้นซึ่งเป็นศาลธรรมดา จำเลยที่ 1 ก็แจ้งต่อศาลว่ามีอายุ 19 ปี เช่นนี้ ทั้งโจทก์และศาลชั้นต้นก็ต้องเข้าใจว่าจำเลยที่ 1 มีอายุ 19 ปี จึงไม่ทำให้การพิจารณาและพิพากษาของศาลชั้นต้นเสียไป และเมื่อข้อเท็จจริงที่ว่าจำเลยที่ 1 มีอายุ 16 ปีเศษ ปรากฏขึ้นในศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ต้องโอนคดีไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวเพื่อพิจารณาพิพากษาต่อไป การที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายกคำพิพากษาศาลชั้นต้นในส่วนที่เกี่ยวกับจำเลยที่ 1 และให้โจทก์ไปฟ้องจำเลยที่ 1 ต่อศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ย่อมไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว มาตรา 15 (เดิม)

สาเหตุที่เด็กและเยาวชนก่ออาชญากรรม

เหตุที่กฎหมายกำหนดเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนไว้ชัดเจน ก็เพื่อแยกให้เห็นเด่นชัดจากผู้ใหญ่อันจะส่งผลไปถึงวิธีดำเนินการหรือปฏิบัติเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนซึ่งแตกต่างกันไป จากผู้ใหญ่ด้วยเหตุผลว่า เด็กหรือเยาวชนอายุน้อย มีสภาพร่างกายและจิตใจไม่เหมือนผู้ใหญ่ กล่าวคือ ยังอ่อนแอทั้งในด้านสติปัญญา ความรู้ความสามารถ ความรู้ผิดชอบ การศึกษาเล่าเรียน และประสบการณ์ชีวิตหรือทักษะในการดำรงชีวิตยังน้อยกว่าผู้ใหญ่ มีความรู้ผิดชอบชั่วดีน้อยกว่าผู้ใหญ่ รวมถึงปัญหาด้านอารมณ์และพฤติกรรมหรือปัญหาอื่นๆ โดยทั่วไปจะแตกต่างไปจากสภาพปัญหาเกี่ยวกับผู้ใหญ่ ซึ่งอาจทำให้เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกล่อลวง ชักจูงให้กระทำความผิดหรือกลายเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดของบุคคลอื่นได้โดยง่าย

นักอาชญาวิทยา นักจิตวิทยารวมทั้งแพทย์ได้ศึกษาถึงสาเหตุที่เด็กหรือเยาวชนก่ออาชญากรรม พบว่าเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดมีมาจากสาเหตุสำคัญ 4 ประการคือ¹³

1. สาเหตุจากตัวเด็กและเยาวชนเอง ได้แก่สาเหตุพันธุกรรมหรือสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดโดยได้รับการถ่ายทอดมาจากบิดามารดา เช่น โรคปัญญาอ่อน สาเหตุมาจากความพิการทำให้เด็กรู้สึกว่ามีปมด้อย น้อยเนื้อต่ำใจ มักจะหาทางออกโดยวิธีการที่ไม่เหมาะสมเพื่อชดเชยให้แก่ตนเอง บางครั้งก็เกิดจากภาวะแห่งจิตของเด็กนั่นเอง เพราะจิตใจเด็กหรือเยาวชนยังไม่เจริญเต็มที่ เป็นวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีอารมณ์รุนแรง คึกคะนอง ภูมิลีว ขาดความอดทนต่อสิ่งเร้าหรือสภาพแวดล้อม บางครั้งสัญชาตญาณทางอารมณ์ ความอยากรู้อยากเห็น อยากรู้อยากเห็นของเด็กก็เป็นสาเหตุให้เด็กกระทำความผิดได้ดังจะเห็นได้ว่าปริมาณคดีที่เด็กกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศมีเพิ่มมากขึ้น

¹³ วรวิทย์ ฤทธิพิศ. เรื่องเดิม. หน้า 16 – 17.

เรื่อยๆ ในขณะที่เดียวกัน สติปัญญาและประสบการณ์ของเด็กหรือเยาวชนก็ยังน้อยจึงทำให้ถูกชักจูง กระทำความคิดได้ง่ายที่สำคัญส่วนหนึ่งก็คือการศึกษา เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดส่วนใหญ่ มักจะมีการศึกษาต่ำไม่สนใจ ไม่กระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ เชื่อเพื่อนและคบเพื่อนที่ไม่ดี

2. สาเหตุจากครอบครัวของเด็กหรือเยาวชน ได้แก่ ครอบครัวที่ไม่ปรองดองหรือแตกแยกเช่น ครอบครัวที่บิดามารดาทะเลาะวิวาทกันอยู่เสมอ หรือครอบครัวที่บิดามารดาหย่าร้าง หรือครอบครัวที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิตครอบครัวที่บิดามารดาติดยาเสพติด สุรา การพนัน ครอบครัวที่บิดามารดาปล่อยปละละเลยในการควบคุมดูแล และครอบครัวที่มีบุตรมากเกินไปและยากจนเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุทำให้เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดเพราะครอบครัวเหล่านี้เป็นครอบครัวที่ขาดความพร้อมในการอุปการะเลี้ยงดู ขาดความรักความอบอุ่น ความเข้าใจ เป็นครอบครัวที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาการของเด็กหรือเยาวชน หรือเป็นครอบครัวที่เป็นแบบอย่างในการกระทำความผิดเช่น บิดามารดาทะเลาะวิวาทด่าทอ หรือทำร้ายร่างกายกันเสมอจะทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่ายและอาจจะกลายเป็นคนที่มักจะพุดจาหยาบคาย ชอบทะเลาะวิวาทกับผู้อื่น หรือมีนิสัยเกะกะเกราะระรานบุคคลทั่วไป ส่วนครอบครัวที่แตกแยกหรือบิดามารดาหย่าร้าง ก็จะทำให้เด็กหรือเยาวชนขาดความรักความอบอุ่น เกิดปมด้อย สภาพจิตใจเสื่อมโทรม พยายามหาสิ่งชดเชยและอาจแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะที่เป็นปัญหาจนถึงขั้นกระทำความผิดบางครั้งครอบครัวที่เข้มงวดกับเด็กและเยาวชนมากเกินไปก็อาจเป็นสาเหตุให้เด็กหรือเยาวชนนั้นกระทำความผิดได้ เช่น ครอบครัวที่พ่อแม่คาดหวังกับลูกมาก ก็มักจะใช้วิธีการบังคับอย่างเข้มงวด ซึ่งเกินกว่าสภาพหรือความสามารถของลูกที่จะกระทำได้ เมื่อลูกไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง พ่อแม่ก็มักจะใช้วิธีการลงโทษลูก ก่อให้เกิดความกดดันทางด้านอารมณ์ส่งผลให้ลูกมีภาวะอารมณ์และพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

3. สาเหตุจากปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัญหาสภาพแวดล้อมถิ่นที่อยู่อาศัย ชุมชนแออัด สถานะเร่ร่อน แหล่งอบายมุข ปัญหาผู้ใหญ่ทำตัวเป็นแบบอย่างไม่ดีแก่เด็กและเยาวชน สาเหตุมาจากการคบเพื่อนไม่ดี เสพยาเสพติดให้โทษ และสาเหตุจากสื่อสารมวลชนซึ่งอาจเป็นปัจจัยชักจูงจิตใจ หรือมีส่วนโน้มน้าวให้เด็กหรือเยาวชนเอาอย่างในการกระทำความผิดเช่นนั้น

4. สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ปัญหาสภาพครอบครัวที่ยากจน ทำให้เด็กที่เกิดมาในครอบครัวที่ยากจนมีทัศนคติว่าตนมิได้รับความเป็นธรรมจากสังคม ประกอบกับยังมีปัญหาด้านการเงิน หรือขาดปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีพ บางครั้งเด็กหรือเยาวชนอยากได้ทรัพย์สินบางที่เด็กหรือเยาวชนอื่นมีแต่ตนไม่มีเพราะความยากจนของครอบครัว ก็จะลักขโมยของผู้อื่นเพราะความอยากได้

สถิติจำนวนคดีของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถาน พินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ได้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการก่ออาชญากรรม ของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีในปี 2559 โดยจำแนกตามลักษณะการอยู่อาศัยมีจำนวน 30,356 คดี ดังนี้¹⁴

ตารางที่ 2-3 :ข้อมูลเกี่ยวกับการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีในปี 2559 โดยจำแนกตามลักษณะการอยู่อาศัย

ลักษณะการอยู่ร่วมกัน	จำนวน	ร้อยละ
รวม	30,356	100.00
ครอบครัวอยู่ร่วมกัน (อยู่กับบิดามารดา)	11,955	39.38
ครอบครัวแยกกันอยู่	18,401	60.62
บิดา	29,25	9.64
มารดา	7,786	25.65
บิดาเลี้ยง	10	0.03
มารดาเลี้ยง	17	0.06
คู่สมรส	400	1.32
ปู่/ย่า/ตา/ยาย	1,116	3.38
พี่น้อง/ญาติ	4,363	14.37
นายจ้าง	266	0.88
เร่ร่อน	73	0.24
ตามลำพัง	458	1.51
เพื่อน	312	1.03
อื่นๆ	675	2.22

ที่มา : วรวิทย์ ฤทธิพิศ, 2560

¹⁴ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. “รายงานการดำเนินงานของรัฐต่อสาธารณะ รายปี ประจำปีงบประมาณ 2559”. 2559. หน้า 78.

จากข้อมูลสถิติข้างต้นจะเห็นได้ว่า ปัญหาของเด็กและเยาวชนไทยที่ก่ออาชญากรรม ส่วนใหญ่เป็นปัญหาอันสืบเนื่องมาจากสาเหตุครอบครัวของเด็กและเยาวชนที่ไม่ปรองดองหรือแตกแยก เช่น ครอบครัวที่บิดามารดาหย่าร้างหรือครอบครัวที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิตครอบครัวที่บิดามารดาติดยาเสพติด สุรา การพนัน ทำให้เด็กและเยาวชนขาดความรักความอบอุ่นเกิดปมด้อยสภาพจิตใจเสื่อมโทรม พยายามหาสิ่งชดเชยและอาจแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะที่เป็นปัญหาจนถึงขั้นกระทำความผิดขณะเดียวกันก็ได้หมายความว่าเด็กและเยาวชนที่อยู่ร่วมกับบิดามารดา จะไม่ก่ออาชญากรรม และสาเหตุที่เด็กและเยาวชนที่อยู่ร่วมกับบิดามารดาก่ออาชญากรรม อาจเป็นเพราะบิดามารดาปล่อยปละละเลย ไม่ใส่ใจควบคุมดูแล หรือบิดามารดาทะเลาะวิวาทกัน หรือทำร้ายร่างกายกันเสมอ ๆ จะทำให้เด็กเกิดความเบื่อบ่นและอาจจะกลายเป็นคนที่มีมักจะพูดจาหยาบคาย ชอบทะเลาะวิวาทกับผู้อื่น หรือมีนิสัยเกะกะเกราะรรานบุคคลทั่วไป ไปคบเพื่อนและคบคิดกันกระทำความผิด

ทฤษฎีและแนวความคิดในการดำเนินคดีและลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม

ด้วยเหตุผลทางด้านวิวุฒิ ด้านสภาพร่างกายและจิตใจของเด็กและเยาวชนซึ่งยังเป็นบุคคลที่ย่อหย่อนทั้งในด้านสติปัญญาความรู้ผิดชอบ การศึกษาอบรมวุฒิภาวะขาดความรู้ผิดชอบชั่วดี ขาดประสบการณ์ชีวิตหรือทักษะในการดำรงชีวิต รวมถึงปัญหาจากด้านสุขภาพอนามัย ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมและปัญหาด้านอารมณ์ ดังนั้น พฤติกรรมโดยทั่วไปของเด็กและเยาวชนจึงแตกต่างไปจากผู้ใหญ่ และอาจเป็นสาเหตุที่ชักนำเด็กหรือเยาวชนให้การกระทำความผิดหรืออาจถูกผู้ใหญ่ล่อลวง ชักจูงหรือใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดได้โดยง่าย

ฉะนั้น จึงเกิดแนวความคิดว่า การดำเนินคดีแก่เด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมควรมีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากผู้ใหญ่ ส่วนการลงโทษเด็กและเยาวชนก็ต้องคำนึงด้วยว่าเด็กและเยาวชนนั้นยังจะต้องเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้าและเป็นกำลังสำคัญของชาติบ้านเมืองต่อไปในอนาคต และปัญหาการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนแต่ละคนก็อาจแตกต่างกันออกไป การลงโทษเด็กและเยาวชนจึงจำต้องให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชนแต่ละบุคคล ฉะนั้น ลักษณะการดำเนินคดีและลงโทษเด็กและเยาวชนจึงไม่เพียงแต่การดำเนินคดีเพื่อลงโทษเด็กและเยาวชนเท่านั้น แต่จะต้องหาหนทางแก้ไขเยียวยาและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นด้วย อันเป็นการนำหลักทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู

(Rehabilitative) มาปรับใช้กับการดำเนินคดีและการลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม นานาอารยประเทศ จึงมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายสำหรับการดำเนินคดีและลงโทษเด็กและเยาวชน ไว้เป็นการเฉพาะ

แนวความคิดข้างต้นเริ่มขึ้นครั้งแรกที่ประเทศสหรัฐอเมริกาโดยการบัญญัติจัดตั้งศาล คดีเด็กและเยาวชนขึ้นสำหรับพิจารณาและพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะ ซึ่งแยกจากผู้ใหญ่ ที่กระทำความผิดอาญา ทั้งในการด้านการควบคุม การพิจารณาคดีพิพากษาคดี และการปฏิบัติต่อเด็ก และเยาวชนตามคำพิพากษาของศาล ศาลคดีเด็กและเยาวชนแห่งแรกของโลกตั้งขึ้นที่เขตคู๊ก (Cook County) มหานครชิคาโก มลรัฐอิลลินอยส์ เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 899 ตามกฎหมายฉบับนี้ ได้วางหลักเกณฑ์ตั้งแต่การจับกุมเด็กและเยาวชน เจ้าพนักงานจะต้องแจ้งให้บิดามารดาของเด็ก ทราบสถานที่ควบคุมเด็กจะต้องเป็นสถานที่พิเศษต่างหากจากเรือนจำ แยกควบคุมไม่ให้ปะปน กับผู้ใหญ่ แยกควบคุมเด็กผู้ชายจากเด็กผู้หญิง สถานที่ควบคุมเด็กเรียกว่า สถานแรกรับ ซึ่งเรียกเป็น ภาษาอังกฤษหลายอย่างแตกต่างกัน เช่น Juvenile Hall หรือ Reception Center หรือ Attention Home (ในอังกฤษจะเรียกว่า Remand Home) การพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนจะกระทำโดยลับและ ไม่เป็นทางการ เช่น ผู้พิพากษาจะไม่สวมวิกและครุย ผู้พิพากษาอาจสนทนากับเด็กหรือผู้ปกครอง ของเด็กในห้องพักผู้พิพากษาได้และถ้าพบว่าเด็กได้กระทำความผิดจริงตามฟ้อง ศาลก็อาจใช้ มาตรการสำหรับเด็กและเยาวชน เช่น การควบคุมความประพฤติ หรือส่งตัวไปโรงเรียนฝึกและ อบรม เป็นต้น หลังจากนั้นได้มีการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนขยายไปยังมลรัฐต่างๆของประเทศ สหรัฐอเมริกาและประเทศอื่นทั่วโลก ซึ่งอาจจะเรียกชื่อแตกต่างกันไปบ้าง เช่น ศาลเด็กและเยาวชน ศาลคดีเด็กและเยาวชน ศาลครอบครัว หรือศาลเยาวชนและครอบครัว เป็นต้น¹⁵

ในส่วนของประเทศไทย ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จะอุบัติขึ้น รัฐบาลไทยในสมัยนั้น ได้ส่งข้าราชการชั้นผู้ใหญ่จากกระทรวงยุติธรรมและกระทรวงมหาดไทยไปดูกิจการงานศาลคดีเด็ก และเยาวชนในทวีปยุโรป เมื่อกลับมาแล้ว คณะเจ้าหน้าที่ดังกล่าวได้รายงานการศึกษาดูงาน ตลอดจนเสนอให้รัฐบาลจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนขึ้นในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิด

¹⁵ รองศาสตราจารย์สุพจน์ สุโรจน์. “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและ เยาวชน เอกสารประกอบการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช หน่วยที่ 8”. หน้า 4. และ โปรดดูใน Online Available : [http : www.law.stou.ac.th/dynfiles/41717-8-D.pdf](http://www.law.stou.ac.th/dynfiles/41717-8-D.pdf)

สงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้น โครงการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนก็ระงับไปต่อมาหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลงแล้วรัฐบาลในขณะนั้นได้ส่งคณะผู้พิพากษาไปดูงานกิจการศาลคดีเด็กและเยาวชนในประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อกลับจากสหรัฐอเมริกาคณะผู้พิพากษาได้ทำโครงการเสนอต่อรัฐบาลโดยผ่านกระทรวงยุติธรรมให้จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนขึ้นในประเทศไทยเช่นเดียวกันกับในนานาอารยประเทศรัฐบาลเห็นชอบด้วยและได้มีประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ.2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ.2494 ต่อมาเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2495 ได้มีการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางและสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางขึ้นเป็นแห่งแรกในกรุงเทพมหานคร โดยนำเอาสิ่งที่ดีในกฎหมายของประเทศต่างๆทั้งในยุโรปและสหรัฐอเมริกามาประยุกต์ใช้¹⁶ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดให้มีผู้พิพากษาสมทบร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนด้วย

อย่างไรก็ดีเนื่องจากมีศาลคดีเด็กและเยาวชนเพียงแห่งเดียวดังกล่าวแล้วจึงได้มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาพ.ศ. 2499 มาตรา 74 และมาตรา 75 ในกรณีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดทางอาญาจะต้องขึ้นศาลธรรมดา ซึ่งศาลอาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้ตามที่กฎหมายมาตราดังกล่าวให้อำนาจไว้ต่อมาในปี 2506 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายทั้ง 2 ฉบับและในปี 2534 ได้มีการแก้ไขและเปลี่ยนชื่อศาลคดีเด็กและเยาวชนเป็นศาลเยาวชนและครอบครัวตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 หลังจากนั้นมีการแก้ไขเพิ่มเติมอีก 2 ครั้งในปี 2543 และปี 2548 ในปัจจุบันได้มีการตรากฎหมายคือ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ขึ้นใหม่และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม 2554 เป็นต้นมา

โดยเนื้อหาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 นั้นยังคงหลักปรัชญาหรือเจตนารมณ์ในการดำเนินคดีอาญาและลงโทษเด็กและเยาวชนตามหลักการเช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอื่นๆดังที่กล่าวมาข้างต้นโดยมุ่งคุ้มครองสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชน ซึ่งควรได้รับการฝึกอบรมสั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตนเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษ และในการพิจารณาคดีนั้นให้ศาลคำนึงถึงบุคลิกลักษณะ สุขภาพและภาวะแห่งจิตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งแตกต่างกัน

¹⁶ รองศาสตราจารย์สุพจน์ สุโรจน์, เฟิ่งอั้ง, หน้า 4 และหน้า 5.

เป็นคน ๆ ไป และลงโทษหรือเปลี่ยนโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนให้เหมาะสมกับตัวเด็กหรือเยาวชนและพฤติการณ์เฉพาะเรื่อง แม้เด็กหรือเยาวชนนั้นจะได้กระทำความผิดร่วมกัน พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จึงเป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงวิธีการหรือขั้นตอนการดำเนินคดีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนไว้เป็นการเฉพาะแตกต่างจากผู้ใหญ่

การดำเนินคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมกับการดำเนินคดีสำหรับผู้ใหญ่ที่ก่ออาชญากรรม

เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือแนวความคิดในดำเนินสำหรับเด็กและเยาวชนที่มุ่งคุ้มครองสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเพื่อให้กลับตนเป็นพลเมืองดี ยิ่งกว่าการที่จะลงโทษในคดีอาญา พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จึงเป็นกฎหมายที่กล่าวถึงวิธีการปฏิบัติหรือขั้นตอนดำเนินคดีและลงโทษเด็กและเยาวชนไว้โดยเฉพาะและเป็นบทบัญญัติที่บ่งชี้ให้เห็นถึงการดำเนินคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดแตกต่างจากการดำเนินคดีสำหรับผู้ใหญ่โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรมแตกต่างไปจากผู้ใหญ่ ดังนี้

1. เมื่อเด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญามีหลักการว่าต้องพิจารณาคดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวเท่านั้น

ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาโดยหลักแล้วจะต้องมีการพิจารณาคดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวเท่านั้น ไม่ว่าความผิดที่เด็กหรือเยาวชนกระทำนั้นจะหนักเบาเพียงใด แม้จะเป็นคดีที่มีอัตราโทษอยู่ในอำนาจการพิจารณาของศาลแขวงก็จะดำเนินคดีที่ศาลแขวงไม่ได้ หรือกรณีความผิดอุกฉกรรจ์ที่เด็กหรือเยาวชนถูกหาว่ากระทำผิดก็ต้องดำเนินคดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัว ทั้งนี้เพราะมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวบัญญัติไว้ว่า ในท้องที่ที่ศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการแล้ว ห้ามมิให้ศาลชั้นต้นอื่นใดในท้องที่นั้นรับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวไว้พิจารณาพิพากษา

อนึ่ง มีบทบัญญัติมาตรา 72 วรรคสามบัญญัติว่า “บทบัญญัติมาตรานี้(มาตรา 72 ว่าด้วยการนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาล)มิให้นำไปใช้บังคับในคดีที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าคดีอาจเปรียบเทียบปรับได้” ซึ่งหมายความว่าในคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนตกเป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด และคดีนั้นพนักงานสอบสวนมีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้แล้ว หากพนักงานสอบสวนทำ

การเปรียบเทียบปรับแล้ว ก็ไม่ต้องส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปยังศาลเยาวชนและครอบครัวคดีเป็นอันยุติไปในชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ

ส่วนการเปรียบเทียบปรับคดีจะดำเนินการอย่างไร และคดีใดที่สามารถทำการเปรียบเทียบปรับได้ขอให้ดู มาตรา 37 และ 38 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. คดีที่มีโทษปรับสถานเดียว เมื่อผู้กระทำผิดยินยอมเสียค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดนั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนศาลพิจารณา

2. ในความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษหรือคดีอื่นที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกิน 10,000 บาท หรือความผิดต่อกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรซึ่งมีโทษปรับอย่างสูงไม่เกิน 10,000 บาท เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่พนักงานสอบสวนได้เปรียบเทียบแล้ว

3. ในคดีความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษหรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกิน 10,000 บาท ซึ่งเกิดในกรุงเทพมหานครเมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่นายตำรวจประจำท้องที่ตั้งแต่ตำแหน่งสารวัตรขึ้นไปหรือนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรผู้ทำการในตำแหน่งนั้น ๆ ได้เปรียบเทียบแล้ว

4. คดีซึ่งเปรียบเทียบได้ตามกฎหมายอื่น เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามค่าเปรียบเทียบของพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว

คดีความผิดตาม (2)(3) และ (4) ข้างต้นถ้าเจ้าพนักงานเห็นว่าผู้ต้องหาไม่ควรรับโทษถึงจำคุกให้มีอำนาจเปรียบเทียบได้โดยให้กำหนดค่าปรับซึ่งผู้ต้องหาจะพึงชำระถ้าผู้ต้องหาและผู้เสียหายยินยอมตามนั้น เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่เจ้าหน้าที่กำหนดให้ภายในเวลาอันสมควรแต่ไม่เกิน 15 วันแล้ว คดีนั้นเป็นอันเสร็จเด็ดขาด หรือในคดีที่มีค่าทดแทนถ้าผู้เสียหายและผู้เสียหายยินยอมให้เปรียบเทียบให้เจ้าหน้าที่กะจำนวนตามที่เห็นควรหรือตามที่คู่ความตกลงกัน เมื่อพนักงานสอบสวนทำการเปรียบเทียบปรับแล้วยอมเป็นผลให้คดีอาญานั้นเป็นอันเลิกกันและสิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 และ 39 (3)

2. กรณีเด็กกระทำความผิดครั้งแรกและว่ากล่าวตักเตือน¹⁷

ในกรณีเด็กกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด โดยความผิดนั้นกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจเปรียบเทียบของพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานอื่นหากเป็นการกระทำครั้งแรกให้พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานนั้นเรียกเด็กบิดามารดาผู้ปกครองหรือบุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กนั้นอาศัยอยู่ด้วยมาว่ากล่าวตักเตือนถ้าเด็กสำนึกในการกระทำและบิดามารดาผู้ปกครองหรือบุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กนั้นอาศัยอยู่ด้วยสามารถดูแลเด็กได้ก็ให้งดการสอบสวนและปล่อยตัวไป

ข้อความข้างต้นยังใช้บังคับกับบุคคลซึ่งมีอายุไม่เกิน 10 ปี เว้นแต่บุคคลนั้นจะได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดอื่นนอกเหนือจากที่กล่าวข้างต้นด้วยกฎหมายให้พนักงานสอบสวนส่งตัวบุคคลนั้นให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กเพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นในโอกาสแรกที่กระทำได้แต่ต้องภายในเวลาไม่เกิน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่บุคคลนั้นมาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

3. การจับกุมและพิจารณาออกหมายจับเด็กหรือเยาวชนต้องเป็นไปโดยเคร่งครัด

ในกรณีเด็ก กฎหมาย¹⁸ บัญญัติเป็นหลักการไว้ว่า ห้ามมิให้มีการจับกุมเด็กซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดคือเป็นการห้ามมิให้จับกุมบุคคลอายุยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ เว้นแต่จะเข้าข่ายกรณียกเว้นคือเด็กกระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีหมายจับหรือคำสั่งศาลส่วนกรณีที่มีผู้เสียหายชี้ตัวและยืนยันให้จับกุมเด็ก หรือมีผู้ขอให้จับโดยแจ้งว่าได้มีการร้องทุกข์ไว้แล้วนั้น ไม่อาจใช้บังคับได้เพราะไม่ต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา 66 แห่ง พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ทั้งยังเป็นการขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญเพราะมิใช่เป็นกรณีความผิดซึ่งหน้าหรือมีเหตุจำเป็นอื่นที่ให้อำนาจให้จับได้ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

¹⁷ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 69/1

¹⁸ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 66

การพิจารณาออกหมายจับเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดนอกจากต้องอยู่ภายใต้บังคับมาตรา66แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้วศาลต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญโดยเฉพาะในเรื่องอายุเพศและอนาคตของเด็กหรือเยาวชนที่พึงได้รับการพัฒนาและปกป้องคุ้มครองหากการออกหมายจับจะมีผลกระทบต่อจิตใจของเด็กหรือเยาวชนอย่างรุนแรงโดยไม่จำเป็นให้พยายามเลี่ยงการออกหมายจับโดยใช้วิธีติดตามตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นด้วยวิธีอื่นก่อน¹⁹

อนึ่ง เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนห้ามมิให้ควบคุมคุมขังกักขังคุมความประพฤติหรือใช้มาตรการอื่นใดอันมีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือเป็นจำเลยเว้นแต่มีหมายหรือคำสั่งของศาลหรือเป็นกรณีการคุมตัวเท่าที่จำเป็นเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา69มาตรา70หรือมาตรา72

4. เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนต้องแจ้งการจับกุมนั้นให้บิดา มารดา ผู้ปกครองทราบ

ในการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดมีขั้นตอนการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 69 ดังนี้

4.1 ให้เจ้าพนักงานผู้จับแจ้งแก่เด็กหรือเยาวชนนั้นว่าเขาต้องถูกจับ และแจ้งข้อกล่าวหาพร้อมทั้งสิทธิตามกฎหมายให้ทราบ หากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับ

4.2 แล้วนำตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับทันที พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับอาจเป็นคนละคนกับพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบแล้วให้พนักงานสอบสวนของท้องที่ที่ถูกจับส่งตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบโดยเร็ว

4.3 ถ้าขณะจับกุมมีบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยอยู่ในขณะนั้น ให้เจ้าพนักงานผู้จับแจ้งเหตุแห่งการจับให้บุคคลดังกล่าวทราบ และในกรณีความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี เจ้าพนักงานผู้จับจะสั่งให้บุคคลดังกล่าวเป็นผู้นำตัวเด็กหรือเยาวชนนั้น ไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนตามวรรคหนึ่งก็ได้ แต่ถ้าในขณะนั้นไม่มีบุคคลดังกล่าวอยู่กับผู้ถูกจับ ให้เจ้าพนักงานผู้จับ

¹⁹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา67

แจ้งให้บุคคลดังกล่าวคนใดคนหนึ่งทราบถึงการจับกุมในโอกาสแรกเท่าที่สามารถกระทำได้และหากผู้ถูกจับประสงค์จะติดต่อสื่อสารหรือปรึกษาหารือกับบุคคลเหล่านั้น ซึ่งไม่เป็นอุปสรรคต่อการจับกุมและอยู่ในวิสัยที่จะดำเนินการได้ ให้เจ้าพนักงานผู้จับดำเนินการให้ตามควรแก่กรณีโดยไม่ชักช้า

4.4 ก่อนส่งตัวผู้ถูกจับให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับ ให้เจ้าพนักงานผู้จับทำบันทึกการจับกุมโดยแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับให้ผู้ถูกจับทราบ ทั้งนี้ ห้ามมิให้ถามคำให้การผู้ถูกจับถ้าขณะทำบันทึกดังกล่าวมีบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยอยู่ด้วยในขณะนั้น ต้องกระทำต่อหน้าบุคคล

ดังกล่าวและจะให้ลงลายมือชื่อเป็นพยานด้วยก็ได้ ถ้อยคำของเด็กหรือเยาวชนในชั้นจับกุมมิให้ศาลรับฟังเป็นพยานเพื่อพิสูจน์ความผิดของเด็กหรือเยาวชน แต่ศาลอาจนำมาฟังเป็นคุณแก่เด็กหรือเยาวชนได้

5. ห้ามใช้เครื่องพันธนาการใดๆและไม่ประจานเด็กหรือเยาวชน

การจับกุมเด็กหรือเยาวชนต้องกระทำโดยละมุนละม่อม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และไม่เป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน และห้ามมิให้ใช้วิธีการควบคุมเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือเพื่อความปลอดภัยของเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกจับหรือบุคคลอื่น รวมทั้งมิให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่เด็กไม่ว่ากรณีใด ๆ เว้นแต่มีความจำเป็นอย่างยั้งอันมีอาจหลีกเลี่ยงได้เพื่อป้องกันการหลบหนีหรือเพื่อความปลอดภัยของเด็กผู้ถูกจับหรือบุคคลอื่น จากนั้นให้นำตัวส่งพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับ²⁰

รวมถึงกรณีที่ต้องควบคุมเด็กในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลมาตรา 103 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 บัญญัติห้ามให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่เด็กนั้นเช่นกัน เว้นแต่ในคดีที่มีข้อหาว่าเด็กกระทำความผิดที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินสิบปี

²⁰ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 69 วรรคสาม

6. ต้องรับสอบถามเด็กหรือเยาวชนในเบื้องต้นและแจ้งผู้อำนวยการสถาน

พินิจ²¹

เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับ หรือเด็กหรือเยาวชน ถูกเรียกมา ส่งตัวมา เข้าหาพนักงานสอบสวนเอง มาปรากฏตัวอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวน หรือมี ผู้นำตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นเข้ามาพบตัวต่อพนักงานสอบสวน และคดีนั้นเป็นคดีที่ต้องพิจารณา พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว พนักงานสอบสวนต้องรับสอบถามเด็กหรือเยาวชนในเบื้องต้น เพื่อทราบชื่อตัว ชื่อสกุล อายุ สัญชาติ ถิ่นที่อยู่ สถานที่เกิดและอาชีพของเด็กหรือเยาวชน ตลอดจน ชื่อตัว ชื่อสกุลและรายละเอียดเกี่ยวกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชน อาศัยอยู่ด้วย แล้วแจ้งชื่อกล่าวหาให้บุคคลดังกล่าวทราบ และแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็ก หรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจเพื่อดำเนินการตามมาตรา 82

7. การสอบถามและสอบสวนเด็กหรือเยาวชนต้องกระทำในสถานที่ที่เหมาะสม ไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่น

การสอบถามเด็กหรือเยาวชนจะต้องกระทำในสถานที่ที่เหมาะสมโดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่นหรือมีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานที่นั้นอันมีลักษณะ เป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน ทั้งนี้โดยคำนึงถึงอายุ เพศ สภาพของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ และต้องใช้ภาษาหรือถ้อยคำที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนสามารถเข้าใจได้โดยง่าย โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่สามารถสื่อสารหรือไม่เข้าใจภาษาไทยก็ให้จัดหาล่ามให้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือจัดหาเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกหรือความช่วยเหลืออื่นใดให้ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ หากเด็กหรือ เยาวชนประสงค์จะติดต่อสื่อสารหรือปรึกษาหารือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทน องค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยและอยู่ในวิสัยที่จะดำเนินการได้ ให้พนักงานสอบสวน ดำเนินการให้ตามควรแก่กรณีโดยไม่ชักช้า²²

²¹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 71วรรคหนึ่ง

²² พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 70 วรรคสอง

ส่วนการสอบสวนก็เช่นเดียวกันต้องกระทำในสถานที่ที่เหมาะสมโดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่นหรือมีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานที่นั้นอันมีลักษณะเป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน ทั้งนี้โดยคำนึงถึงอายุ เพศ สภาพของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ และต้องใช้ภาษาและถ้อยคำที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนสามารถเข้าใจได้ง่าย โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่สามารถสื่อสารหรือไม่เข้าใจภาษาไทยให้จัดหาล่ามให้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือจัดหาเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกหรือความช่วยเหลืออื่นใดให้ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ²³

8. การแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนต้องกระทำต่อหน้าที่ ปรึกษากฎหมาย

ในการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดจะต้องมีที่ปรึกษากฎหมายของเด็กหรือเยาวชนร่วมอยู่ด้วยทุกครั้ง พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่าเด็กหรือเยาวชนมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้ และถ้อยคำของเด็กหรือเยาวชนอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ ทั้งนี้เมื่อคำนึงถึงอายุ เพศ และสภาพจิตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดแต่ละราย

ส่วนบิดา มารดา ผู้ปกครองบุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยจะเข้าร่วมรับฟังการสอบสวน ณ ขณะที่มีการแจ้งข้อหาและการสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนด้วยก็ได้²⁴

ในระหว่างการสอบสวน หากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับอายุของเด็กที่ถูกจับกุมหรือควบคุมให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่หากปรากฏภายหลังว่าเด็กนั้นมีอายุไม่เกิน 10 ปีในขณะที่กระทำความผิดและเด็กอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจหรือองค์การอื่นใด ให้สถานพินิจหรือองค์การดังกล่าวรายงานให้ศาลทราบเพื่อให้ศาลมีคำสั่งปล่อยตัวเด็กและดำเนินการต่อไปตามที่กำหนดไว้ในวรรคสองของมาตรา 77 โดยอนุโลม²⁵

²³ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 75 วรรคหนึ่ง

²⁴ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 75 วรรคสองและวรรคสาม

²⁵ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 77 วรรคหนึ่ง

9. ห้ามมิให้ควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหา²⁶ไว้ปะปนกับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นผู้ใหญ่

ในกรณีที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือพนักงานสอบสวน จำต้องควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหาไว้ก่อนส่งตัวไปศาลห้ามมิให้ควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหา²⁶ไว้ปะปนกับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นผู้ใหญ่ และห้ามมิให้ควบคุมไว้ในห้องขังที่จัดไว้สำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นผู้ใหญ่²⁶

รวมถึงในการควบคุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยมาหรือไปจากศาลหรือในระหว่างควบคุมตัวไว้ก่อนนำเข้าห้องพิจารณา ถ้าไม่ได้รับอนุญาตจากศาลห้ามมิให้ควบคุมเด็กหรือเยาวชนนั้นปะปนกับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นผู้ใหญ่²⁷

10. มีการตรวจสอบการจับกุมเด็กหรือเยาวชนโดยศาล²⁸

เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับและสอบถามในเบื้องต้นและแจ้งข้อกล่าวหาแล้ว พนักงานสอบสวนต้องนำเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทันที

ทั้งนี้ ภายในเวลา 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ แต่มิให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกจับจากที่ทำการของพนักงานสอบสวนมาศาลเข้าในกำหนดเวลา 24 ชั่วโมงนั้นด้วย

ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดมีบิดา มารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย และบุคคลหรือองค์การดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ายังสามารถปกครองดูแลเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ พนักงานสอบสวนอาจมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บุคคลดังกล่าวไปปกครองดูแลและส่งให้นำตัวเด็กหรือเยาวชนไปยังศาลภายใน

²⁶ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 81

²⁷ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 129

²⁸ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 72 วรรคหนึ่งและวรรคสอง

24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนภายหลังถูกจับ ในกรณีเช่นว่านี้ หากมีพฤติการณ์น่าเชื่อว่าเด็กหรือเยาวชนจะไม่ไปศาล พนักงานสอบสวนจะเรียก ประกันจากบุคคลดังกล่าวตามควรแก่กรณีก็ได้

²⁹ศาลมีหน้าที่ตรวจสอบเด็กหรือเยาวชนที่มาอยู่ต่อหน้าศาลว่า เป็นเด็กหรือ เยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือไม่ การจับและการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนเป็นไป โดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หากการจับเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้ปล่อยตัวเด็กหรือ เยาวชนไป ถ้าเด็กหรือเยาวชนยังไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย ให้ศาลแต่งตั้งให้ และเพื่อเป็นการคุ้มครอง สิทธิเด็กหรือเยาวชน ศาลอาจมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคล หรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ดูแล เด็กหรือเยาวชนในระหว่างการดำเนินคดี โดยกำหนดให้บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่นำตัวเด็กหรือ เยาวชนนั้นไปพบพนักงานสอบสวนหรือพนักงานคุมประพฤติหรือศาล แล้วแต่กรณี ซึ่งการมอบตัว เด็กหรือเยาวชนให้แก่ผู้ดูแลนั้น ศาลจะมอบให้ไปโดยไม่ต้องมีประกันหรือมีประกันหรือมีประกัน และหลักประกันก็ได้ หรือศาลจะพิจารณาให้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนชั่วคราวก็ได้ และหาก ปรากฏต่อศาลว่าเด็กหรือเยาวชนมีความจำเป็นต้องเข้ารับการรักษา หรือรับคำปรึกษาแนะนำ หรือเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดใด ๆ ศาลมีอำนาจกำหนดมาตรการเช่นว่านั้นเป็นเงื่อนไขในการมอบ เด็กหรือเยาวชนให้แก่ผู้ดูแลด้วยก็ได้

หากศาลตรวจสอบการจับกุมแล้วเห็นว่า เด็กหรือเยาวชนที่มาอยู่ต่อหน้านั้นเป็น เด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด การจับและการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนเป็นไปโดย ชอบด้วยกฎหมาย และปรากฏข้อเท็จจริงว่าการกระทำของเด็กหรือเยาวชนมีลักษณะหรือ พฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่น ศาลอาจมีคำสั่งให้ ควบคุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ในสถานพินิจหรือในสถานอื่นใดที่จัดตั้ง ขึ้นตามกฎหมายและตามที่ศาลเห็นสมควร ถ้าเยาวชนนั้นมีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมี ลักษณะหรือพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่น หรือมีอายุเกิน 20 ปีบริบูรณ์แล้ว ศาลอาจมีคำสั่ง ให้ควบคุมไว้ในเรือนจำหรือสถานอื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

²⁹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

³⁰แต่ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งควบคุมหรือคุมขังเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือซึ่งเป็นจำเลยทุกครั้ง ให้ศาลสอบถามเด็กหรือเยาวชนหรือที่ปรึกษาทนายความของเด็กหรือเยาวชนนั้นว่าจะมีข้อคัดค้านประการใดหรือไม่ และศาลอาจเรียกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมาชี้แจงความจำเป็นหรืออาจเรียกพยานหลักฐานมาไต่สวนเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้

ในการพิจารณาออกคำสั่งควบคุมหรือคุมขังนี้ ให้ศาลคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ และการควบคุมหรือคุมขังเด็กหรือเยาวชนให้กระทำเป็นทางเลือกสุดท้าย

11. ห้ามโฆษณาข้อความ บันทึกรูปภาพ แพร่ภาพ บันทึกเสียงหรือแพร่เสียงของเด็กหรือเยาวชน ³¹

ทั้งเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดกฎหมายจึงบัญญัติห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้จับกุมเด็กหรือเยาวชน หรือพนักงานสอบสวนจัดให้มีหรืออนุญาตให้มีหรือยินยอมให้มีการถ่ายภาพหรือบันทึกภาพเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด เว้นแต่เพื่อประโยชน์ในการสอบสวน อีกทั้งยังบัญญัติห้ามมิให้ผู้ใดบันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูป หรือบันทึกเสียง แพร่เสียงของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือโฆษณาข้อความซึ่งปรากฏในทางสอบสวนของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือในทางพิจารณาคดีของศาลที่อาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัว ชื่อตัวหรือชื่อสกุล ของเด็กหรือเยาวชนนั้น หรือโฆษณาข้อความเปิดเผยประวัติการกระทำความผิด หรือสถานที่อยู่สถานที่ทำงาน หรือสถานศึกษาของเด็กหรือเยาวชนนั้น เว้นแต่เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา โดยได้รับอนุญาตจากศาลหรือการกระทำที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ

การโฆษณาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ก็ห้ามมิให้ระบุชื่อ หรือแสดงข้อความหรือกระทำการด้วยประการใด ๆ อันจะทำให้รู้จักตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลย เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากศาล

³⁰ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 74

³¹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 76 มาตรา 130 และมาตรา 136

12. ห้ามมิให้ผู้เสียหายฟ้องคดีเอง

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นเด็กหรือเยาวชน ผู้เสียหายไม่สามารถฟ้องเด็กหรือเยาวชนต่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้ทันทีเหมือนคดีอาญาธรรมดาเพราะมาตรา 99 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ บัญญัติไว้ว่า ห้ามผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาซึ่งมีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดต่อศาลเยาวชนและครอบครัว เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ

เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจได้รับการร้องขอของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีอาญาตามวรรคหนึ่งแล้วให้ผู้อำนวยการสถานพินิจดำเนินการสืบสวนและสอบสวนว่าข้อกล่าวหาอันมีมูลสมควรอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องหรือไม่ แล้วแจ้งให้ผู้เสียหายทราบว่าอนุญาตให้ฟ้องหรือไม่อนุญาตให้ฟ้อง

ในกรณีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจไม่อนุญาตให้ฟ้อง ผู้เสียหายจะร้องต่อศาลขอให้สั่งอนุญาตก็ได้ในกรณีเช่นนี้ ให้ศาลเรียกผู้อำนวยการสถานพินิจมาสอบถามแล้วสั่งตามที่เห็นสมควร คำสั่งศาลให้เป็นที่สุด

เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้ไต่สวนมูลฟ้องและมีคำสั่งประทับฟ้องของผู้เสียหายแล้วให้ผู้อำนวยการสถานพินิจดำเนินการตามมาตรา 82 ตามควรแก่กรณี

ดังนั้น ผู้เสียหายที่ประสงค์จะฟ้องเด็กหรือเยาวชนจึงต้องดำเนินการขออนุญาตฟ้องโดยยื่นคำร้องขออนุญาตฟ้องคดีต่อผู้อำนวยการสถานพินิจให้ผู้อำนวยการสถานพินิจดำเนินการสืบสวนและสอบสวนว่าข้อกล่าวหาอันมีมูลสมควรอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องหรือไม่เสียก่อนในกรณีได้รับอนุญาตผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีต่อศาลได้โดยมีบันทึกคำสั่งอนุญาตของผู้อำนวยการสถานพินิจมาเสนอต่อศาลด้วย ในกรณีไม่อนุญาตผู้เสียหายจะร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อขอให้สั่งอนุญาตก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ศาลต้องเรียกผู้อำนวยการสถานพินิจมาสอบถามแล้วจึงสั่งตามที่เห็นสมควร เมื่อศาลมีคำสั่งแล้ว ไม่ว่าจะสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตคำสั่งของศาลเป็นที่สุดกล่าวคือ ไม่อาจอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปได้

อนึ่ง นอกจากนี้ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 69/1 วรรคท้าย ยังบัญญัติห้ามมิให้ฟ้องบุคคลซึ่งมีอายุไม่เกิน 10 ปีเป็นคดีอาญาต่อศาลใด ๆ ด้วย

13. กรณีเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดร่วมกับผู้ใหญ่

มีหลักการตามมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนฯว่า ถ้าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนหรือที่เรียกว่า ผู้ใหญ่ กฎหมายให้แยกฟ้องคดีเด็กหรือเยาวชนต่อศาลเยาวชนและครอบครัวหลักการก็คือต้องแยกฟ้องคดีสำหรับ

ผู้ใหญ่นั้นให้ฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา ส่วนเด็กหรือเยาวชนให้แยกฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว

แต่ถ้าโจทก์ยื่นฟ้องเด็กหรือเยาวชนร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน (ผู้ใหญ่) ต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา (เช่น ศาลจังหวัด) แต่ต่อมาความปรากฏแก่ศาลนั้นว่าจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชน และถ้าศาลเห็นสมควรให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา (เช่น ศาลจังหวัด) มีอำนาจโอนคดีเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวตามกรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา 95 แต่ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควร โอนคดี ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนแก่จำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ไม่ทำให้การดำเนินการในชั้นสอบสวนและการพิจารณาพิพากษาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาดังกล่าวเสียไป ทั้งนี้ตามมาตรา 96

14. จะต้องจัดให้มีการทำรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน

เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจได้รับแจ้งการจับกุมเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 70 วรรคหนึ่ง หรือได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 73 แล้ว ให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. สั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะข้อเท็จจริงตามมาตรา 36 (1) ³² เว้นแต่ในคดีอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นว่าการสืบเสาะข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่จำเป็นแก่คดี จะสั่งงดการสืบเสาะข้อเท็จจริงนั้นเสียก็ได้ แล้วให้แจ้งไปยังพนักงานสอบสวนที่เกี่ยวข้อง

³² มาตรา 36 ให้สถานพินิจมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้และตามกฎหมายอื่น และโดยเฉพาะให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) สืบเสาะและพินิจเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกายสภาพจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดและของบิดา มารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้น รวมทั้งสาเหตุแห่งการกระทำความผิด เพื่อรายงานต่อศาลหรือเพื่อประกอบการพิจารณาของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้อง ตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด.....

2. ทำรายงานในคดีที่มีการสืบเสาะเพื่อแสดงถึงข้อเท็จจริงตามมาตรา 36 (1) และ แสดงความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชน แล้วส่งรายงานและ ความเห็นนั้นไปยังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี และถ้ามีการฟ้องร้องเด็ก หรือเยาวชนต่อศาล ให้เสนอรายงานและความเห็นนั้นต่อศาลพร้อมทั้งความเห็นเกี่ยวกับการ ลงโทษ หรือการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนด้วย

ข้อเท็จจริงในรายงานข้อเท็จจริงของผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นสิ่งที่สำคัญ ในการพิจารณาคดีของเยาวชนและครอบครัว เพราะ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 131 บัญญัติศาลจะพิพากษาลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้ต่อเมื่อได้รับ รายงานข้อเท็จจริงและความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจตามมาตรา 82 (2) หรือมาตรา 116 หรือมาตรา 117 แล้ว

15. ห้องพิจารณาคดี³³

การพิจารณาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลยให้กระทำในห้องที่ไม่ใช่ห้อง พิจารณาคดีธรรมดา แต่ถ้าไม่อยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้จะพิจารณาคดีในห้องพิจารณาคดีธรรมดา ก็ได้แต่ต้องไม่ปะปนกับการพิจารณาคดีธรรมดา และต้องพิจารณาลับ เฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ คดีตามที่ระบุไว้ในมาตรา 108 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ เท่านั้นจึงจะมี สิทธิเข้าฟังการพิจารณา

16. การพิจารณาคดีไม่ต้องดำเนินการตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเคร่งครัด

ให้ใช้ถ้อยคำที่จำเลยเข้าใจได้ง่าย กับให้โอกาสจำเลยรวมทั้งบิดา มารดา หรือ ผู้ปกครองแถลงข้อเท็จจริง ความรู้สึกและความคิดเห็นได้ ทั้งนี้ตาม พระราชบัญญัติจัดตั้งศาล เยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 114

³³ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 107

17. องค์คณะในการพิจารณาพิพากษา

ผู้พิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัวจะต้องเป็นผู้มีความรู้พิเศษเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนต้องมีจิตวิทยาและความเข้าใจเด็กพอสมควร ที่สำคัญคือจะมีผู้พิพากษาสมทบซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาและไม่ใช่ผู้พิพากษาอาชีพร่วมพิจารณาพิพากษาคดีเยาวชนและครอบครัวด้วย โดย พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 23 บัญญัติให้ศาลเยาวชนและครอบครัวต้องมีผู้พิพากษาไม่น้อยกว่าสองคนและผู้พิพากษาสมทบอีกสองคนอย่างน้อยคนหนึ่งต้องเป็นสตรีจึงเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้

18. การแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมาย

เด็กหรือเยาวชนที่เป็นจำเลยจะมีทนายความแก้คดีแทนไม่ได้แต่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 120 ให้มีที่ปรึกษากฎหมายเพื่อปฏิบัติหน้าที่ทำนองเดียวกับทนายความได้ ในกรณีจำเลยไม่มีที่ปรึกษากฎหมายให้ศาลแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้

19. ปกติการพิจารณาคดีต้องกระทำต่อหน้าจำเลยจะพิจารณาลับหลังไม่ได้

เว้นแต่ศาลเห็นว่า จำเลยไม่ควรฟังคำให้การของพยานในตอนหนึ่งตอนใดศาลมีอำนาจสั่งให้จำเลยออกไปนอกห้องพิจารณาได้ แต่เมื่อศาลสั่งให้จำเลยกลับเข้ามาฟังการพิจารณาให้ศาลแจ้งข้อความที่พยานเบิกความไปแล้วให้จำเลยทราบเท่าที่ศาลเห็นสมควร³⁴

20. ในกรณีที่จำเลยไม่สามารถมาฟังการพิจารณา

ถ้าศาลเห็นสมควรศาลจะสั่งให้สืบพยานในข้อที่ไม่เกี่ยวกับประเด็นที่ว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ลับหลังจำเลยได้ แต่ทั้งนี้ต้องกระทำต่อหน้าที่ปรึกษากฎหมายของจำเลย³⁵

21. ในการพิจารณาคดีถ้าศาลเห็นสมควรที่จะพูดกับจำเลยโดยเฉพาะ

หรือเห็นว่าบุคคลบางคนไม่ควรอยู่ในห้องพิจารณา ศาลมีอำนาจสั่งให้บุคคลทั้งหมดหรือบุคคลที่ศาลเห็นว่า ไม่ควรอยู่ในห้องพิจารณาออกไปนอกห้องพิจารณาได้³⁶

³⁴ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 109

³⁵ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 127

³⁶ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 110

22. เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาพิพากษา

ศาลมีอำนาจเรียกบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่จำเลยอาศัยอยู่หรือบุคคล ที่ให้การศึกษาหรือให้ทำงาน หรือมีความเกี่ยวข้องมาเป็นพยาน เพื่อสอบถามข้อเท็จจริง ที่เกี่ยวกับจำเลยได้ทั้งนี้ตามมาตรา 111 โดยถือว่า อายุ เพศประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สุขภาพจิต นิสัย อาชีพและฐานะของจำเลย ตลอดจนสิ่งแวดล้อม ทั้งปวงเกี่ยวกับจำเลยและของบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่จำเลยอาศัยอยู่ หรือบุคคลที่ให้ การศึกษาหรือให้ทำงาน หรือมีความเกี่ยวข้องเป็นประเด็นที่จะต้องพิจารณาประกอบด้วย³⁷

23. ศาลจะรับฟังรายงานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่มีไขข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการ กระทำความผิดที่ถูกต้อง

โดยไม่ต้องมีพยานบุคคลประกอบรายงานนั้นก็ได้ แต่ถ้าศาลจะรับฟังรายงาน เช่นว่านั้นให้เป็นผลร้ายแก่จำเลยแล้ว ให้ศาลแจ้งข้อความตามรายงานนั้นให้จำเลยทราบ ในกรณี เช่นว่านี้จำเลยมีสิทธิที่จะแถลงคัดค้านและสืบพยานหักล้างได้³⁸

24. มีมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนไว้ เป็นการเฉพาะ

แนวความคิดหลักของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศส่วนใหญ่ ล้วนมุ่งไปที่การนำเอาผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้สาสมกับความผิดที่ผู้ผู้นั้นได้กระทำลงไป ทั้งเพื่อเป็นการยับยั้งการกระทำความผิด ไม่ให้บุคคลอื่นเอาเยี่ยงอย่างและตัดผู้กระทำความผิดออก จากสังคม แต่มีแนวความคิดหนึ่งเริ่มมองว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดโดยอาศัยแนวความคิด ดังกล่าว อาจจะเหมาะสมในบางกรณี แต่ในบางกรณีอาจจะไม่เหมาะสมเพราะการลงโทษโดยอาศัย แนวความคิดดังกล่าวมุ่งถึงอดีตมากเกินไปโดยไม่คำนึงถึงอนาคต โดยเฉพาะกรณีเด็กหรือเยาวชน ที่ต้องหาว่ากระทำความผิด ทั้งๆที่หลักการของการดำเนินคดีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนนั้นจะต้อง คำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชน ยิ่งกว่าการลงโทษ

³⁷ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 115

³⁸ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 118

ดังนั้น จึงเกิดแนวความคิดที่จะหามาตรการอื่นมาใช้แทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กหรือเยาวชนโดยผันหรือหันเหเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติ เพื่อให้โอกาสเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซึ่งได้สำนึกในความผิดที่ได้กระทำลง ได้มีโอกาสกลับตัว กลับใจ แก้ไขฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนนั้นให้เป็นคนดี และสามารถอยู่ร่วมในชุมชนและสังคมได้ในอนาคต ขณะเดียวกันก็คำนึงถึงผู้เสียหายโดยดึงผู้ที่มีส่วนต้องร่วมรับผิดชอบได้แก่ บิดามารดา ผู้ปกครอง ฯลฯ เข้ามาในกระบวนการเพื่อหาหนทางแก้ไข เยียวยาผู้กระทำความผิด รวมทั้งบรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย

ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ จึงได้บัญญัติมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนไว้ในมาตรา 86 ถึง มาตรา 94 โดยแยกเป็นมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาทั้งในชั้นก่อนฟ้องคดีและชั้นพิจารณาคดีของศาล โดยกำหนดหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขแห่งคดีที่จะนำมาตราการพิเศษมาใช้ เช่น ในชั้นก่อนฟ้อง จำกัดคดีที่อาจนำมาตราการพิเศษมาใช้ต้องเป็นคดีที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกิน 5 ปี และในชั้นพิจารณาของศาลจำกัดคดีที่อาจนำมาตราการพิเศษมาใช้ต้องเป็นคดีที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกิน 20 ปี และจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาขึ้น หากเด็กหรือเยาวชนได้ปฏิบัติตามแผนนั้นครบถ้วนแล้ว ผู้อำนวยการสถานพินิจก็จะรายงานให้พนักงานอัยการทราบ หากพนักงานอัยการเห็นชอบให้มีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุด และสิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ แล้วให้ผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานคำสั่งไม่ฟ้องให้ศาลทราบ ซึ่งหากเป็นกรณีในชั้นพิจารณาคดีของศาล เมื่อเด็กหรือเยาวชนได้ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วนแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูก็จะรายงานให้ศาลทราบ หากศาลเห็นชอบด้วย ศาลก็จะสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ และมีคำสั่งในเรื่องของกลาง โดยให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับสิ้นไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น ล้วนเป็นลักษณะเฉพาะของการดำเนินคดีสำหรับเด็กและเยาวชนซึ่งจะแตกต่างไปจากผู้ใหญ่คือการดำเนินคดีสำหรับผู้ใหญ่จะไม่มีลักษณะพิเศษดังที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้เพราะปรัชญาหรือเบื้องหลังการดำเนินคดีสำหรับเด็กและเยาวชนมีความแตกต่างจากผู้ใหญ่ กล่าวโดยเฉพาะการดำเนินคดีสำหรับผู้ใหญ่นั้น กฎหมายมุ่งประสงค์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดตามหลักทฤษฎีว่าด้วยการลงโทษเป็นสำคัญ แต่การดำเนินคดีสำหรับเด็กและเยาวชนมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือเพื่อมุ่งคุ้มครองสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเพื่อให้กลับตนเป็นพลเมืองดีเสียยิ่งกว่าที่จะมุ่งลงโทษในทำนองเดียวกับผู้ใหญ่ เพราะในอนาคต

เด็กหรือเยาวชนนั้นย่อมเป็นกำลังของชาติบ้านเมือง หากสามารถแก้ไขเยียวยาได้ก็สมควรที่จะให้โอกาสแก่เด็กหรือเยาวชนเหล่านั้นสามารถหวนคืนสังคมและเป็นบุคคลากรอันทรงคุณค่าเพื่อร่วมกันพัฒนาประเทศชาติต่อไป

โทษและวิธีการลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม

โทษเป็นวิธีการบังคับ (Sanction) ที่รัฐใช้ปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเพื่อให้เป็นผลร้ายแก่ผู้นั้นอันเป็นการแสดงให้เห็นว่าชุมชนไม่ประสงค์ที่จะให้มีการกระทำอันเป็นความผิดนั้นเกิดขึ้นในสังคม ลักษณะของโทษ โดยทั่วไปประกอบด้วยนัยสำคัญดังนี้³⁹

1. โทษต้องเป็นไปตามกฎหมาย

ซึ่งเป็นหลักแห่งการใช้กฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” อันมีที่มาจากภายิตที่ว่า “ไม่มีกฎหมาย ไม่มีความผิดและไม่มีโทษ”

2. โทษต้องเป็นไปโดยเสมอภาค

เมื่อโทษต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายและกฎหมายย่อมใช้แก่บุคคลทุกคนเสมอหน้ากัน โทษจึงต้องเสมอภาคแก่ผู้กระทำความผิดอย่างเดียวกันไปในตัว อย่างไรก็ตาม ความเสมอภาคดังกล่าวเป็นความเสมอภาคทางกฎหมายเท่านั้น กล่าวคือ บุคคลแต่ละคนถ้ากระทำความผิดอย่างเดียวกัน ก็อาจได้รับโทษในอัตราตามกฎหมายเดียวกัน แต่โทษที่ศาลกำหนดให้ลงแก่บุคคลแต่ละคนจะมีความยืดหยุ่นโดยในแต่ละมาตรากฎหมายกำหนดให้ศาลลงโทษสูงต่ำได้ภายในขอบเขตที่บัญญัติไว้

3. โทษมีลักษณะเป็นการเฉพาะตัวบุคคล

ซึ่งย่อมใช้ลงแก่บุคคลผู้กระทำความผิดเป็นคน ๆ ไปเท่านั้น ถ้าผู้กระทำความผิดตาย ความผิดและโทษก็ระงับไป

³⁹ จิตติ ดิงศภัทย์. กฎหมายอาญา ภาค 1. (กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2536).

ส่วนชนิดของโทษทางอาญาที่จะลงโทษแก่ผู้ก่ออาชญากรรมหรือผู้กระทำความผิดนั้น ในประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทยได้มีการกำหนดโทษไว้หลายชนิด ดังที่ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 บัญญัติ ดังนี้

มาตรา 18 โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดมีดังนี้

- (1) ประหารชีวิต
- (2) จำคุก
- (3) กักขัง
- (4) ปรับ
- (5) ริบทรัพย์สิน

โทษประหารชีวิตและโทษจำคุกตลอดชีวิต มิให้นำมาใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดในขณะที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี

ในกรณีผู้ซึ่งกระทำความผิดในขณะที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีได้กระทำความผิดที่มีระวางโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ให้ถือว่าระวางโทษดังกล่าวได้เปลี่ยนเป็นระวางโทษจำคุกห้าสิบปี

ดังนั้นโทษทางอาญาจึงมีจำกัดเฉพาะ (1) ถึง (5) ดังที่กล่าวข้างต้นเท่านั้น ส่วนโทษอื่นๆที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ เช่น โทษเนิ่นนตี ไม่ถือว่าเป็นโทษทางอาญาที่กฎหมายกำหนดไว้ ฉะนั้น ศาลจึงนำโทษเนิ่นนมาลงโทษจำเลยผู้กระทำความผิดได้ อย่างไรก็ดี กรณีโทษประหารชีวิตในบางประเทศถือว่าเป็นโทษที่ขัดต่อสิทธิมนุษยชนเพราะเป็นการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม และย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และมีการยกเลิกโทษประหารชีวิตไปบ้างแล้ว⁴⁰

⁴⁰ ในเว็บไซต์ของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ซึ่งเป็นเว็บไซต์ของกลุ่มคนที่เคลื่อนไหวณรงค์เพื่อส่งเสริมและปกป้องสิทธิมนุษยชนทั่วโลก <https://www.amnesty.or.th/our-work/death-penalty/> ได้ระบุว่า สถิติล่าสุดในปี 2559 มีการยกเลิกโทษประหารชีวิตทั่วโลกดังนี้

- 104 ประเทศ ยกเลิกโทษประหารชีวิตสำหรับความผิดทางอาญาทุกประเภท
- 7 ประเทศ ยกเลิกโทษประหารชีวิตสำหรับความผิดทางอาญาทั่วไป
- 30 ประเทศ ยกเลิกโทษประหารชีวิตในทางปฏิบัติ
- 141 ประเทศ ยกเลิกโทษประหารชีวิตในทางกฎหมายหรือในทางปฏิบัติ
- 57 ประเทศที่ยังคงบดลงโทษประหารชีวิตซึ่งรวมถึงประเทศไทย

คดีอาญาทั่วไป กรณีผู้ใหญ่เป็นผู้กระทำความผิดและถูกฟ้องเป็นจำเลยต่อศาล เมื่อคดีเสร็จการพิจารณาของศาลแล้ว และข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่าผู้ใหญ่หรือจำเลยนั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริง ศาลจึงมีอำนาจนำโทษทั้งห้าประการดังที่กล่าวข้างต้นมาลงโทษจำเลยนั้นได้ ส่วนปัญหาว่าจะลงโทษจำเลยหนักเบาเพียงใด ก็เป็นเรื่องการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษ เป็นต้นว่าจะลงโทษจำคุกจำเลยนั้นกี่ปี ก็เดือนจึงจะเหมาะสม หรือจะรอการลงโทษจำคุกแก่จำเลยหรือไม่ ก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

ส่วนโทษทางอาญาที่จะลงโทษแก่เด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นผู้ก่ออาชญากรรมหรือผู้กระทำความผิดนั้น พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 142 คงบัญญัติให้อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจนำวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนมาใช้แทนการลงโทษอาญาหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยได้ แต่ก็มีได้บัญญัติถึงขนาดว่าห้ามมิให้ลงโทษจำคุกหรือปรับจำเลยซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชน (โดยไม่เปลี่ยนโทษจำคุกหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยหรือโทษปรับมาเป็นการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทน) กล่าวให้เข้าใจง่าย ๆ คือ ศาลเยาวชนและครอบครัวยังคงมีอำนาจลงโทษจำคุก กักขัง ปรับและริบทรัพย์สิน จำเลยซึ่งเป็นเด็กเยาวชนตามบทบัญญัติมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายข้างต้น โดยไม่เปลี่ยนโทษก็ได้ แต่มีข้อจำกัดเฉพาะโทษประหารชีวิตและจำคุกตลอดชีวิตซึ่งต้องเป็นไปตามมาตรา 18 ดังความในตอนท้ายของวรรคหนึ่งและวรรคสอง

กล่าว โดยเฉพาะวิธีการลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมหรือกระทำความผิดอาญานั้น ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจตามกฎหมาย ดังนี้

1. พิพากษาลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนเหมือนศาลธรรมดาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 และมาตรา 74 ถึง 76 ได้แก่

1.1 พิพากษาว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดหรือโทษรอการลงโทษโดยคุมประพฤติหรือไม่คุมประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ซึ่งมีข้อสังเกตว่าศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจที่จะพิพากษาหรือการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษเด็กหรือเยาวชนตามประมวลกฎหมายอาญาได้กว้างขวางกว่าศาลธรรมดา กล่าวคือ มีอำนาจรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษเด็กหรือเยาวชนได้ แม้ว่า (1) เด็กหรือเยาวชนนั้นได้เคยรับโทษจำคุกหรือโทษอย่างอื่นตามคำพิพากษามาก่อนแล้ว (2) โทษจะลงแก่เด็กหรือเยาวชนเป็นโทษอย่างอื่นนอกจากโทษจำคุก (3) ศาลจะกำหนดโทษจำคุกเกินกว่า 3 ปี⁴¹

⁴¹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 144

ข้อสังเกต คำว่า โทษอย่างอื่นนอกจากโทษจำคุกตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 144 (2) นั้น แสดงให้เห็นว่า แม่เด็กหรือเยาวชนนั้นจะต้องโทษปรับ ศาลเยาวชนและครอบครัวก็มีอำนาจการลงโทษปรับได้(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3912/2549)

1. 2 ใช้วิธีการสำหรับเด็กตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 ถึง 76 โดย

1.2.1 กรณีเด็กอายุกว่า 10 ปี ไม่เกิน 15 ปี อาจกล่าวตัดก่อก่อนแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาดักเตือนด้วยก็ได้⁴²

1.2.2 ถ้าศาลเห็นว่า บิดามารดาหรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งมอบตัวเด็กนั้นให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองรับไปดูแลโดยวางข้อกำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีให้เด็กนั้นก่อเหตุร้ายตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ไม่เกิน 3 ปี และกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควรซึ่งบิดามารดาหรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละ 10,000 บาท ในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้นถ้าเด็กนั้นอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และศาลเห็นว่าไม่สมควรจะเรียกบิดามารดาหรือผู้ปกครองมาวางข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาสอบถามว่า จะยอมรับข้อกำหนดทำนองที่บัญญัติไว้สำหรับบิดามารดาหรือผู้ปกครองดังกล่าวมาข้างต้นหรือไม่ก็ได้ ถ้าบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ยอมรับข้อกำหนด เช่นว่านั้น ก็ให้ศาลมีคำสั่งมอบตัวเด็กให้แก่บุคคลผู้นั้นไปโดยวางข้อกำหนดดังกล่าว(มาตรา 74(2)) ในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ตามที่กล่าวมาในข้อ ข. นี้ ศาลจะ กำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดังกล่าวเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 56 ด้วยก็ได้⁴³

1.2.3 ถ้าเด็กนั้นไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็กนั้นได้ หรือถ้าเด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองและบุคคลนั้นไม่ยอมรับข้อกำหนดดังกล่าวในข้อ ข. ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้อยู่กับบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควรเพื่อดูแล อบรมและสั่งสอนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ ในเมื่อบุคคลหรือองค์การนั้นยินยอมในกรณีเช่นว่านี้ ให้บุคคลหรือองค์การนั้นมีอำนาจเช่นผู้ปกครอง เฉพาะเพื่อดูแลอบรมและสั่งสอน รวมตลอดถึงการกำหนดที่อยู่และการจัดให้เด็กมีงานทำตามสมควร หรือให้ดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นก็ได้⁴⁴ หรือ

⁴² ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 (1)

⁴³ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 74 (3)

⁴⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 (4)

1.2.4 ส่งตัวเด็กนั้นไปยังโรงเรียน หรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็ก ตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่อย่าให้เกินกว่าที่เด็กนั้นจะมีอายุครบ 18 ปี⁴⁵

คำสั่งของศาลดังกล่าวในข้อ (ข) (ค) และ (ง) นั้น ถ้าในขณะที่ใดภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ความปรากฏแก่ศาลโดยศาลรู้เอง หรือตามคำแนะนำของผู้มีส่วนได้เสีย พนักงานอัยการ หรือบุคคลหรือองค์การที่ศาลมอบตัวเด็กเพื่อดูแล อบรมและสั่งสอนหรือเจ้าพนักงานว่า พฤติการณ์เกี่ยวกับคำสั่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ก็ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งนั้น หรือมีคำสั่งใหม่ตามอำนาจในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 วรรคท้าย

1.3 กรณีเยาวชนอายุกว่า 15 ปี แต่ยังไม่เกิน 18 ปีถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้จัดการตามข้อ 2 หรือถ้าศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง⁴⁶

คำพิพากษาฎีกาที่ 1711/2553 ตามคำฟ้องระบุว่าจำเลยอายุ 17 ปี ซึ่งหมายความว่าขณะกระทำความผิดจำเลยอายุยังไม่เกิน 17 ปี ถ้าศาลจะพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยย่อมต้องลดมาตราส่วนโทษให้จำเลยลงกึ่งหนึ่งตามที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 75 กรณีจึงเป็นเรื่องที่กฎหมายบังคับว่าศาลจะต้องลดมาตราส่วนโทษให้แก่จำเลยมิใช่เป็นเรื่องที่ศาลเห็นสมควร

1.4 กรณีบุคคลใดอายุตั้งแต่ 18 ปี แต่ยังไม่เกิน 20 ปี ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้⁴⁷

2. ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามที่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 142 กำหนดไว้

กล่าวคือ กรณีนี้เป็นเรื่องที่ศาลเยาวชนและครอบครัวพิพากษาลงโทษจำคุกหรือใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา 39 (1) (คือกักกันแบบมีกำหนดเวลา)หรือปรับเด็กและเยาวชน แต่บทบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจศาลใช้วิธีการสำหรับเด็กแทนโดย

2.1 เปลี่ยนโทษจำคุกหรือกักกัน(อันเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 39 (1))เป็นการส่งตัวไปควบคุมฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้ในหมวด 4 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯหรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย

⁴⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 (5)

⁴⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 75

⁴⁷ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 76

และศาลเห็นสมควร ตามเวลาที่ศาลชั้นต้นกำหนดแต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบอายุ 24 ปีบริบูรณ์⁴⁸

ในกรณีที่ศาลได้พิจารณาความหนักเบาแห่งข้อหาและพฤติการณ์แห่งคดีแล้วเห็นว่า ควรจะควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนตาม (1) ต่อ ไปอีกหลังจากที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์แล้วให้ศาลระบุในคำพิพากษาให้ส่งตัวไปจำคุกไว้ในเรือนจำตามเวลาที่ศาลกำหนด⁴⁹

2.2 เปลี่ยนโทษปรับเป็นการคุมความประพฤติโดยจะกำหนดเงื่อนไขข้อเดียวหรือหลายข้อตามมาตรา 138 ด้วยหรือไม่ก็ได้ ถ้าได้กำหนดเงื่อนไขไว้ให้นำบทบัญญัติมาตรา 138 วรรคสองและวรรคสามและมาตรา 139 มาใช้บังคับโดยอนุโลม⁵⁰

การใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามที่กล่าวมาข้างต้น มีข้อสังเกตดังนี้

(ก) ศาลเยาวชนและครอบครัวสามารถกำหนดเวลาควบคุมเพื่อฝึกอบรมเป็นขั้นต่ำและขั้นสูงเพื่อความก้าวหน้าในการฝึกอบรมได้ และศาลจะปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไปในระหว่างระยะเวลาขั้นต่ำขั้นสูงนั้นก็ได้อีก และในกรณีนี้ ศาลจะกำหนดเงื่อนไขคุมความประพฤติตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 138 ด้วยหรือไม่ก็ได้ ถ้าได้กำหนดเงื่อนไขคุมความประพฤติไว้ให้นำบทบัญญัติมาตรา 138 วรรคสองและวรรคสาม และมาตรา 139 วรรคหนึ่ง มาใช้บังคับโดยอนุโลม⁵¹

ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดศาลมีอำนาจออกหมายเรียกเด็กหรือเยาวชนนั้นและบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยหรือองค์การที่รับเลี้ยงเด็กหรือเยาวชนมาดักเตือน แต่ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่เปลี่ยนแปลง

⁴⁸ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 142 (1)

⁴⁹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 142 วรรคสาม

⁵⁰ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 142 (2)

⁵¹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 143 วรรคหนึ่ง

พฤติกรรมเสี่ยงดังกล่าว เมื่อบิดา มารดา ผู้ปกครองบุคคลหรือองค์กรดังกล่าวยินยอมหรือศาลเห็นสมควรให้ศาลมีอำนาจส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้น ไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมในสถานพินิจ สถานฝึกและอบรม หรือสถานแนะนำทางจิตแห่งหนึ่งแห่งใด และระยะเวลาที่จะฝึกอบรมนั้นต้องไม่เกินกำหนดระยะเวลาที่เหลืออยู่⁵²

(ข) ในกรณีที่ศาลพิพากษาถ้าศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปให้กระทำผิดและเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กหรือเยาวชนนั้น ศาลจะว่ากล่าวตักเตือนเด็กหรือเยาวชน รวมทั้งบิดา มารดาผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยหรือองค์กรที่รับเลี้ยงดูแลเด็กหรือเยาวชนก็ได้ ถ้าจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับความประพฤติของเด็กหรือเยาวชนนั้นด้วย ก็ให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติข้อเดียวหรือหลายข้อไว้ในคำพิพากษาเท่าที่จำเป็น⁵³

(ค) ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนต้องโทษปรับไม่ว่าจะมีโทษจำคุกด้วยหรือไม่ก็ตามถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่ชำระค่าปรับ ห้ามมิให้ศาลสั่งกักขังเด็กหรือเยาวชนแทนค่าปรับ แต่ให้ศาลส่งตัวไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้ในหมวด 4 หรือสถานที่อื่นตามที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและศาลเห็นสมควรตามเวลาที่ศาลกำหนด แต่ต้องไม่เกิน 1 ปี⁵⁴

(ง) ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนต้องโทษปรับแต่ไม่มีเงินชำระค่าปรับให้นำบทบัญญัติมาตรา 30/1 มาตรา 30/2 และมาตรา 30/3 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม⁵⁵

(จ) ในกรณีมีการชำระค่าปรับ หากเด็กหรือเยาวชนได้ถูกควบคุมตัวมาบ้างแล้ว ให้คิดหักระยะเวลาที่ถูกควบคุมตัวออกจากค่าปรับที่จะต้องชำระตามอัตราที่กำหนดในประมวลกฎหมายอาญา⁵⁶

⁵² พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 143 วรรคสอง

⁵³ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 138

⁵⁴ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 145

⁵⁵ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 145 วรรคสอง

⁵⁶ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 145 วรรคท้าย

(จ) ในการพิพากษาพิพากษาลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ให้ศาลจะต้องหักจำนวนวันที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจหรือเรือนจำหรือสถานอื่นใดที่ได้รับการมอบหมายให้ควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาคดีให้ด้วย⁵⁷

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้เด็กหรือเยาวชนเข้าตรวจสภาพร่างกายหรือสภาพจิต หรือรับการรักษาพยาบาลหรือแก้ไข บำบัด หรือฟื้นฟูในสถานพยาบาล หรือศาลกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 73 วรรคสี่ ให้ศาลหักจำนวนวันที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ในเงื่อนไขดังกล่าวให้แก่เด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนด้วยเช่นกัน⁵⁸

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม

1. การใช้ดุลพินิจของศาลหรือผู้พิพากษาในการลงโทษทางอาญา

การลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม แม้อาชญากรรมที่เด็กหรือเยาวชนก่อขึ้นนั้นจะเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรงเพียงใด ก็ไม่ได้หมายความว่า ศาลจะสามารถลงโทษเด็กหรือเยาวชนนั้นให้หนักเพียงใดก็ได้เพราะยังต้องขึ้นอยู่กับการใช้ดุลพินิจของศาลหรือผู้พิพากษาในการกำหนดโทษและการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษนั้น อาจมีข้อจำกัดทางด้านกฎหมายและพฤติการณ์อื่นๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อการใช้ดุลพินิจของศาลหรือผู้พิพากษาในการกำหนดโทษได้

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษโดยบัญญัติ เป็นกฎหมายและรัฐบาลกลางของสหรัฐอเมริกาได้ทำบัญญัติระดับอัตราโทษเพื่อเป็นแนวทางให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษโดยให้มีการคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญ 2 มิติคือระดับความรุนแรงของการกระทำ ความผิดกับกฎหมายหรือประวัติอาชญากรรมของผู้กระทำผิดมาประกอบกันกล่าวคือถ้ามีการกระทำผิดที่ร้ายแรงมากและผู้กระทำผิดมีประวัติการทำความผิดซ้ำซากโทษก็ยิ่งสูงแต่ถ้ามีการกระทำผิดที่ร้ายแรงน้อยและผู้กระทำผิดมีประวัติการกระทำผิดน้อยโทษก็ยิ่งต่ำ นับได้ว่าเป็นการนำเอาปัจจัย

⁵⁷ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 83 วรรคหนึ่ง

⁵⁸ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 83 วรรคสอง

ด้านภูมิหลังของผู้กระทำผิดเข้ามาเป็นองค์ประกอบในการกำหนดโทษอย่างชัดเจน โดยให้ศาลมีอำนาจสั่งสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยได้ทุกคดี

ประเทศอังกฤษมีหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษคือศาลจะต้องพิจารณาถึงความหนักเบาของความผิด (Offender's Culpability) การป้องกันมิให้มี การกระทำความผิดขึ้นอีก (Deterrence) และการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) โดยอาศัยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังของจำเลยและรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมแห่งคดีเช่นความร้ายแรงของความผิดที่เกิดขึ้น ผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) เป็นต้นมาประกอบการพิจารณาด้วย ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยจะได้มาจากโจทก์ จำเลยเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือผู้เกี่ยวข้องและรายงานการสืบเสาะของพนักงานคุมประพฤติที่ เสนอต่อศาลนอกจากนี้ยังใช้บัญชีระดับอัตราโทษมาเป็นหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษด้วย

ประเทศเยอรมนีมีหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษโดยได้บัญญัติ เป็นกฎหมายให้ศาลใช้เป็นแนวทางในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษไว้โดยอาศัยข้อเท็จจริงที่ได้รับในระหว่างการดำเนินคดีซึ่งศาลจะต้องค้นหาความจริงให้ได้มากที่สุดและข้อเท็จจริงที่ได้พิจารณาจากความเห็นของพนักงานอัยการและทนายจำเลยสำหรับพนักงานอัยการจะเสนอข้อเท็จจริงทั้งในส่วนดีและในส่วนที่เป็นโทษต่อจำเลยรวมทั้งความเห็นเกี่ยวกับการลงโทษด้วยส่วนทนายจำเลยจะแถลงข้อเท็จจริงเพื่อให้ศาลลงโทษจำเลยสถานเบา

นอกจากนี้ยังมีอีกหลายประเทศเช่นประเทศญี่ปุ่นประเทศสวีเดนอร์แลนด์ประเทศอิตาลีประเทศโปแลนด์ประเทศเกาหลีประเทศบราซิลประเทศเชกโกสโลวาเกียประเทศจีนเป็นต้นที่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษไว้เป็นกฎหมายโดยมีลักษณะทำนองเดียวกันคือให้ศาลกำหนดโทษตามดุลพินิจของตนเองภายในกรอบของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้โดยให้ศาลคำนึงถึงจุดประสงค์ของการลงโทษเพื่อทดแทนในแง่ที่มีผลต่อสังคมจุดประสงค์ในการลงโทษเพื่อป้องกันและจุดประสงค์ในการลงโทษเพื่อการอบรมปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดโดยอาศัยข้อเท็จจริงสำคัญ เช่นประวัติภูมิหลังของผู้กระทำผิดพฤติกรรมแห่งคดี มาช่วยเป็นข้อมูลในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษให้เหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการลงโทษให้มากที่สุด⁵⁹

⁵⁹ สำนักงานศาลยุติธรรม. “รายงานวิชาการเรื่องการ ใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2549”. หน้า 8-10.

ระบบกฎหมายไทยที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน เป็นระบบประมวลกฎหมาย (Cod Law System) หรือระบบซีวิลลอว์ (Civil Law) ทั้งนี้เพราะมีบทบัญญัติของกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรไว้โดยจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่มีข้อความอ้างอิงถึงกันได้ แต่เมื่อพิจารณาเรื่องหลักเกณฑ์การกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด ในประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ก็ไม่มีบทบัญญัติใดโดยตรงที่กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณากำหนดโทษจำเลยว่าพึงต้องคำนึงถึงสิ่งใดบ้างเหมือนดังในเช่นในต่างประเทศดังที่กล่าวมาข้างต้น

ดังนั้น การกำหนดโทษเป็นเรื่องการใช้ดุลพินิจของศาลหรือผู้พิพากษา กล่าวคือศาลหรือผู้พิพากษามีความคิดอิสระที่จะลงโทษจำเลยอย่างไรก็ได้เท่าที่ไม่เกินอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ฉะนั้น การใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด ทั้งในคดีที่ผู้ใหญ่และเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดในบางครั้งจึงอาจแตกต่างกัน เช่น กำหนดโทษจำคุกไม่เท่ากันแม้จะเป็นคดีลักทรัพย์หรือคดีทำนองเดียวกัน บางคดีลงโทษจำคุกโดยเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นการใช้วิธีการสำหรับเด็ก หรือบางคดีลงโทษจำคุกแต่โทษจำคุกนั้นให้รอลงอาญา แต่บางคดีไม่รอลงอาญาจำคุก เป็นต้น

2. เหตุแห่งการลดโทษ

ด้วยการกระทำความผิดอาจเกิดขึ้นจากมูลเหตุจูงใจที่แตกต่างกันออกไปและมูลเหตุจูงใจที่ก่อให้เกิดการกระทำความผิดนั้น อาจมีมาจากหลากหลายสาเหตุ และกฎหมายให้การยอมรับว่าผู้กระทำความผิดด้วยมูลเหตุจูงใจนั้นๆสมควรที่จะได้รับการลดโทษหรือลงโทษให้เบาลง ได้แก่

2.1 การกระทำความผิดโดยบันดาลโทสะ โดยเหตุผลการกระทำความผิดของบุคคลอาจเกิดขึ้นเพราะอารมณ์และอาจเกิดขึ้นได้กับบุคคลทั่วไป ดังนั้น เพื่อความเป็นธรรมและความสมานฉันท์ในสังคม การลงโทษบุคคลควรพิจารณาถึงเหตุการณ์กระทำผิดของบุคคลแต่ละคนด้วยมีภาษิตกฎหมายกล่าวว่า “Delinquens Per Iram Provocatus Puniri Debet Mitius” หมายความว่า “ผู้กระทำความผิดโดยบันดาลโทสะ ควรถูกลงโทษสถานเบา” และในประมวลกฎหมายอาญาของไทย มาตรา 72 ก็บัญญัติรองรับว่า “ผู้ใดบันดาลโทสะ โดยถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม จึงกระทำความผิดต่อผู้ข่มเหงในขณะนั้น ศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้”

2.2 ความไม่รู้กฎหมายประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 64 บัญญัติว่า “บุคคลจะแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อให้พ้นจากความรับผิดชอบในทางอาญาไม่ได้ แต่ถ้าศาลเห็นว่าตามสภาพและพฤติการณ์ผู้กระทำความผิดอาจจะไม่รู้ว่ากฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด ศาลอาจ

อนุญาตให้แสดงพยานหลักฐานต่อศาล และถ้าศาลเชื่อว่าผู้กระทำ ไม่รู้ว่ากฎหมายบัญญัติไว้เช่นนั้น ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้”

หลักของมาตรานี้ คือ บุคคลจะแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อไม่ต้องรับผิดทางอาญา ไม่ได้ซึ่งกฎหมายที่แก้ตัวว่าไม่รู้ไม่ได้ นั่นคือกฎหมายอาญา ถ้าไม่รู้กฎหมายอื่นที่มีใช้กฎหมายอาญา เช่น กฎหมายแพ่ง กฎหมายปกครอง สามารถแก้ตัวได้ยกเว้น ขอมให้แก้ตัวได้ถ้าศาลเห็นว่าตามสภาพของความผิดซึ่งหมายความว่ากรณีที่เป็นความผิดเพราะกฎหมายห้าม (MALA PROHIBITA) มิใช่ความผิดในตัวเอง (MALA IN SE) และพฤติการณ์ หมายถึง กรณีเฉพาะตัวผู้กระทำผิด เมื่อพิจารณาถึงสภาพความผิดและพฤติการณ์แล้ว ศาลอาจอนุญาตให้แสดงพยานหลักฐาน ถ้าศาลเชื่อ ความไม่รู้กฎหมาย ศาลอาจลดโทษให้แก่ผู้กระทำ ความผิดก็ได้ หรือไม่ลดโทษก็ได้ แต่ศาลจะไม่ลดโทษเลยไม่ได้

2.3 การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินบางฐานซึ่งเป็นการกระทำความระหว่างญาติสนิท
มาตรา 71 วรรค 2 บัญญัติว่า “ความผิดดังระบุนานี้ ถ้าเป็นการกระทำที่ผู้บุพการีกระทำต่อผู้สืบสันดาน ผู้สืบสันดานกระทำต่อผู้บุพการี หรือพี่หรือน้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกระทำต่อกัน แม้กฎหมายมิได้บัญญัติให้เป็นความผิดอันยอมความได้ ก็ให้เป็นความผิดอันยอมความได้ และนอกจากนั้นศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้”

ความผิด ดังระบุในมาตรานี้ ได้แก่ ความผิดตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 ถึงมาตรา 336 วรรคแรก และมาตรา 341 ถึงมาตรา 364 เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ความผิดฐานฉ้อโกง เป็นต้น

2.4 ความอ่อนอายุประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 75 บัญญัติว่า “ผู้ใดอายุกว่าสิบห้าปีแต่ต่ำกว่าสิบแปดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นที่พึงเกี่ยวกับผู้นั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้จัดการตามมาตรา 74 หรือศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง”

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 76 บัญญัติว่า “ผู้ใดอายุตั้งแต่สิบแปดปีแต่ยังไม่เกินยี่สิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้

2.5 เหตุบรรเทาโทษ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 ให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจลดโทษจากที่ศาลกำหนดไว้อีกกรณีหนึ่ง เป็นการลดโทษขั้นสุดท้ายจากที่ลดในเหตุอื่น ๆ มาแล้ว เช่น อายุน้อย บันดาลโทษระ จำเป็นหรือป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ โดยลดโทษได้ไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษที่จะลงแม้มีเหตุบรรเทาโทษหลายประการ ตามมาตรา 78 ศาลก็ลดให้รวมกันจน

เดี๋ยว อย่างไรก็ตามแม้จะมีเหตุบรรเทาโทษ แต่ศาลอาจเห็นไม่สมควรลดโทษก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลที่จะนำมาวินิจฉัยตามเหตุผลและข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป

เหตุบรรเทาโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 มี 7 ประการ

(1) เป็นผู้โศกเขลาเบาปัญญาคือเป็นคนโง่ แต่ไม่รวมถึงผู้มีจิตบกพร่องโรคจิต จิตฟั่นเฟือน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65

(2) เป็นผู้ตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัสเช่น อดอยาก เจ็บป่วยไม่มีค่ารักษาพยาบาล

(3) มีคุณความดีมาแต่ก่อน เช่น จำเลยเคยรับราชการทหาร เคยประจำชายแดนเสี่ยงอันตราย ถือว่ามีคุณความดีมาก่อน

(4) รู้สึกความผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายแห่งความผิดนั้น เช่น ทำร้ายร่างกายเขาแล้ว นำไปให้แพทย์รักษา หรือ ยักยอกเงินหลวงให้คนอื่นไปแล้ว แก้ไขโดยบอกให้ผู้บังคับบัญชาติดตามเอาเงินคืนมาได้

(5) ลูกแก่โทษต่อเจ้าพนักงาน เช่น เมื่อทำผิดแล้ว ได้เข้ามามอบตัวแก่เจ้าพนักงาน โดยดี อาจมีการรับสารภาพ ภาคเสธ หรือปฏิเสธก็ได้

(6) ให้ความรู้แก่ศาลเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา เช่น คำรับชั้นสอบสวนเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาของศาล หรือ คำรับสารภาพในชั้นศาล ปกติศาลจะลดโทษให้ถึงกึ่งหนึ่งเว้นแต่คำรับเพราะจำนนต่อพยาน ไม่ถือว่าเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา

(7) เหตุอื่น ๆ ในลักษณะทำนองเดียวกันเหตุที่จะถือเป็นเหตุบรรเทาโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 นอกจากที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว ก็ยังมีเหตุอื่น ๆ อีกที่ศาลใช้ดุลพินิจในการลดโทษให้แก่จำเลย ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ และข้อเท็จจริงแต่ละคดีไปจะถือว่าถ้ามีเหตุอย่างนี้เกิดขึ้นแล้วศาลจะบรรเทาโทษให้จำเลยเสมอไปหาได้ไม่

เหตุผลโทษตามข้อ 2.1 ถึง 2.5 ข้างต้น เป็นเหตุผลโทษที่กฎหมายเปิดช่องทางให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดหรือลดโทษตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในแต่ละคดี จึงอาจกล่าวได้ว่าการใช้ดุลพินิจของศาลหรือผู้พิพากษาในการกำหนดโทษจึงอาจมีข้อจำกัดทางกฎหมายและพฤติการณ์อื่นๆประกอบซึ่งล้วนแต่เป็นเรื่องที่อาจส่งผลกระทบต่อการต่อการลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมหนักเบาแตกต่างกันออกไปจนถึงขนาดรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษจำคุกก็เป็นได้ดังจะได้วิเคราะห์โดยละเอียดต่อไปในบทที่ 4

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบการการลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม ร้ายแรงกับผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่

ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม ร้ายแรง

เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2559 มีผู้ตั้งกระทู้ถามใน Pantip.com¹ เกี่ยวกับการลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงว่า

“อยากถามความเห็นว่ายาวชนควรได้รับโทษเท่ากับผู้ใหญ่หรือไม่ เนื่องจากเยาวชนในปัจจุบันก็คดียุติธรรมเช่นกรณีกลุ่มวัยรุ่นฆ่าข่มขืนที่ผ่านมา หรือพวกเด็กแว้นที่แข่งรถสร้างความเดือดร้อนรำคาญ ผมว่าคำว่า “เยาวชน” มันเป็นเกราะป้องกันตัวให้คนชั่ว การจะอ้างว่าเยาวชนยังเด็กไม่มีความมันฝรั่งไม่จิ้นเพราะสิ่งที่มันทำมันเกินกว่าคำว่าไร้เดียงสาไม่มีความ ไม่ว่าการฆ่าคนโดยไตร่ตรองไว้ก่อนหรือเด็กแว้นแข่งรถเพราะถ้ามันขับมอเตอร์ไซด์ได้มันก็ต้องรู้ความแล้ว การจับส่งสถานพินิจมันสมควรกับสิ่งที่มันทำหรือไม่ และสมควรไหมที่จะเพิ่มโทษให้เท่ากับผู้ใหญ่ครับ” จากนั้นมีผู้เข้ามาตอบและแสดงความคิดเห็น 3 คน ดังนี้

ความเห็นที่ 1

ต้องดูเป็นกรณี ๆ ไปนะ เด็กแว้นจริง ๆ ก็มี เด็กที่ไม่ได้แว้นแต่ผลอทำผิดไปก็มีอย่างคดีล่าสุดนี้ที่ข่มขืนฆ่า อันนี้คือ คนทำน่าจะชั่วจริง ๆ ไม่ใช่เพราะไร้เดียงสา หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์การข่มขืนฆ่าเป็นอะไรที่เด็กอมมือก็รู้ว่ามันผิด และคนทำก็เลือดเย็นมาก แบบนี้ควรพิจารณาตัดสินแบบศาลธรรมดาไป แต่บางเคสที่เด็กมันมีปัญหาจริง ๆ หรือทำเพราะเรียกร้องความสนใจ หรือมีความเข้าใจอะไรผิด ๆ ไม่ได้ทำเพราะชั่วช้าโดยสันดานยังแก้ไขฟื้นฟูได้ก็ส่งไปสถานพินิจดีแล้ว

¹ “การลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.pantip.com/topic/34759395, 2560>.

ความเห็นที่ 2

ถ้าเป็น “เยาวชน” ตามความเข้าใจของผมเอง ก็อาจจะยังไม่มีวุฒิภาวะพอที่จะคิดถ่วงถ่วง ยั้งยั้งใจ ตลอดจนถึงตัดสินใจว่าควรกระทำหรือไม่ ทำให้แม่จะได้รับการลงโทษแบบผู้ใหญ่ ก็อาจทำให้เกิดความรู้สึกผิดชอบสำนึกได้น้อยกว่า ไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของการลงโทษตามกฎหมายในปัจจุบัน

ความเห็นที่ 3

ไม่ควรได้รับโทษเท่าผู้ใหญ่แต่ก็ไม่ควรลดโทษให้เยอะขนาดปัจจุบันผมไม่เชื่อว่าเยาวชน อายุ 17 ปี 364 วัน จะมีวุฒิภาวะแตกต่างจาก คนอายุ 18 ปี 2 วัน (เกิดต่างกัน 3 วันเองนะ วุฒิภาวะมันจะต่างกัน ได้อย่างไร) การลดโทษ ควรจะลดให้เยอะหน่อย กรณีของการเป็นเด็กเล็ก เช่น ไม่เกิน 10 ขวบ พอเกินมาก็ควรเพิ่มเป็นสเต็ป ๆ เช่น 15 ปี ได้รับโทษ 60% ของผู้ใหญ่ 18 ปี 16 ปี ได้รับโทษ 75% ของผู้ใหญ่ 18 ปี 17 ปี ได้รับโทษ 85% ของผู้ใหญ่ 18 ปี ไม่งั้น ถ้าเอาตามจริง เด็กอายุ 17 ปี 364 วัน จะให้โทษต่างกับผู้ใหญ่ 18 ปี 2 วัน แบบต่างกันมาก ๆ ผมว่ามันก็ไม่สมควร มันควรจะโทษใกล้ ๆ กัน

ในเดือนมีนาคม 2561 มีผู้ตั้งกระทู้ถามใน Pantip.com² ว่าควรจะมีมาตรการดำเนินการเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงอย่างไร? โดยผู้ตั้งกระทู้คำถามได้แสดงความเห็นในเบื้องต้นว่า

ในสังคมต่างประเทศที่เจริญแล้ว เช่น ญี่ปุ่น หรือสิงคโปร์ ปัญหาเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมนั้นมีน้อยมาก ๆ ตรงข้ามกับสังคมไทยปัจจุบัน ปัญหาเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมรุนแรงในประเทศไทยมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น คดีฆ่า คดีข่มขืน คดีรุมทำร้ายร่างกาย สามีหรือแม่กระทิงเด็กแว้นที่แข่งรถสร้างความเดือดร้อนรำคาญ ไม่คำนึงถึงความสงบสุขของส่วนรวม จึงอยากถามความเห็นว่าคุณมีมาตรการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงเหล่านี้ได้อย่างไร เช่น ลงโทษให้หนักเท่ากับผู้ใหญ่ดีไหม พ่อแม่เด็กควรจะรับผิดชอบต่อสังคมอย่างไร อยากทราบความเห็นนะครับ

² “มาตรการดำเนินการเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง”. (ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก : <https://www.pantip.com/topic/37502522, 2560>.

หลังจากนั้น มีผู้เข้ามาตอบและแสดงความคิดเห็น ดังนี้

ความเห็นที่ 1

ควรดูที่พฤติกรรมในก่ออาชญากรรม ว่ามีเจตนา การวางแผน การลงมือและผลเสียว่าร้ายแรงขนาดไหน ประกอบด้วยการตัดสินใจ โทษ มากกว่าที่จะถือเอาเกณฑ์อายุแต่อย่างเดียว บางคนอายุขาดเกณฑ์ผู้ใหญ่ไปไม่กี่ปี แต่ก่อเหตุร้ายมาก ก็กลับได้ตัดตัวเด็กไปซะงั้น ซึ่งพวกนี้ก็ต้องพิจารณาเป็นรายๆ ไปเช่นกันเกณฑ์อายุมันชี้วัดได้แต่ด้านการกายภาพ แต่ชี้วัดเรื่องนิสัย ความคิด ประสพการณ์ ศีลธรรมจรรยาไม่ได้ การถือเอาอายุเป็นเกณฑ์เป็นเพียงความน่าจะเป็น โดยรวมเท่านั้น แต่ไม่ใช่ว่าจะแน่นอนสำหรับทุกคนทุกกรณีไป

ความเห็นที่ 2

ประเทศไทยเมืองพุทธ จะจับหมาไปฆ่าทิ้งยังร้องกันแทบตาย แล้วนี่อะไร เยาวชนอนาคตของชาติต้องปกป้องไว้ จะลงโทษแบบผู้ใหญ่ไม่ได้ เด็กมันไม่รู้ประสาดอก

จากกรณีคำถามและคำตอบของประชาชนข้างต้น วิเคราะห์ได้ว่า มีทั้งมุมมองในส่วนที่เข้าใจและมีความรู้ทางด้านกฎหมาย ส่วนอีกมุมมองหนึ่งขาดความรู้ความเข้าใจทางด้านกฎหมาย โดยมีความคิดตามความรู้สึกว่าการลงโทษเด็กหรือเยาวชนให้หนักยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่จะช่วยแก้ปัญหาอาชญากรรมในสังคมได้ บางคนถึงขนาดมีความเห็น(ในเชิงไม่รู้กฎหมาย) โดยตั้งคำถามทำนองว่า ควรยกเลิกกฎหมายเยาวชนเสียดีไหม? เพราะเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดได้รับโทษเบาหรือไม่ถึงโทษอย่างแท้จริงเอง เด็กที่ทำผิดตั้งแต่ลักขโมย ค้ายา ตีกันจนคนอื่นเดือดร้อนหรือแม้กระทั่งก่อเหตุจนคนอื่นถึงแก่ชีวิต หรือแม้กระทั่งเด็กแว้น ที่ออกมากทำให้เกิดอุบัติเหตุมากมาย มักจะอ้างวุฒิภาวะต่าง ๆ แล้วเพื่อลดหย่อนโทษ ซึ่งหากยกเลิกกฎหมายเด็กและเยาวชน เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดก็ต้องรับโทษเท่าผู้ใหญ่ ซึ่งก็มีผู้แสดงความคิดเห็นว่าความเห็นดังกล่าวเป็นการมองเฉพาะเด็กนรกด้านเดียว ทำไมไม่มองเด็กที่มันเทา ๆ บ้างเพราะยังมีเด็กอีกหลายคนที่ทำความคิด โดยไม่ได้เกิดจากสันดานชั่วช้า แต่อาจเพราะขาดรู้วุฒิภาวะ อารมณ์ร้อน และเกิดจากปัญหาทางบ้าน ถ้ายกเลิกกฎหมายเยาวชนไป ไม่ใช่แค่เด็กนรกที่จะได้รับโทษอย่างผู้ใหญ่ แต่เด็กเทา ๆ พวกนี้ก็จะโดนด้วย ดังนั้น ควรจะมีกฎหมายเยาวชนต่อไป แต่สำหรับเด็กนรกจริง ๆ ควรจะมีมาตรการที่เหมาะสมเข้ามาดำเนินการหรือการปรับเสียสิน

³ “ควรยกเลิกกฎหมายเยาวชนเสียดีไหม”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.pantip.com/topic/36588655,2560>.

วิเคราะห์เปรียบเทียบการลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง เช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่

ดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ว่าการลงโทษหรือกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้ก่ออาชญากรรม เป็นเรื่องการใช้ดุลพินิจของศาลหรือผู้พิพากษา และกฎหมายไทยก็ไม่มีบทบัญญัติใดโดยตรง ที่กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณากำหนดโทษจำเลยว่าพึงต้องคำนึงถึงสิ่งใดบ้าง แต่ปล่อยให้เป็นเรื่องที่ศาลหรือผู้พิพากษามีความคิดอิสระที่จะลงโทษจำเลยอย่างไรก็ได้เท่าที่ไม่เกินอัตราโทษ ที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ฉะนั้น การใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด ทั้งในคดีที่ผู้ใหญ่และเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดในบางครั้งจึงอาจแตกต่างกัน เพราะอาจถูกจำกัดโดยบทบัญญัติของกฎหมายและข้อเท็จจริงอื่น ๆ⁴ ซึ่งสามารถวิเคราะห์โดยแยกพิจารณาตามโทษทางอาญาและตัวผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่กับเด็กหรือเยาวชนได้ ดังนี้

⁴ ในมุมมองทางศาลพิจารณาว่า การกำหนดโทษของศาลหรือผู้พิพากษา ย่อมมีความแตกต่างกันเป็นธรรมดาเพราะปัจจุบันไม่มีกฎหมายกำหนดกรอบหรือสิ่งที่จะต้องพิจารณาไว้ให้เห็นเด่นชัด และให้เป็นดุลพินิจของผู้พิพากษาในอันที่จะวางโทษอย่างไรก็ได้เพื่อให้เป็นไปโดยยุติธรรม อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติของศาลได้แสวงหาแนวทางเพื่อป้องกันมิให้มีการกำหนดโทษแตกต่างกัน ภายในศาลเดียวกัน มากจนเกินไปโดยการกำหนดเป็นบัญชีระดับอัตราโทษ (Sentencing Guideline) ขึ้น เพื่อให้ผู้พิพากษายึดถือบัญชีดังกล่าวเป็นแนวทางกำหนดโทษภายใต้หลักคิดที่ว่า คดีลักษณะเดียวกัน การกำหนดโทษควรไปไปในทิศทางเดียวกันตามสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ส่วนในทางตำราที่มีการศึกษา และนำไปใช้ในทางปฏิบัติโดยตระหนักว่า ความแตกต่างแห่งโทษนั้น ไม่ควรเป็นไปตามอัตวิสัยของผู้พิพากษา แต่ควรจะเกิดจากพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดและตัวจำเลยเสียมากกว่าและการวางโทษจำเลยให้เหมาะสมเพียงใดนั้น ศาลหรือผู้พิพากษาจะต้องคำนึงถึง

1. ลักษณะของผู้กระทำความผิด โดยพิจารณาถึงความชั่วร้ายของผู้กระทำความผิดคือ แยกเป็นการกระทำโดยเจตนา กับ โดยประมาท ความรู้สึกของผู้กระทำความผิดมีประการใดต่อผลที่เกิดขึ้น เกี่ยวกับ โรคภัยไข้เจ็บของผู้กระทำความผิด

2. ลักษณะของผู้ถูกทำร้ายหรือผู้เสียหาย

3. ประโยชน์ของรัฐหรือสาธารณชน โดยพิจารณาถึง

3.1 สถานที่กระทำความผิด

3.2 เวลากระทำความผิด

3.3 ผลของการกระทำความผิด

1. กรณีการลงโทษประหารชีวิต โทษจำคุกตลอดชีวิต โทษจำคุก (แบบมีกำหนดระยะเวลา) โทษกักขัง โทษปรับและโทษริบทรัพย์สิน

กรณีผู้ใหญ่ ที่ก่ออาชญากรรมหรือกระทำความผิด ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 วรรคหนึ่งบัญญัติให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจกำหนดโทษหรือลงโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่วิไว้ได้โดยไม่จำกัด ดังนั้น ในกรณีความผิดร้ายแรงศาลหรือผู้พิพากษาสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่วิได้ตั้งแต่เบาสุดคือริบทรัพย์สินไปจนถึงสูงสุดถึงขั้นโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือโทษประหารชีวิตก็ได้ตามแต่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งคดีประกอบทฤษฎีและวัตถุประสงค์ในการลงโทษ

แนวทางปฏิบัติของศาลไทยในปัจจุบัน การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษจะไม่ระบุเหตุผลแห่งการลงโทษเอาไว้เด่นชัดในคำพิพากษา แต่เมื่อพิจารณาถ้อยคำในคำพิพากษาพอแสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของการลงโทษได้บ้าง เช่น คำพิพากษาศาลฎีกา ที่เขียนเหตุผลในการลงโทษไว้ว่าให้ประหารชีวิตเพื่อให้ตกตายไปตามกัน⁵ หรือให้เหตุผลว่า จำเลยได้รับโทษพอสมควรแก่เหตุหรือสมควรกับความผิดแล้ว⁶ เหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงการนำแนวความคิดตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อการแก้แค้นหรือทดแทนความผิดมาใช้ในการกำหนดโทษ หรือให้เหตุผลในคำพิพากษาว่า เพื่อมิให้คนอื่นเอาเยี่ยงอย่างในการกระทำความผิดอย่างนั้นบ้าง⁷ หรือเพื่อเป็นการปราบปรามให้เกรงขามและรักษาความสงบเรียบร้อยทั่วไป⁸ หรือเพื่อเพิ่มโทษมิให้กระทำความผิดซ้ำ⁹ เป็นการนำทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันหรือข่มขู่มาใช้ปรับแก้คดี รวมถึงกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาหลีกเลี่ยงโทษจำคุกกระชั้น โดยใช้วิธีการอย่างอื่น เช่น ลงโทษจำคุกและปรับ แต่รอการลงโทษจำคุกไว้และใช้วิธีการคุมประพฤติจำเลย ก็เป็นการนำทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมาใช้จาก

4. การกระทำความผิดนั้นกระทบกระเทือนต่อผู้เสียหายหรือรัฐเพียงใด

5. สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 518/2463

⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 617/2463, 286/2463

⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 195/2497

⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1226/2515

⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1017/2507, 1689/2513

แนวปฏิบัติของศาลไทยดังที่กล่าวมาข้างต้น สามารถวิเคราะห์ได้ว่าการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษแก่ผู้ก่ออาชญากรรมที่เป็นผู้ใหญ่ ศาลไทยได้นำทฤษฎีและแนวความคิดในการลงโทษผู้กระทำความผิดดังที่กล่าวมาในบทที่ 2 มาปรับใช้ในการทำงานของผสมผสานกัน ขึ้นอยู่กับว่าการลงโทษในครั้งนั้นๆ จะให้น้ำหนักหรือมุ่งเน้นไปในทางทฤษฎีใด และการลงโทษผู้กระทำความผิดในยุคนั้นๆ นั้น ก็อาจมีน้ำหนักหรือมุ่งเน้นไปในทิศทางทฤษฎีหนึ่ง แต่อีกยุคสมัยอาจมีการเปลี่ยนแปลงโดยเน้นหนักไปทางในทางอีกทฤษฎีหนึ่งก็เป็นได้ตามแต่สถานการณ์ เช่น ในอดีต การลงโทษผู้ก่ออาชญากรรมก่อนข้างที่จะมุ่งไปในทิศทางแก่แก่นผู้กระทำความผิดและข่มขู่มิให้บุคคลอื่นเอาเยี่ยงอย่าง มาในระยะหลังๆ เริ่มมุ่งเน้นไปในทางเพื่อปกป้องคุ้มครองสังคมส่วนรวมและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดควบคู่กันและขณะเดียวกันก็เป็นการข่มขู่ยับยั้งผู้กระทำความผิดและผู้อื่นให้หวาดกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิดอยู่ในตัว

กรณีเด็กและเยาวชน ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 วรรคหนึ่งตอนท้ายและวรรคสอง บัญญัติข้อจำกัดไว้ชัดเจนว่าโทษประหารชีวิตและโทษจำคุกตลอดชีวิตมิให้นำมาใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดในขณะที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี และในกรณีผู้ซึ่งกระทำความผิดในขณะที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ได้กระทำความผิดที่มีระวางโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ให้ถือว่าระวางโทษดังกล่าวได้เปลี่ยนเป็นระวางโทษจำคุก 50 ปี

ดังนั้น หากผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนในขณะที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี กฎหมายห้ามมิให้ลงโทษประหารชีวิตและโทษจำคุกตลอดชีวิตแก่เด็กหรือเยาวชนนั้น และหากผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชนในขณะที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ได้กระทำความผิดที่มีระวางโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต กฎหมายให้ถือว่าระวางโทษดังกล่าวได้เปลี่ยนเป็นระวางโทษจำคุก 50 ปี ซึ่งอาจกล่าวให้เข้าใจง่าย ๆ คือ เมื่อเด็กหรือเยาวชนก่ออาชญากรรม ถึงแม้การก่ออาชญากรรมนั้นจะร้ายแรงเพียงใด แต่หากต้องด้วยเงื่อนไขดังที่กล่าวมาข้างต้น ศาลไม่สามารถลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตแก่เด็กและเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี นั้นได้ และถ้าหากคดีหรือข้อหาซึ่งเด็กหรือเยาวชนถูกฟ้องกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา แม้จะมีระวางโทษตามกฎหมายบัญญัติไว้สูงสุดให้ลงโทษได้ถึงประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตก็ตาม แต่กฎหมายให้ถือว่าระวางโทษดังกล่าวได้เปลี่ยนเป็นระวางโทษจำคุก 50 ปี อันการเปลี่ยนระวางโทษให้เบาลง ย่อมส่งผลถึงการลงโทษเด็กหรือเยาวชนให้เบาลงตามไปด้วย

จึงอาจกล่าวได้ว่า แม้เด็กหรือเยาวชนจะก่ออาชญากรรมที่ร้ายแรงเพียงใด เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาไตร่ตรองไว้ก่อน ศาลย่อมไม่อาจลงโทษประหารชีวิตและโทษจำคุกตลอดชีวิตกรณีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด เพราะมีข้อจำกัดทางกฎหมายดังที่กล่าวมาข้างต้น

ส่วนกรณีโทษจำคุก (มีกำหนดเวลา) โทษกักขัง โทษปรับและโทษริบทรัพย์สินนั้น ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจลงโทษจำเลยซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมได้โดยไม่มีข้อจำกัดเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่

อย่างไรก็ดี หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า การก่ออาชญากรรมของเด็กหรือเยาวชนนั้นไม่ร้ายแรงหรือเด็กและเยาวชนนั้นมีหนทางที่จะกลับตัวเป็นพลเมืองดีได้ ศาลเยาวชนและครอบครัวก็สามารถนำบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ประกอบพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 144 มาใช้บังคับแก่คดีโดยรอกการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษจำคุกและกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติเด็กหรือเยาวชนนั้นก็ได้ กล่าวคือ เมื่อคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของเด็กหรือเยาวชน หรือสภาพความผิด หรือการรู้สึกความผิด และพยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น หรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้ว ศาลจะพิพากษาว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีความผิด แต่รอการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้ ไม่ว่าจะเป็โทษจำคุกหรือปรับอย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งสองอย่าง เพื่อให้โอกาสกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนดแต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้

เงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดนั้น ศาลอาจกำหนดข้อเดียวหรือหลายข้อตามควรแก่กรณีได้ ดังต่อไปนี้

- (1) ให้ไปรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานที่ศาลระบุไว้เป็นครั้งคราว เพื่อเจ้าพนักงานจะได้สอบถาม แนะนำ ช่วยเหลือ หรือตักเตือนตามที่เห็นสมควรในเรื่องความประพฤติและการประกอบอาชีพ หรือจัดให้กระทำกิจกรรมบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์
- (2) ให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพอันเป็นกิจจะลักษณะ
- (3) ให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือการประพฤติดังอื่นอันนำไปสู่การกระทำความผิดในทำนองเดียวกันอีก
- (4) ให้ไปรับการบำบัดรักษาการติดยาเสพติดให้โทษ ความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ หรือความเจ็บป่วยอย่างอื่น ณ สถานที่และตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด
- (5) ให้เข้ารับการศึกษาอบรม ณ สถานที่และตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด
- (6) ห้ามออกนอกสถานที่อยู่อาศัย หรือห้ามเข้าในสถานที่ใดในระหว่างเวลาที่ศาลกำหนด ทั้งนี้ จะใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางด้วยก็ได้
- (7) ให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือเยียวยาความเสียหายโดยวิธีอื่นให้แก่ผู้เสียหายตามที่ผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายตกลงกัน

(8) ให้แก้ไขฟันพุหรือเสียหายความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพยากรธรรมชาติ หรือ สิ่งแวดล้อม หรือค่าใช้จ่ายเสียหายเพื่อการดังกล่าว

(9) ให้ทำทัณฑ์บนโดยกำหนดจำนวนเงินตามที่ศาลเห็นสมควรว่าจะไม่ก่อเหตุร้าย หรือก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคลอื่นหรือทรัพย์สิน

(10) เงื่อนไขอื่น ๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดเพื่อแก้ไข ฟันพุ หรือป้องกันมิให้ ผู้กระทำความผิดกระทำหรือมีโอกาสดำเนินการทำความผิดขึ้นอีก หรือเงื่อนไขในการเสียหายผู้เสียหาย ตามที่เห็นสมควรศาลเยาวชนและครอบครัวก็มีอำนาจใช้วิธีการ

ตัวอย่างเช่น คดีซึ่งเด็กหรือเยาวชนต้องซื้อหาร่วมกันทำร้ายร่างกายผู้อื่นตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2582/2553 โดยศาลฎีกาพิพากษาว่า จำเลยทั้งสองมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ประกอบมาตรา 83 และจำเลยที่ 1 มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 371 อีกกระทงหนึ่ง เรียงกระทงลงโทษจำเลยที่ 1 ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 ขณะกระทำผิด จำเลยที่ 1 มีอายุ 16 ปีเศษ จำเลยที่ 2 มีอายุ 17 ปีเศษ ลดมาตราส่วนโทษให้กึ่งหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 75 และ 76 ตามลำดับ ฐานร่วมกันทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย จำคุกคนละ 1 ปี และปรับคนละ 2,000 บาท ฐานพาอาวุธผิดติดตัวไปในเมือง หมู่บ้านและทางสาธารณะ โดยไม่มีเหตุสมควร ปรับจำเลยที่ 1 จำนวน 50 บาท รวมจำคุกจำเลยที่ 1 มีกำหนด 1 ปี และปรับ 2,050 บาท จำคุกจำเลยที่ 2 มีกำหนด 1 ปี และปรับ 2,000 บาท จำเลยทั้งสองให้การรับสารภาพ เป็นประโยชน์แก่การพิจารณามีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 กึ่งหนึ่ง คงจำคุกจำเลยที่ 1 มีกำหนด 6 เดือน และปรับ 1,050 บาท จำคุกจำเลยที่ 2 มีกำหนด 6 เดือน และปรับ 1,000 บาท อาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 144 ให้รอการลงโทษจำคุกจำเลยทั้งสองไว้มีกำหนด 2 ปี และคุมความประพฤติไว้มีกำหนด 1 ปี โดยให้จำเลยทั้งสองไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ ทุก 3 เดือนต่อครั้ง ห้ามจำเลยทั้งสองยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและสิ่งมีนเมาทุกชนิด ห้ามคบค้าสมาคมบุคคลที่มีความประพฤติไม่ดี ห้ามเที่ยวเตร่ยามวิกาลและห้ามเล่นการพนัน ให้จำเลยทั้งสองทำงานบริการสังคมหรือบำเพ็ญสาธารณประโยชน์มีกำหนด 24 ชั่วโมง ตามที่พนักงานคุมประพฤติเห็นสมควร หากจำเลยทั้งสองไม่ชำระค่าปรับ ให้ส่งจำเลยทั้งสองไปฝึกและอบรมที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดศรีสะเกษ มีกำหนด 7 วัน ธิบอาวุธผิดของกลาง

2. กรณีการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษอาญา

กรณีผู้ใหญ่ ที่กระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรม ศาลมีอำนาจลงโทษทางอาญาได้ เฉพาะกรณีตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 เท่านั้นด้วยการลงโทษประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน ศาลไม่อาจนำวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามที่พระราชบัญญัติ

ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 บัญญัติไว้มาใช้บังคับสำหรับกรณีผู้ใหญ่ที่ก่ออาชญากรรมหรือกระทำความผิดเพราะกฎหมายไม่เปิดช่องให้กระทำเช่นนั้นได้

กรณีเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะกรณีเด็กและเยาวชนก่ออาชญากรรมร้ายแรง แม้ศาลเยาวชนและครอบครัวจะมีอำนาจลงโทษจำคุก (แบบมีกำหนดระยะเวลา) หรือลงโทษกักกันหรือกักขัง หรือลงโทษปรับและริบทรัพย์สินแก่จำเลยซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงได้โดยไม่มีข้อจำกัดเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ก็ตาม แต่สืบเนื่องจากปรัชญาการลงโทษเด็กและเยาวชนนั้นได้นำแนวความคิดทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative) มาประยุกต์ใช้โดยมุ่งไปที่การคุ้มครองสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งควรได้รับการอบรมสั่งสอนและสงเคราะห์ให้กลับตนเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษเป็นสำคัญ ฉะนั้น ในการพิพากษาคดีของศาลจึงต้องคำนึงถึงบุคลิกลักษณะ สภาพร่างกายและสภาพจิตของเด็กและเยาวชนซึ่งแตกต่างกันไป โดยการลงโทษจำคุกหรือเปลี่ยนโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนนั้นจะต้องให้เหมาะสมกับตัวเด็กหรือเยาวชนและพฤติการณ์เฉพาะเรื่องเป็นกรณี ๆ ไป แม้ว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นจะได้กระทำความผิดร่วมกันก็ตามดังความที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 119

ด้วยเหตุที่ปรัชญาและแนวความคิดในการลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมมีแนวความคิดโดยการนำทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative) มาประยุกต์ใช้ ส่งผลให้มีการบัญญัติกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนโทษทางอาญาขึ้นเป็นกรณีพิเศษดังที่ปรากฏในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 142 ซึ่งกำหนดไว้ทำนองว่า ในกรณีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวพิพากษาลงโทษจำคุก หรือใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา 39 (1) (คือกักกันแบบมีกำหนดเวลา) หรือปรับเด็กและเยาวชน ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กแทนการลงโทษทางอาญาดังกล่าวโดย

1. เปลี่ยนโทษจำคุกหรือกักกัน(อันเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 39 (1)) เป็นการส่งตัวไปควบคุมฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้ในหมวด 4 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวหรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและศาลเห็นสมควร ตามเวลาที่ศาลชั้นต้นกำหนดแต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบอายุ 24 ปีบริบูรณ์

ในกรณีที่ศาลได้พิจารณาความหนักเบาแห่งข้อหาและพฤติการณ์แห่งคดีแล้ว เห็นว่า ควรจะควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนตาม (1) ต่อไปอีกหลังจากที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์แล้วให้ศาลระบุในคำพิพากษาให้ส่งตัวไปจำคุกไว้ในเรือนจำตามเวลาที่ศาลกำหนด 2.เปลี่ยนโทษปรับเป็นการคุมความประพฤติโดยจะกำหนดเงื่อนไขข้อเดียวหรือหลายข้อตามมาตรา 138 ด้วยหรือไม่ก็ได้ ถ้าได้กำหนดเงื่อนไขไว้ให้นำบทบัญญัติมาตรา 138 วรรคสองและวรรคสาม และมาตรา 139 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

แนวความคิดการนำทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative) มาประยุกต์ใช้โดยการเปลี่ยนโทษจำคุกหรือกักกันเป็นการส่งตัวไปควบคุมฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้ข้างต้นถือได้ว่าเป็นหลักการพื้นฐานและเป็นจิตวิญญาณของศาลเยาวชนและครอบครัว ฉะนั้น ศาลเยาวชนและครอบครัวจึงมักจะนำวิธีการดังกล่าวมาใช้กับเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม เสียส่วนใหญ่ แม้ถึงว่าการก่ออาชญากรรมนั้นจะถือว่าเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรงก็ตาม ดังจะเห็นได้จาก ตัวอย่างแนวคำพิพากษาศาลฎีกาดังนี้

คดีซึ่งเด็กหรือเยาวชนถูกฟ้องในข้อหาร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ศาลฎีกาโดย คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3597/2556 พิพากษาว่าจำเลยทั้งสองมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ.2490 มาตรา 7, 72 วรรคหนึ่ง, 8 ทวิวรรคหนึ่ง, 72 ทวิ วรรคสอง ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 การกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นการกระทำผิดหลายกรรมต่างกัน ให้เรียงกระทงลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 ขณะกระทำความผิดจำเลยที่ 1 อายุ 16 ปีเศษ จำเลยที่ 2 อายุ 17 ปีเศษ ลดมาตราส่วนโทษให้กึ่งหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 75 และมาตรา 76 ฐานร่วมกันฆ่าผู้อื่น จำคุกคนละ 9 ปี ฐานร่วมกันมีอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับใบอนุญาต จำคุกคนละ 6 เดือน ฐานร่วมกันพาอาวุธปืนไปในเมือง หมู่บ้านและทางสาธารณะโดยไม่ได้รับ ใบอนุญาตและไม่มีเหตุสมควร จำคุก คนละ 6 เดือน รวมจำคุก 9 ปี 12 เดือน ทางนำสืบของจำเลย ทั้งสองเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา มีเหตุบรรเทาโทษลดโทษให้คนละหนึ่งในสาม ตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 78 คงจำคุกคนละ 6 ปี 8 เดือน อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชน และครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 142 (1) ให้เปลี่ยนโทษจำคุก เป็นส่งตัวจำเลยทั้งสองไปควบคุมเพื่อฝึกและอบรมยังสถานพินิจมีกำหนดขั้นต่ำ 2 ปี ขึ้นสูง 4 ปี เมื่อจำเลยทั้งสองอายุครบ 24 ปี แล้วให้ส่งตัวจำเลยทั้งสองไปจำคุกไว้ในเรือนจำมีกำหนด 2 ปี ธิบริหวักระสุนปืนของกลาง

มีข้อสังเกตว่าคดีนี้ ในระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา จำเลยทั้งสองอายุครบ 24 ปี ศาลฎีกาได้พิจารณาแล้วว่าหากจะใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนบังคับแก่จำเลยทั้งสองที่อายุครบ 24 ปี แล้วย่อมไม่เหมาะสม ดังนี้ เมื่อพิจารณาตามความหนักเบาแห่งข้อหาและพฤติการณ์แห่งคดีแล้ว ศาลฎีกาได้ใช้อำนาจตามความในตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 142 วรรคท้าย เปลี่ยนแปลงวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนที่ใช้บังคับแก่จำเลยใหม่เป็นหลังจากจำเลยทั้งสองอายุครบ 24 ปีแล้ว ให้ส่งตัวจำเลยทั้งสองไปจำคุกไว้ในเรือนจำมีกำหนด 2 ปี

คดีที่เด็กหรือเยาวชนถูกฟ้องในข้อหาพยายามฆ่าผู้อื่นกับข้อหาฆ่าและพาอาวุธปืนติดตัวไปในเมือง หมู่บ้านหรือทางสาธารณะโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ศาลฎีกาโดยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8620/2557 พิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288, 80 ประกอบมาตรา 83, 358, 371 พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ.2490 มาตรา 7, 8 ทวิ วรรคหนึ่ง, 72 วรรคสาม, 72 ทวิ วรรคสอง เป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้ลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 ขณะกระทำความผิดจำเลยอายุ 17 ปีเศษ ลดมาตราส่วนโทษให้กึ่งหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 75 ฐานร่วมกันพยายามฆ่าผู้อื่นกับฐานร่วมกันทำให้เสียทรัพย์ เป็นกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ลงโทษฐานร่วมกันพยายามฆ่าผู้อื่นซึ่งเป็นกฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 จำคุก 5 ปี ฐานร่วมกันมีอาวุธปืนมีเครื่องหมายทะเบียนของผู้อื่นไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับใบอนุญาต จำคุก 6 เดือน ฐานร่วมกันพาอาวุธปืนมีเครื่องหมายทะเบียนของผู้อื่น ไปในเมือง หมู่บ้าน หรือทางสาธารณะ โดยไม่ได้รับใบอนุญาตและโดยไม่มีเหตุสมควรเป็นกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ลงโทษตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน ฯ ซึ่ง เป็นกฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 จำคุก 6 เดือน รวม 3 กระทง จำคุก 5 ปี 12 เดือน อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 142 (1) ให้เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นส่งจำเลยไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 (จังหวัดราชบุรี) มีกำหนดขั้นต่ำ 3 ปี ขึ้นสูง 4 ปี แต่หากจำเลยอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์ก่อนได้รับการฝึกอบรมครบกำหนดเวลาขั้นต่ำให้ส่งตัวจำเลยไปจำคุกตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 142 วรรคท้าย จนครบกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำที่เหลืออยู่บริเวณภูกระสุนปืนและขึ้นส่วนรองภูกระสุนปืนของกลาง

คดีเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดในข้อหาพยายามฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1265/2554 พิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288, 80, 358, 371, 83 ขณะกระทำความผิด จำเลยอายุ 17 ปีเศษ (ที่ถูก 16 ปีเศษ) ลดมาตราส่วนโทษให้กึ่งหนึ่ง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 76 (ที่ถูก มาตรา 75) เรียงกระทงลงโทษฐานร่วมกันพยายามฆ่าผู้อื่น จำคุก 5 ปี ฐานทำให้เสียทรัพย์ จำคุก 1 ปี ฐานพาอาวุธติดตัวไปในเมือง หมู่บ้านทางสาธารณะ ปรับ 50 บาท รวมจำคุก 6 ปี และปรับ 50 บาท อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 142 (1) (2) ให้เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นส่งตัวจำเลยไปฝึกและอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีกำหนดขั้นต่ำ 2 ปี ขึ้นสูง 4 ปี นับแต่วันพิพากษา หากไม่ชำระค่าปรับให้ส่งตัวจำเลยไปฝึกและอบรมที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดภูเก็ต มีกำหนด 1 วัน ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 145

อย่างไรก็ดี หากพฤติการณ์แห่งคดีนั้นมีความร้ายแรงอย่างเห็นประจักษ์ชัด ศาลเยาวชนและครอบครัวก็สามารถใช้ดุลพินิจลงโทษจำคุกเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ทีเดียวโดยไม่ต้องนำวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 142 มาใช้บังคับ ดังเช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6401/2554 ซึ่งเป็นคดีซึ่งเกิดขึ้นในเขตพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เด็กหรือเยาวชนถูกฟ้องในหลายข้อหา ได้แก่ ข้อหาฆ่าผู้อื่น พยายามฆ่าผู้อื่นและข้อหาพาอาวุธติดตัวไปในเมือง หมู่บ้านและทางสาธารณะโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288, 288 ประกอบมาตรา 80, 371 ประกอบมาตรา 83 การกระทำของจำเลยเป็นความผิดหลายกรรมต่างกันให้ลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไป ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 ขณะกระทำความผิดจำเลยมีอายุ 16 ปีเศษ ลดมาตราส่วนโทษให้กึ่งหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 75 ฐานร่วมกันฆ่าผู้อื่น จำคุก 7 ปี 6 เดือน ฐานร่วมกันพยายามฆ่าผู้อื่น จำคุก 5 ปี และฐานร่วมกันพาอาวุธติดไปในเมือง หมู่บ้านทางสาธารณะโดยไม่มีเหตุสมควร ปรับ 50 บาท รวมจำคุก 12 ปี 6 เดือน และปรับ 50 บาท พิเคราะห์พฤติการณ์แห่งคดีและรายงานแสดงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครศรีธรรมราชแล้ว เห็นว่าการกระทำของจำเลยเกินกว่าวุฒิภาวะของเยาวชนที่มีความประพฤดีทั่วไปจะพึงกระทำ การที่จำเลยกับพวกหลายคนรวมแก๊งและตีผู้ตายมีบาดแผลมากกว่า 20 แผล และทำร้ายผู้เสียหายจนได้รับอันตรายสาหัส ต้องรับการรักษาพยาบาลนานหลายเดือนจึงจะหายเป็นปกตินับว่าเป็นการกระทำที่อุกอาจไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายบ้านเมือง

และเป็นพฤติกรรมที่ร้ายแรงอย่างยิ่ง จึงไม่สมควรใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนกับจำเลย ไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ธิบของกลางทั้งศาลอุทธรณ์และ ศาลฎีกาแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวพิพากษายืนตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้น

มาตรการที่เหมาะสมสำหรับดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม ร้ายแรง

ปัญหาการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนเป็นปัญหารากหญ้าของสังคมไทย ซึ่งมีปัญหามาจากปัจจัยต่างๆหลากหลายสาเหตุ และการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงโดยนำหลักทฤษฎีการลงโทษมาปรับใช้เป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไข ปัญหาการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนเท่านั้น และเป็นการแก้ปัญหาลงหลังจากที่เด็กและเยาวชนได้ก่ออาชญากรรมแล้วว่าจะมีหนทางใดหรือมาตรการใดที่เหมาะสมในการดำเนินการกับ เด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงทั้งนี้เพื่อป้องปรามไม่ให้เด็กและเยาวชน คนอื่นๆเอาเยี่ยงอย่างขณะเดียวกันก็เป็นการกำราบปราบปรามหรือแก้ไขเยียวยาเด็กเหล่านั้นไม่ให้ หวนกลับมากระทำความผิดอีก จากการศึกษาและวิเคราะห์ปรัชญาหรือแนวความคิดเกี่ยวกับการ ลงโทษเด็กและเยาวชนดังกล่าวมา จึงเห็นว่ามาตรการที่เหมาะสมในการดำเนินการกับเด็กและ เยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษเด็กและเยาวชนควรมีข้อควร พิจารณาตั้งแต่เริ่มต้นโดยลำดับดังนี้

1. การกำหนดกรอบการกระทำความผิดที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมร้ายแรงหรือตัวอย่าง การกระทำความผิดที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมร้ายให้ชัดเจน โดยพิจารณาถึง 1. ความหนักเบาหรือ ผลกระทบของการกระทำความผิดว่าได้ส่งผลเสียหายมากน้อยเพียงใด กล่าวคือหากการกระทำ ความผิดนั้นส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศชาติหรือต่อสังคมในวงกว้าง เช่น การลอบปลง พระชนม์พระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ การปลอมแปลงธนบัตรหรือเงินตราของประเทศ การฆ่า บิดามารดา หรือความผิดฐานฆ่าผู้อื่น การข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่น การปล้นฆ่าหรือปล้นชิงทรัพย์ ฯลฯ เหล่านี้ ก็ถือว่าเป็นเรื่องการก่ออาชญากรรมร้ายแรง และ 2. พิจารณาถึงตัวผู้กระทำความผิด กล่าวคือ แม้ความผิดที่ได้กระทำนั้น จะไม่ใช่ความผิดที่มีอัตราโทษตามกฎหมายสูงและการกระทำความผิด ส่งผลกระทบต่อบุคคลไม่มากนัก แต่หากผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดในลักษณะอย่างหนึ่ง อย่างใด เช่น องค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) ซึ่งเป็นการกระทำความผิดในลักษณะที่มีการ สมคบร่วมกันวางแผนเป็นขบวนการ ผู้กระทำความผิดอาชีพ (Professional Criminal) หรือผู้กระทำความผิดติดเป็นนิสัย (Habitual Criminal) ซึ่งผู้กระทำความผิดเหล่านี้เป็นผู้กระทำความผิดซ้ำแล้ว

ซ้ำเหล่า หลายๆ ครั้งหรือเคยติดคุกหรือบำบัด แก้ไขฟื้นฟูแล้วแต่เมื่อพ้นโทษและกลับคืนสู่สังคม ก็ไม่หลาบจำ หวนกลับมากระทำความผิดเดิมซ้ำ ๆ อีก สร้างความเสียหายแก่ประชาชนโดยทั่ว ๆ ไป ไม่หยุดหย่อน การก่ออาชญากรรมในลักษณะนี้ถือได้ว่าเป็นผู้ก่ออาชญากรรมหรือกระทำความผิดร้ายแรงได้เช่นกัน การกำหนดกรอบการกระทำความผิดที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมร้ายแรงให้ชัดเจนนี้ จะช่วยให้การพิจารณาลงโทษหรือดำเนินการเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงเป็นไปในทิศทางเดียวกันตามหลักการที่ว่าสิ่งที่เหมือนกันก็สมควร ได้รับการปฏิบัติเหมือนกัน และทำให้ไม่เกิดข้อถกเถียงเพราะหากไม่กำหนดแนวทางหรือตัวอย่างให้ไว้เด่นชัด อาจทำให้มุมมองในการพิจารณาว่าการกระทำความผิดใดถือว่าเป็นอาชญากรรมร้ายแรงแตกต่างกันออกไป ส่งผลหรือทำให้การกำหนดโทษและการลงโทษเด็กและเยาวชนเหล่านั้นแตกต่างกันไปด้วย

2. การใช้ดุลพินิจของศาลหรือผู้พิพากษาในการกำหนดโทษจำคุกและลดโทษสำหรับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงควรเป็นไปโดยเคร่งครัด แม้ถึงหากว่าเด็กหรือเยาวชนนั้น จะให้การรับสารภาพและมีเหตุบรรเทาโทษตามกฎหมายก็ตาม โดยอาจพิจารณาว่าการที่เด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงนั้นรับสารภาพอาจเป็นเรื่องที่จําแนกต่อพยานหลักฐาน ไม่มีหนทางต่อสู้คดีเพราะพยานหลักฐานของโจทก์แน่นหนา และการที่เด็กหรือเยาวชนให้การรับสารภาพในชั้นศาลก็เพื่อให้ศาลพิจารณาลดโทษหรือลงโทษให้เบาลงเท่านั้น มิใช่เป็นการรับสารภาพเพราะสำนึกผิด และการลงโทษในกรณีเช่นนี้ ศาลหรือผู้พิพากษาจะต้องพิจารณาถึงความหนักเบาของความผิด (Offender's Culpability) การป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดขึ้นอีก (Deterrence) และการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) โดยอาศัยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังของจำเลยและรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมแห่งคดีเช่นความร้ายแรงของความผิดที่เกิดขึ้น ผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) เป็นต้นมาประกอบการพิจารณาด้วย โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นเป็นเรื่องที่โจทก์ เจ้าพนักงานตำรวจ รวมถึงพนักงานสืบเสาะและพินิจเด็กหรือเยาวชนจะต้องรายงานหรือเสนอข้อเท็จจริงเหล่านั้นต่อศาลอย่างครบถ้วน

3. แม้ศาลเยาวชนและครอบครัวจะยึดหลักการและแนวความคิดทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative) มาประยุกต์ใช้โดยการเปลี่ยนโทษจำคุกหรือกักกันเป็นการส่งตัวไปควบคุมฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นก็ตาม แต่การดำเนินการเช่นนั้นก็ควรพิจารณาโดยเคร่งครัดด้วยการเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นการส่งตัวไปควบคุมฝึกอบรมนั้นเหมาะสมสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงหรือไม่ โดยเฉพาะเด็กหรือเยาวชนที่มีอายุวุฒิภาวะสภาพร่างกาย สภาพจิตใจ สติปัญญาและนิสัยที่ไม่แตกต่างไปจากผู้ใหญ่ หากข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นเป็นผู้กระทำความผิด ศาลเยาวชนและครอบครัวก็สามารถใช้

คุณพินิจพิพากษาลงโทษจำคุกเด็กหรือเยาวชนนั้นเสียทีเดียวโดยไม่เปลี่ยนโทษจำคุกหรือกักกันเป็นการส่งตัวไปควบคุมฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้ก็ได้ตามตัวอย่างแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6401/2554 ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น

อย่างไรก็ดี แม้ถึงหากว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวไม่สะดวกใจที่จะพิพากษาลงโทษจำคุกเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงเสียทีเดียวเพราะเป็นเรื่องที่ขัดต่อหลักปรัชญาการดำเนินคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลเยาวชนและครอบครัวก็อาจหาทางออกได้ในเบื้องต้นโดยการโอนคดีที่เด็กหรือเยาวชนก่ออาชญากรรมร้ายแรงนั้นไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีสำหรับผู้ใหญ่ได้ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 97 วรรคสองซึ่งบัญญัติว่า คดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวถ้าศาลเยาวชนและครอบครัวพิจารณาโดยคำนึงถึงสภาพร่างกาย สภาพจิตสติปัญญาและนิสัยแล้วเห็นว่าในขณะที่กระทำความผิดหรือในระหว่างการพิจารณาคดีหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดมีสภาพเช่นเดียวกับบุคคลที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไปให้มีอำนาจส่งโอนคดีไปพิจารณาในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้ ซึ่งหากมีการโอนคดีไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีสำหรับผู้ใหญ่แล้ว หากในการพิจารณาคดีของศาล ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นเป็นผู้กระทำความผิด ศาลที่มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีสำหรับผู้ใหญ่ย่อมไม่อาจนำวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนมาใช้บังคับแก่คดีนั้นได้เพราะการใช้อำนาจหรือนำวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนมาใช้บังคับแก่คดีเป็นอำนาจเฉพาะของศาลเยาวชนและครอบครัวเท่านั้น ศาลที่มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีสำหรับผู้ใหญ่จึงมีอำนาจลงโทษจำคุกสำหรับเด็กหรือเยาวชนนั้นได้เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ที่ก่ออาชญากรรม

ท้ายที่สุด หากศาลเยาวชนและครอบครัวยังคงยึดมั่นในหลักการพิพากษาลงโทษจำคุกเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงและให้เปลี่ยนโทษจำคุกหรือกักกันเป็นการส่งตัวไปควบคุมฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้ตามบทบัญญัติในมาตรา 142 (1) แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 แต่ศาลเยาวชนและครอบครัวก็ควรพิจารณาถึงสภาพอายุของเด็กหรือเยาวชนนั้นประกอบด้วย ด้วยเหตุผลว่าพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 5 กำหนดให้ถือเอาอายุเด็กหรือเยาวชนในวันที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้น หากเยาวชนกระทำความผิดในขณะที่อายุ 17 ปี แล้วหลบหนี จนกระทั่งมาจับกุมตัวได้เมื่ออายุ 21 ปี เช่นนี้ การดำเนินคดีสำหรับเด็กหรือเยาวชนนั้นก็ต้องยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวเพราะกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนว่าให้ถือเอาอายุของเด็กหรือเยาวชนนั้นในวันที่กระทำความผิดเป็นหลัก และศาลเยาวชนและครอบครัวจะต้องรับฟ้องไว้พิจารณา ซึ่งหากคดีนั้นมิได้มีการโอนคดีไปพิจารณาที่ศาลที่มี

อำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีสำหรับผู้ใหญ่และศาลเยาวชนและครอบครัวพิจารณาพิพากษา ลงโทษจำคุกและเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นให้ส่งตัวไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้ การ ดำเนินการของศาลเยาวชนและครอบครัวกล่าว ก็อาจขัดต่อความเป็นจริงอยู่ไม่น้อยเพราะในระหว่าง การพิจารณาคดีนั้นไปจนกระทั่งถึงศาลฎีกา เยาวชนนั้นย่อมมีอายุเกิน 18 ปี และมีวุฒิภาวะเท่ากับ ผู้ใหญ่แล้ว นายหนึ่งเท่ากับว่าในระหว่างพิจารณาคดีเยาวชนนั้น ได้กลายมาเป็นผู้ใหญ่และเป็นการ พิจารณาคดีสำหรับผู้ใหญ่ การที่ศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำพิพากษาให้การส่งตัวเยาวชน ไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมก็ย่อมไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่ต้องการให้ศาลเยาวชนและครอบครัว เป็นศาลที่แก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเยาวชนที่กระทำความผิด มิได้มีความประสงค์ให้นำไปใช้หรือควบคุม หรือเพื่อฝึกอบรมผู้ใหญ่ ดังนั้น การที่ศาลจะนำวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนรวมถึงหลักการ แก้ไข บำบัด ฟื้นฟูที่ใช้สำหรับเยาวชนมาใช้กับผู้ใหญ่ในกรณีนี้จึงควรที่จะไตร่ตรองให้รอบคอบว่า มีความเหมาะสมหรือไม่หนทางแก้ไขประการหนึ่งคือ ศาลเยาวชนและครอบครัวก็อาจนำมาตรการ หรือนำแนวทางที่ศาลฎีกาได้เคยมีคำพิพากษาไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 3597/2556 และคำพิพากษา ฎีกาที่ 8620/2557 มาปรับใช้แก่คดีนี้ได้โดยกำหนดเงื่อนไขไว้ในคำพิพากษาว่า หากในระหว่างการ พิจารณาและพิพากษาคดีของศาล เยาวชนนั้นมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์ก่อนได้รับการฝึกอบรมครบ กำหนดเวลาขั้นต่ำ ก็ให้ส่งตัวจำเลยไปจำคุก หรือหลังจากจำเลยอายุครบ 24 ปีแล้ว ก็ให้ส่งตัวจำเลย ไปจำคุกไว้ในเรือนจำโดยมีกำหนดเวลา 1 ปีหรือ 2 ปี ตามแต่กรณีแห่งความร้ายแรงของการก่อ อาชญากรรม อันเป็นการใช้อำนาจตามความในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธี พิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 142 วรรคท้าย มาใช้บังคับแก่คดี ซึ่งการใช้ มาตรการดังกล่าวมานี้ก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งในการลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม ร้ายแรงเทียบเท่ากับผู้ใหญ่

จากการศึกษาวิเคราะห์การลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงดัง ที่กล่าวมาทั้งปวง จึงสามารถตอบคำถามดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 1 ได้ว่าเมื่อเด็กหรือเยาวชน ก่ออาชญากรรมไม่ว่าอาชญากรรมนั้นจะร้ายแรงหรือไม่ก็ตาม มิได้หมายความว่าต้องอ้างความเป็น เด็กหรือเยาวชนเพื่อ ไม่ต้องรับโทษหรือ ได้รับโทษน้อยลงได้แต่เป็นเพราะหลักปรัชญาการลงโทษ เด็กและเยาวชนได้นำแนวความคิดทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative) มาประยุกต์ใช้ โดยมุ่งไปที่การคุ้มครองสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งควรได้รับการอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตนเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษเป็นสำคัญ ส่งผลให้มีการบัญญัติ กฎหมายเรื่องเปลี่ยนโทษจำคุกหรือกักกันเด็กและเยาวชนเป็นส่งตัวไปควบคุมฝึกอบรมใน สถานที่ที่กำหนดไว้ตามบทบัญญัติในมาตรา 142 (1) แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธี พิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และเพื่อให้สอดคล้องตามหลักปรัชญาข้างต้น

ศาลเยาวชนและครอบครัวมักจะนำการนำบทบัญญัติดังกล่าวมาปรับใช้เสมอ ๆ อย่างไรก็ดี หากการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนนั้น เห็นได้ชัดว่าเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรง ศาลเยาวชนและครอบครัวก็มีอำนาจลงโทษจำคุกหรือกักกันเด็กและเยาวชนที่เดียวโดยไม่เปลี่ยนโทษโดยการส่งตัวไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมก็ได้เช่นกัน หรือหากต้องด้วยเงื่อนไขการโอนคดีดังที่กฎหมายบัญญัติก็สามารถโอนคดีนั้นไปให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีสำหรับผู้ใหญ่ดำเนินการจนเสร็จสิ้นกระบวนการ นับหนึ่งเท่ากับให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีสำหรับผู้ใหญ่พิพากษาลงโทษเด็กและเยาวชนนั้นเสมือนหนึ่งว่าเป็นผู้ใหญ่ตนเอง

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ปัญหาการก่ออาชญากรรมเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับทุกสังคม และการแก้ไขปัญหอาชญากรรมถือเป็นภาระหน้าที่สำคัญของรัฐที่ต้องคิดหาวิธีป้องกันและแก้ไขปัญหเหล่านี้ให้หมดสิ้นไปหรือลดน้อยลงมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การแก้ไขปัญหอาชญากรรมโดยการลงโทษผู้ก่ออาชญากรรมเป็นหนทางหนึ่งที่รัฐแต่ละรัฐต่างนำมาใช้ในประเทศของตนเพื่อแก้ไขปัญหเหล่านี้ แต่ด้วยเหตุว่าแนวความคิดในการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นมีอยู่หลากหลายแนวความคิดและหลายทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นหรือทดแทนความผิด (Retribution) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันหรือข่มขู่ (Deterrence) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative) และทฤษฎีการลงโทษเพื่อปกป้องคุ้มครองสังคมโดยตัดโอกาสมิให้กระทำความผิด (Social Protection or Incapacitation) ประกอบกับผู้ก่ออาชญากรรมอาจมีทั้งผู้ใหญ่ และเด็กหรือเยาวชนรวมทั้งมูลเหตุจูงในการกระทำความผิดอาจมีหลากหลายสาเหตุแตกต่างกัน ดังนั้น การลงโทษผู้ก่ออาชญากรรมจึงต้องพิจารณาให้รอบครอบว่าควรนำแนวความคิดและทฤษฎีใดมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับผู้ก่ออาชญากรรมในสภาวะการณ์ ณ ขณะนั้น โดยเฉพาะการพิจารณาคดีและลงโทษเด็กและเยาวชน

กฎหมายไทยกำหนดเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนไว้ว่า “เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์ และ “เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ สาเหตุที่กฎหมายกำหนดเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนเช่นนั้นก็เพื่อแยกให้เห็นเด่นชัดแตกต่างจากผู้ใหญ่ ประกอบกับเมื่อพิจารณาว่าเด็กหรือเยาวชนในวันข้างหน้าจะต้องมาทดแทนผู้ใหญ่ และจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไปในอนาคต และสาเหตุที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาจเกิดขึ้นเพราะเหตุผลว่าเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้ที่มีอายุน้อยยังย่อหย่อนทั้งในด้านสติปัญญา ความรู้ความสามารถ ความรู้ผิดชอบ การศึกษาเล่าเรียนและประสบการณ์ชีวิตหรือทักษะในการดำรงชีวิตยังน้อยกว่าผู้ใหญ่ รวมถึงปัญหาด้านอารมณ์และพฤติกรรมหรือปัญหาอื่น ๆ โดยทั่วไปจะแตกต่างไปจากสภาพปัญหาเกี่ยวกับผู้ใหญ่ ซึ่งอาจทำให้เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกล่อลวงชักจูงให้กระทำความผิดหรือกลายเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดของบุคคลอื่นได้โดยง่าย

นักอาชญาวิทยา นักจิตวิทยา รวมทั้งแพทย์ได้ศึกษาถึงสาเหตุที่เด็กหรือเยาวชนก่ออาชญากรรม พบว่าเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดมีมาจากสาเหตุสำคัญ 4 ประการคือ 1. สาเหตุจากตัวเด็กและเยาวชนเอง ได้แก่ สาเหตุพันธุกรรมหรือสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด โดยได้รับการถ่ายทอดมาจากบิดามารดา เช่น โรคปัญญาอ่อน สาเหตุมาจากความพิการทำให้เด็กรู้สึกว่ามีปมด้อยน้อยเนื้อต่ำใจ มักจะหาทางออกโดยวิธีการที่ไม่เหมาะสมเพื่อชดเชยให้แก่ตนเอง บางครั้งก็เกิดจากภาวะแห่งจิตของเด็กนั่นเอง เพราะจิตใจเด็กหรือเยาวชนยังไม่เจริญเต็มที่ เป็นวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีอารมณ์รุนแรง ตึกคะนอง คุ้นเคย ขาดความอดทนต่อสิ่งเร้าหรือสภาพแวดล้อมบางครั้งสัญชาตญาณทางอารมณ์ ความอยากรู้อยากเห็น อยากรู้อยากเห็นของเด็ก ก็เป็นสาเหตุให้เด็กกระทำความผิดได้ ที่สำคัญส่วนหนึ่งก็คือการศึกษา เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดส่วนใหญ่ มักจะมีการศึกษาต่ำไม่สนใจ ไม่กระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ เชื่อเพื่อนและคบเพื่อนที่ไม่ดี 2. สาเหตุจากครอบครัวของเด็กหรือเยาวชน ได้แก่ ครอบครัวที่ไม่ปรองดองหรือแตกแยก เช่น ครอบครัวที่บิดามารดาทะเลาะวิวาทกันอยู่เสมอหรือครอบครัวที่บิดามารดาหย่าร้าง หรือครอบครัวที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิต ครอบครัวที่บิดามารดาติดยาเสพติด สุรา การพนัน ครอบครัวที่บิดามารดาปล่อยปละละเลยในการควบคุมดูแลเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุทำให้เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดเพราะครอบครัวเหล่านี้เป็นครอบครัวที่ขาดความพร้อมในการอุปการะเลี้ยงดู ขาดความรักความอบอุ่น ความเข้าใจเป็นครอบครัวที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาการของเด็กหรือเยาวชนทำให้เด็กหรือเยาวชนขาดความรักความอบอุ่น เกิดปมด้อย สภาพจิตใจเสื่อมโทรม พยายามหาสิ่งชดเชยและอาจแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะที่เป็นปัญหาจนถึงขั้นกระทำความผิด 3. สาเหตุจากปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัญหาสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ชุมชนแออัด สถานเริงรมย์ แหล่งอบายมุข ปัญหาผู้ใหญ่ทำตัวเป็นแบบอย่างไม่ดีแก่เด็กและเยาวชน สาเหตุมาจากการคบเพื่อนไม่ดี เสพยาเสพติดให้โทษและสาเหตุจากสื่อสารมวลชนซึ่งอาจเป็นปัจจัยชักจูงจิตใจ หรือมีส่วน โน้มน้าวให้เด็กหรือเยาวชนเอาอย่างในการกระทำความผิดเช่นนั้นและ 4. สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ปัญหาสภาพครอบครัวที่ยากจนทำให้เด็กที่เกิดมาในครอบครัวที่ยากจนมีทัศนคติว่าตนมิได้รับความเป็นธรรมจากสังคม ประกอบกับกับมีปัญหาด้านการเงิน หรือขาดปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีพ บางครั้งเด็กหรือเยาวชนอยากได้ทรัพย์สินบางที่เด็กหรือเยาวชนอื่นมี แต่ตนไม่มีเพราะความยากจนของครอบครัวก็จะลักขโมยของผู้อื่นเพราะความอยากได้

ด้วยเหตุผลว่าสภาพร่างกายและจิตใจของเด็กและเยาวชนยังเป็นบุคคลที่ย่อหย่อนทั้งในด้านสติปัญญาความรู้ผิดชอบ การศึกษาอบรม วุฒิภาวะ ขาดความรู้ผิดชอบชั่วดี ขาดประสบการณ์ชีวิตหรือทักษะในการดำรงชีวิต รวมถึงปัญหาจากด้านสุขภาพอนามัย ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมและปัญหาด้านอารมณ์ซึ่งแตกต่างไปจากผู้ใหญ่ดังที่กล่าวมาข้างต้นจึงเกิดแนวความคิดว่าการปฏิบัติ

ต่อเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรมรวมไปถึงวิธีการลงโทษเด็กและเยาวชนควรมีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากผู้ใหญ่ โดยคำนึงด้วยว่าเด็กและเยาวชนนั้นยังจะต้องเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้าและเป็นกำลังสำคัญของชาติบ้านเมืองต่อไปในอนาคต และปัญหาการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนแต่ละคนก็อาจแตกต่างกันออกไป การลงโทษเด็กและเยาวชนจึงจำต้องให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชนแต่ละบุคคล ฉะนั้น ลักษณะการดำเนินคดีและลงโทษเด็กและเยาวชนจึงไม่เพียงแต่การดำเนินคดีเพื่อลงโทษเด็กและเยาวชนเท่านั้น แต่ยังจะต้องหาหนทางแก้ไขเยียวยาและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นด้วย จึงมีการนำหลักทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative) มาปรับใช้กับการดำเนินคดีและการลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม นานาอารยประเทศจึงมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายสำหรับการดำเนินคดีและลงโทษเด็กและเยาวชนไว้เป็นการเฉพาะเริ่มต้นครั้งแรกที่ประเทศสหรัฐอเมริกาและยุโรป

สำหรับประเทศหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลงรัฐบาลในขณะนั้นได้ส่งคณะผู้พิพากษาไปดูงานกิจการศาลคดีเด็กและเยาวชนในประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อกลับจากสหรัฐอเมริกา คณะผู้พิพากษาได้ทำโครงการเสนอต่อรัฐบาลโดยผ่านกระทรวงยุติธรรมให้จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนขึ้นในประเทศไทยเช่นเดียวกันกับในนานาอารยประเทศรัฐบาลเห็นชอบด้วยและได้มีประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ต่อมาเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2495 ได้มีการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางและสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางขึ้นเป็นแห่งแรกในกรุงเทพมหานคร โดยนำเอาสิ่งที่ดีในกฎหมายของประเทศต่างๆทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาและยุโรปมาประยุกต์ใช้ในปี 2534 ได้มีการแก้ไขกฎหมายและเปลี่ยนชื่อศาลคดีเด็กและเยาวชนเป็นศาลเยาวชนและครอบครัวตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 หลังจากนั้นมีการแก้ไขเพิ่มเติมอีก 2 ครั้งในปี 2543 และปี 2548 ในปัจจุบันได้มีการตรากฎหมายคือพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ขึ้นใหม่และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม 2554 เป็นต้นมา

โดยเนื้อหาของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 นั้นยังคงหลักปรัชญาหรือเจตนารมณ์ในการดำเนินคดีอาญาและลงโทษเด็กและเยาวชนตามหลักการเช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาและยุโรป โดยมุ่งคุ้มครองสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชน ซึ่งควรได้รับการฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตนเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษ และในการพิจารณาคดีนั้นให้ศาลคำนึงถึงบุคลิกลักษณะสุขภาพและภาวะแห่งจิตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งแตกต่างกันเป็นคน ๆ ไป และลงโทษหรือเปลี่ยนโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนให้เหมาะสมกับตัวเด็กหรือเยาวชนและพฤติการณ์เฉพาะ

เรื่อง แม่เด็กหรือเยาวชนนั้นจะได้กระทำความผิดร่วมกัน พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จึงเป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงวิธีการหรือขั้นตอน การดำเนินคดีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนไว้เป็นการเฉพาะ โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินคดี สำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรมแตกต่างไปจากผู้ใหญ่หลายประการ เช่น เมื่อเด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญามีหลักการว่าต้องพิจารณาคดีที่ศาลเยาวชน และครอบครัวเท่านั้นกรณีเด็กกระทำความผิดครั้งแรกและว่ากล่าวตักเตือนเมื่อมีการจับกุมเด็กหรือ เยาวชนต้องแจ้งการจับกุมนั้นให้บิดา มารดา ผู้ปกครองทราบห้ามใช้เครื่องพันธนาการใด ๆ และ ไม่ประจานเด็กหรือเยาวชนการสอบสวนและสอบสวนเด็กหรือเยาวชนต้องกระทำในสถานที่เหมาะสม ไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่นห้ามมิให้ควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหานั้นไว้ปะปนกับผู้ต้องหาหรือ จำเลยที่เป็นผู้ใหญ่ห้ามโฆษณาข้อความ บันทึกภาพ แพร่ภาพ บันทึกเสียงหรือแพร่เสียงของเด็ก หรือเยาวชน มีมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนไว้เป็นการเฉพาะรวม ไปถึงการลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม ก็มีบทบัญญัติพิเศษไว้เป็นการเฉพาะ เป็นต้น

กล่าวโดยเฉพาะการลงโทษผู้กระทำความผิดหรือผู้ก่ออาชญากรรมกฎหมายไทย ได้บัญญัติชนิดของโทษไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 ซึ่งมีประหารชีวิตจำคุกกักขังปรับ และริบทรัพย์สิน ซึ่งโทษดังกล่าวเป็นโทษที่ใช้บังคับทั่วไปสำหรับกรณีผู้ใหญ่อย่างไม่มีข้อจำกัด ใดๆก็ดี การลงโทษผู้กระทำความผิด ไม่ได้หมายความว่า ศาลจะสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดให้หนักเพียงใดก็ได้เพราะอาจมีปัจจัยอื่นที่อาจส่งผลต่อการลงโทษผู้กระทำความผิด เช่น มีข้อจำกัดทางด้านกฎหมาย ข้อจำกัดทางการใช้ดุลพินิจของศาลหรือผู้พิพากษาในการลงโทษ หรือปัจจัยอื่นอันเป็นสาเหตุของแห่งการบรรเทาโทษ ซึ่งศาลจะต้องพิจารณาอย่างรอบด้านเพื่อ ให้การลงโทษนั้นเหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งคดีและผู้กระทำความผิดเป็นราย ๆ ไป โดยเฉพาะการ ลงโทษประหารชีวิตและจำคุกตลอดชีวิตกรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิด ประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา 18 ได้บัญญัติข้อจำกัดไว้ว่า โทษประหารชีวิตและโทษจำคุกตลอดชีวิต มิให้นำมาใช้ บังคับแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดในขณะที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี และในกรณีผู้ซึ่งกระทำความผิดในขณะที่ มีอายุต่ำกว่า 18 ปีได้กระทำความผิดที่มีระวางโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตให้ถือว่าระวาง โทษดังกล่าวได้เปลี่ยนเป็นระวางโทษจำคุก 50 ปี จึงอาจกล่าวได้ว่า แม่เด็กหรือเยาวชนจะก่อ อาชญากรรมที่ร้ายแรงเพียงใด เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาโดยตรงไว้ก่อนศาลย่อมไม่ อาจลงโทษประหารชีวิตและโทษจำคุกตลอดชีวิตแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นได้ ส่วนกรณีโทษจำคุก (มีกำหนดเวลา) โทษกักขัง โทษปรับและโทษริบทรัพย์สินนั้น ศาลย่อม มีอำนาจลงโทษจำเลยซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมได้โดยไม่มีข้อจำกัดเช่นเดียวกับ ผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่

ด้วยเหตุที่ปรัชญาและแนวความคิดในการลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม มีแนวความคิดโดยการนำทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative) มาประยุกต์ใช้ส่งผลให้มีการบัญญัติกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนโทษทางอาญา ขึ้นเป็นกรณีพิเศษดังที่ปรากฏในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 142 กล่าวคือ แม้ศาลเยาวชนและครอบครัวจะพิพากษา ลงโทษจำคุกเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมก็ตาม แต่บทบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจศาลในการ เปลี่ยนโทษจำคุกหรือกักกันเป็นการส่งตัวไปควบคุมฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้ข้างต้น ก็ได้ หลักการนี้ถือได้ว่าเป็นหลักการพื้นฐานซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวจึงมักจะนำวิธีการดังกล่าวมา ใช้กับเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมเสียส่วนใหญ่ ส่งผลให้เด็กและเยาวชนนั้น ไม่ได้ถูกลงโทษ จำคุกอย่างจริงจังเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ โดยเฉพาะปัญหาเด็กและเยาวชนที่ก่อ อาชญากรรมร้ายแรง ก่อให้เกิดความคิดว่าน่าจะแสวงหามาตรการที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินการ เกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงอันเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยครั้งนี้

จากการศึกษาวิจัยพบว่า มาตรการที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินการเกี่ยวกับเด็กหรือ เยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง ควรเริ่มพิจารณาตั้งแต่ การกำหนดกรอบการกระทำความผิดที่ถือ ว่าเป็นอาชญากรรมร้ายแรงหรือตัวอย่างการกระทำความผิดที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมร้ายให้ชัดเจน การ ใช้ดุลพินิจของศาลหรือผู้พิพากษาในการกำหนดโทษจำคุกและลดโทษสำหรับเด็กและเยาวชน ที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงควรเป็นไปโดยเคร่งครัด แม้ศาลเยาวชนและครอบครัวจะยึดหลักการและ แนวความคิดทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative) มาประยุกต์ใช้โดยการเปลี่ยนโทษ จำคุกหรือกักกันเป็นการส่งตัวไปควบคุมฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ข้างต้นก็ตาม แต่การดำเนินการเช่นนั้นก็ควรพิจารณาโดยเคร่งครัดด้วยการเปลี่ยนโทษจำคุก เป็นการส่งตัวไปควบคุมฝึกอบรมนั้นเหมาะสมสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง หรือไม่ โดยเฉพาะเด็กหรือเยาวชนที่มีอายุ วุฒิภาวะ สภาพร่างกาย สภาพจิตใจ สติปัญญาและนิสัย ที่ไม่แตกต่างไปจากผู้ใหญ่ หากข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นเป็นผู้กระทำความผิด ศาลเยาวชนและครอบครัวก็สามารถใช้ดุลพินิจพิพากษาลงโทษจำคุกเด็กหรือเยาวชนนั้นเสียทีเดียว โดยไม่เปลี่ยนโทษจำคุกหรือกักกันเป็นการส่งตัวไปควบคุมฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้ก็ได้ ตามอย่างไรก็ดี แม้ถึงหากว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวไม่สะดวกใจที่จะพิพากษาลงโทษจำคุกเด็ก หรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงเสียทีเดียวเพราะเป็นเรื่องที่ขัดต่อหลักปรัชญาการดำเนินคดี ของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลเยาวชนและครอบครัวก็อาจหาทางออกได้ในเบื้องต้น โดยการ โอนคดีที่เด็กหรือเยาวชนก่ออาชญากรรมร้ายแรงนั้นไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดี สำหรับผู้ใหญ่ได้ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ

ครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 97 วรรคสอง ซึ่งหากมีการ โอนคดีไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีสำหรับผู้ใหญ่แล้วหากในการพิจารณาคดีของศาลข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นเป็นผู้กระทำความผิด ศาลที่มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีสำหรับผู้ใหญ่ก็มีอำนาจลงโทษจำคุกสำหรับเด็กหรือเยาวชนนั้น ได้เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ที่ก่ออาชญากรรม

ข้อเสนอแนะ

ปัญหาการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนเป็นปัญหารากหญ้าของสังคมไทยซึ่งมีปัญหามาจากปัจจัยต่างๆหลากหลายสาเหตุ และการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการนำหลักทฤษฎีความคิดว่าด้วยการลงโทษมาใช้ไม่ว่า จะเป็นการลงโทษให้หนักขึ้นเพียงใด ก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหาและเป็นการแก้ปัญหที่ปลายเหตุเท่านั้นการแก้ไขปัญหาคดีเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมจำเป็นต้องพิจารณาถึงต้นตอของปัญหา โดยมีข้อเสนอแนะทั้งในเชิงป้องกันและปราบปรามอย่างบูรณาการตามลำดับดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนที่ยังไม่ก่อปัญหาปัญหาหนึ่งของสาเหตุแห่งการก่ออาชญากรรมนั้น ก็สืบเนื่องมาจากตัวเด็กและเยาวชนนั่นเอง ได้แก่ สาเหตุพันธุกรรมหรือสิ่งที่ดีตัวมาตั้งแต่เกิด โดยได้รับการถ่ายทอดมาจากบิดามารดา เช่น โรคปัญญาอ่อน สาเหตุมาจากความพิการทำให้เด็กรู้สึกว่ามีปมด้อย น้อยเนื้อต่ำใจ มักจะหาทางออกโดยวิธีการที่ไม่เหมาะสมเพื่อชดเชยให้แก่ตนเอง บางครั้งก็เกิดจากภาวะแห่งจิตของเด็กนั่นเอง เพราะจิตใจเด็กหรือเยาวชนยังไม่เจริญเต็มที่ เป็นวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีอารมณ์รุนแรง คึกคะนอง คุ้นเคย ขาดความอดทนต่อสิ่งเร้าหรือสภาพแวดล้อม บางครั้งสัญชาตญาณ ทางอารมณ์ ความอยากรู้อยากเห็น อยากรวดภัยของเด็ก ก็ เป็นสาเหตุให้เด็กกระทำความผิด ในขณะที่เดียวกันสติปัญญาและประสบการณ์ของเด็กหรือเยาวชนก็ยังน้อยจึงทำให้ถูกชักจูงกระทำความผิดได้ง่าย ที่สำคัญส่วนหนึ่งก็คือการให้ความรู้และให้การศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะของการดำเนินชีวิตในแต่ละช่วงวัย เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดส่วนใหญ่ มักจะมีการศึกษาต่ำ ไม่สนใจ ไม่กระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ เชื้อเพื่อนและคบเพื่อนที่ไม่ดี ในมุมมองนี้ทางรัฐควรมีโครงการต่างๆในเชิงรุกและป้องกันให้มากยิ่งขึ้นอันเป็นโครงการเพื่อให้ความรู้ ส่งเสริมให้การศึกษาและพัฒนาเด็กหรือเยาวชน ในรูปแบบต่าง ๆ ที่จำเป็นไม่ว่าส่งเสริมในด้านกิจกรรมกีฬา ส่งเสริมความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน จัดให้มีการแนะแนวให้คำปรึกษาและฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนมีความรู้ความสามารถมากยิ่งขึ้นเช่นการให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เด็กและเยาวชนสมควรที่จะรับเพื่อจะได้หลีกเลี่ยงปัญหาหรือสุ่มเสี่ยงที่จะนำไปสู่การกระทำความผิด เช่น ความรู้ในเรื่องยาเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาความรุนแรงของเด็กและสตรี ค่านิยม

ความทันสมัยตามโฆษณาตามสื่อต่าง ๆ ประกอบกับเด็กและเยาวชนอาจมีปัญหาหลายอย่างที่ตนไม่สามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ด้วยตนเอง หรือบางครั้งอาจจะแก้ไขปัญหาคด้วยวิธีการผิด ๆ ไม่มี การคิดวิธีการแก้ไขปัญหานั้นอย่างถูกต้อง ไม่มีคนมาให้ความรู้ให้คำปรึกษาที่ถูกต้องและชี้แนะแนวทางการแก้ไขหรือข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น เยาวชนเมื่อประสบพบเจอกับปัญหาต่างๆส่วนใหญ่มักปรึกษาเพื่อนเชื่อเพื่อนเพราะคิดว่าเพื่อนเป็นที่พึ่งให้แก่ตนได้ การให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนโดยจัดโครงการดังกล่าวข้างต้นอย่างสม่ำเสมอจะได้ผลเสียยิ่งกว่ารอให้เด็กและเยาวชนมาขอ คำปรึกษาจากพ่อแม่ หรือปรึกษาครูผู้ปกครอง โดยเฉพาะการปรึกษาครูผู้ปกครอง บางเรื่องอาจเป็น เรื่องที่เด็กและเยาวชนคิดว่าเป็นเรื่องน่าอับอาย ไม่กล้าพูด ไม่กล้าที่จะมาปรึกษาเพราะเกรงว่าจะถูก เพื่อนล้อเลียน แต่ถ้าจัดเป็น โครงการ ในลักษณะให้ห้องความรู้แก่เด็กและเยาวชนในเรื่องเหล่านั้น แล้วจึงนำที่จะก่อประโยชน์แก่เด็กและเยาวชนได้มากยิ่งขึ้น

2. เริ่มต้นที่สถาบันครอบครัว จากข้อมูลสถิติจำนวนคดีของเด็กและเยาวชนที่ถูก ดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ได้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีในปี 2559 โดยจำแนกตามลักษณะการอยู่อาศัยมีจำนวน 30,356 คดี ปรากฏว่า¹ ปัญหาของเด็กและเยาวชนไทย ที่ก่ออาชญากรรมส่วนใหญ่เป็นปัญหาอันสืบเนื่องมาจากสาเหตุครอบครัวของเด็กและเยาวชนที่ไม่ ปรองดองหรือแตกแยก เช่น ครอบครัวที่บิดามารดาหย่าร้าง ครอบครัวที่บิดามารดาปล่อยปละ ละเลยในการควบคุมดูแล ครอบครัวที่ไม่ได้เตรียมตัวเป็นพ่อแม่ แต่บังเอิญมีลูกหรือมีเด็กโดยไม่ได้ ตั้งใจครอบครัวมีบุตรมากเกินไปและยากจน หรือครอบครัวที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิต ครอบครัว ที่บิดามารดาติดยาเสพติด สุรา การพนัน ทำให้เด็กและเยาวชนขาดความรัก ความอบอุ่น เกิดปมด้อย ความเข้าใจ เป็นครอบครัวที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาการของเด็กหรือเยาวชน หรือเป็นครอบครัวที่เป็น แบบอย่างในการกระทำความผิด เช่น บิดามารดาทะเลาะวิวาทคำทอ หรือทำร้ายร่างกายกันเสมอ จะทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่ายและอาจจะกลายเป็นคนที่มักจะพูดจาหยาบคาย ชอบทะเลาะวิวาท กับผู้อื่น หรือมีนิสัยเกะกะเกราะระรานบุคคลทั่วไป สภาพจิตใจเสื่อมโทรม พยายามหาสิ่งชดเชยและ อาจแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะที่เป็นปัญหาจนถึงขั้นกระทำความผิด

ฉะนั้น การป้องกันและแก้ไขปัญหานี้จึงต้องเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัว ต้องสร้าง สถาบันครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง เพราะครอบครัวเป็นหน่วยสังคมแรกที่มีความสำคัญมากที่สุด ต่อพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ครอบครัวที่พ่อแม่มีความรู้ มีความ พร้อมทุกๆด้านก็ต้องให้ความรักและความเอาใจใส่ต่อลูกหลานของตนอย่างมีทักษะ ไม่ใช่เลี้ยงลูก

¹ ดูในบทที่ 3. หน้า 28 – 29.

ด้วยเงินอย่างเดี๋ยวดังจะต้องใช้เวลาแก่ลูก ให้ความสำคัญและคอยอบรมสั่งสอนลูกด้วยความรักและเข้าใจ ไม่ปล่อยให้ปละละเลยเด็ก หรือไม่คอยอบรมสั่งสอนลูก บิดามารดาควรเข้าใจสภาพวัยรุ่นและเป็นที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหา สอดส่องดูแลความประพฤติอย่างต่อเนื่อง ไม่ให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนเสี่ยงต่อการกระทำความผิด และให้เด็กและเยาวชนรู้จักการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างพ่อแม่ กับเด็กเพื่อให้ครอบครัวมีความอบอุ่น อันจะช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การทะเลาะวิวาท ส่วนครอบครัวที่พ่อแม่ขาดความรู้ความเข้าใจในการอบรมเลี้ยงดูลูก ภาครัฐก็ต้องส่งเสริมให้ความรู้และฝึกอบรมพ่อแม่หรือให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ จัดสถานที่หรือกิจกรรมสำหรับครอบครัว เช่น สวนหย่อม ป่าชุมชน ค่ายครอบครัว วนอุทยาน พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ ลานดนตรี ลานคนเมือง เป็นต้น พัฒนาและจัดหาสื่อหรือสื่อมวลชนเพื่อเผยแพร่ความรู้ ส่งเสริมความเข้าใจในครอบครัว ส่งเสริมสนับสนุนให้การศึกษาแก่พ่อแม่ ผู้ปกครองไม่ให้มีปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการเลี้ยงดูบุตร เมื่อมีปัญหาค่าเด็กและเยาวชนเกิดการทะเลาะวิวาท พ่อ แม่ ผู้ปกครองก็ควรร่วมมือในการแก้ไขปัญหา และติดตามผลการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง

3. สถานศึกษา สถานศึกษาเปรียบเสมือนเป็นพ่อแม่คนที่สองของเด็กและเยาวชน ทั้งภาครัฐและเอกชนควรให้ความเอาใจใส่แก่สถานศึกษาด้วยการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบให้เด็กและเยาวชนมีความรู้คู่คุณธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยสถานศึกษาแต่ละแห่งจะต้องตระหนักถึงการให้ความรู้ทางวิชาการและการปฏิบัติไปพร้อมกัน เพื่อให้เกิดทักษะความชำนาญสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ นำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษานำไปพัฒนาชุมชนท้องถิ่น การเรียนและการสอน ก็อย่าเน้นว่าต้องสอบให้ได้คะแนนดี ๆ อย่างเดียว แต่ต้องดูแลพัฒนาการด้านอื่น ๆ ของเด็กและเยาวชนประกอบด้วย โดยเฉพาะการควบคุมอารมณ์ การปรับตัวเข้าสังคม ทักษะการคิด ทักษะในการแก้ปัญหา สถานศึกษาต้องมีมาตรการในการป้องกันการทะเลาะวิวาท สามารถนำไปปฏิบัติได้ อีกทั้งให้เด็กและเยาวชนได้ตระหนักถึงโทษทางกฎหมาย ให้รับรู้ถึงบทลงโทษ และผลที่ได้รับจากการกระทำความผิด ให้คำนึงความรับผิดชอบชั่วดีมีอาจารย์ที่ปรึกษา มีนักจิตวิทยา หรือครูสอนจิตวิทยาที่สามารถให้คำปรึกษาในด้านต่างๆ ให้แก่เด็กนักเรียนในสถานศึกษา สำหรับนักเรียนอาชีวศึกษาก็ควรบรรจุหลักสูตรศีลธรรม จริยธรรม เพื่ออบรมสั่งสอนความประพฤติของเด็กและเยาวชนให้กระทำตนเป็นพลเมืองดีใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เช่น จัดกิจกรรมเข้าค่ายฝึกอบรมในสถาบันการศึกษานั้นเอง

สถานศึกษาแต่ละแห่งพึงระลึกอยู่เสมอว่าในสถานศึกษาของตนเองยังมีเด็กและเยาวชนที่อาจสุมเสียงหรืออาจก่อปัญหาทะเลาะวิวาท มีการข่มขู่ ข่มเหงรังแกกัน เช่น เด็กนักเรียนใหม่มักถูกเด็กนักเรียนเก่ารังแก หรือเด็กที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากเพื่อนคนอื่น ๆ มักจะถูกล้อเลียนถูกข่มเหงรังแก หากพิจารณาสาเหตุที่ทำให้เด็กทะเลาะกันข่มเหงรังแกกัน เป็นเพราะเด็ก

ขาดทักษะในการจัดการปัญหาและขาดทักษะในการควบคุมอารมณ์ตนเอง ดังนั้น โรงเรียนควรมีกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยเฉพาะการสร้างความรู้สึกรู้สึกเห็นอกเห็นใจการเข้าใจกัน ความสามัคคี เช่นกิจกรรมที่ช่วยน้องในช่วงเปิดเทอม การมีเพื่อนคู่หู (Buddy) โดยจับคู่เด็กที่มีความแตกต่างกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้เด็กเรียนเก่งคู่กับเด็กเรียนไม่เก่ง เด็กแข็งแรงคู่กับเด็กอ่อนแอ กิจกรรมค่ายลูกเสือ กีฬาสี ในปัจจุบันงานกีฬาสีกลายเป็นเรื่องแพ้ชนะ การใช้ความรุนแรงต่อกันมากกว่าสามัคคีช่วยเหลือกัน ชุมชนต่าง ๆ การฝึกทักษะให้เด็กรู้จักจัดการปัญหาและควบคุมอารมณ์ตนเองส่งเสริมการทำสื่อ ส่งเสริมจริยธรรมและคุณธรรม เผยแพร่ให้เด็กและเยาวชนมี “สติ” ก่อนที่จะตัดสินใจในการกระทำที่อาจจะส่งผลต่อความรุนแรงได้ รวมทั้งส่งเสริมให้หรือเปิดโอกาสให้แก่เด็กนักเรียนเข้าทำงานในสถานประกอบการต่าง ๆ นอกเวลาเรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

การจัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กในสถานศึกษาก็เป็นสิ่งสำคัญ ทั้งครูเองก็ควรมีทักษะในการประเมินสภาวะเด็ก ประเมินความต้องการของเด็ก อีกทั้งควรมีความรู้และทักษะในการแทรกแซงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก ทักษะในการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น ทั้งนี้เมื่อครูทราบสภาพปัญหา สาเหตุของปัญหาแล้วครูสามารถเข้าไปแทรกแซงจัดการปัญหาและให้บริการแก่เด็กได้ ตรงตามความต้องการจำเป็นของเด็ก

4. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครองกับครูบาอาจารย์ในสถานศึกษาและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนรวมทั้งองค์กรอิสระอื่น ๆ ควรมีจัดพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระหว่างครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง นักเรียนเพื่อให้ทราบข้อมูลที่แท้จริงและช่วยกันดูแลเด็ก พ่อแม่อย่าโยนปัญหาของเด็กนักเรียนให้เป็นบทบาทหน้าที่ของครูหรือของโรงเรียนฝ่ายเดียว แต่ต้องช่วยกันรวมตลอดถึงการหาทางแก้ไขไม่让孩子และเยาวชนทะเลาะวิวาทกัน หรือมีพฤติกรรมอื่นที่เสี่ยงต่อการทำความผิด รวมถึงการจัดกิจกรรมระหว่างสถาบันศึกษา หรือร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและอื่นๆ เพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดความคุ้นเคย รู้จักกัน มีจิตใจที่ดีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นประโยชน์ต่อสังคมเพื่อลดความขัดแย้งระหว่างสถานศึกษาจัดให้มีการปฐมนิเทศติดตามกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง โดยให้ปรึกษาทั้งรายกลุ่มและรายกรณี ยกตัวอย่างเช่น จัดให้มีการพบปะผู้ปกครองเทอมละ 1 ครั้ง (พบเป็นการส่วนตัว) โดยนำเอาปัญหาของเด็กมาคุยกันและร่วมกันหาทางออก ร่วมกับผู้ปกครองในการกำหนดกฎเกณฑ์ความปลอดภัยสำหรับเด็กทั้งที่บ้านและโรงเรียน จัดเวทีแลกเปลี่ยนหรือจัดกิจกรรมที่เน้นการสื่อสารระหว่างกัน จัดอบรมผู้ปกครองให้มีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องทักษะการเลี้ยงดูและพัฒนาการของเด็กและร่วมกันแสวงหามาตรการในการลงโทษเด็กนักเรียนที่ก่อเหตุทะเลาะวิวาทกับต่างสถาบันอย่าง

จริงจัง และไม่ให้เกิดการลอกเลียนแบบ การลงโทษนักเรียนที่ทะเลาะวิวาท ควรเป็นไปในลักษณะของงานเพื่อประโยชน์สังคมส่วนรวม เช่น ช่อมเครื่องยนต์ บูรณะซ่อมแซมอาคารสิ่งก่อสร้าง

5. ด้านชุมชนและสังคมปัญหาที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดส่วนหนึ่งมาจากสาเหตุปัญหาสังคมและสภาพสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัญหาสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ชุมชนแออัด สถานเริงรมย์ แหล่งอบายมุข ปัญหาผู้ใหญ่ทำตัวเป็นแบบอย่างไม่ดีแก่เด็กและเยาวชน สาเหตุมาจากการคบเพื่อนไม่ดี เสพยาเสพติดให้โทษ และสาเหตุจากสื่อสารมวลชนซึ่งอาจเป็นปัจจัยชักจูงจิตใจ หรือมีส่วนโน้มน้าวให้เด็กหรือเยาวชนเอาอย่างในการกระทำความผิดเช่นนั้น

ดังนั้น ชุมชนและสังคมจะต้องพยายามจัดสภาพแวดล้อมของถิ่นที่อยู่อาศัยให้เหมาะสม ปราศจากสิ่งชั่วร้าย ทั้งผู้ใหญ่และสังคมต้องเข้าใจเด็กและเยาวชน ผู้ใหญ่ต้องวางตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กและเยาวชนได้ประพฤติและปฏิบัติตาม และผู้ใหญ่ควรส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ โดยอยู่ภายในกรอบที่ดีของสังคม การปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยมที่ถูกต้องให้เป็นผู้มีคุณธรรม มีระเบียบวินัย มีความอดทน มีความรับผิดชอบ โดยเฉพาะสื่อมวลชนต้องเป็นสื่อกลางในการเสนอข่าว เพื่อให้คนในสังคมมีความรู้สึกที่ดีในตัวเด็กและไม่ควรนำเสนอข่าวที่เน้นความรุนแรงจนทำให้เด็กเกิดพฤติกรรมลอกเลียนแบบ และควรเพิ่มสถานที่ออกกำลังกายหรือสวนสาธารณะ กีฬา สันทนาการและกิจกรรมต่างๆทางสังคมเพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถพัฒนาตนเอง สามารถใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และที่สำคัญสังคมไม่ควรมองเด็กและเยาวชนเหล่านี้ว่ามีปัญหา แต่สังคมควรตระหนักว่าเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาพฤติกรรมมาจากสาเหตุที่สังคมแวดล้อมของเด็กและเยาวชนเหล่านี้ เป็นปัจจัยกระตุ้นที่สำคัญที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเช่นนั้น จึงควรแก้ไขที่ต้นเหตุที่แท้จริงของปัญหา

ปัจจุบัน ในต่างประเทศใช้การสร้างประสบการณ์และปลูกฝังความคิดเชิงบวกแก่เด็กและเยาวชน (Positive Youth Development) คือการส่งเสริมให้เยาวชนมีความรู้สึกว่าเป็นคนมีคุณค่า มีความสามารถมีศักยภาพ เป็นที่รัก/ที่ห่วงใย /ต้องการ/มีความผูกพัน ของคนรอบ ๆ ข้าง จะทำให้เขาห่างไกลจากอาชญากรรม พฤติกรรมเสี่ยง ความรุนแรง และยาเสพติด เช่น ใช้เวลาทำงานกับชุมชนจะมีพัฒนาการที่ดี ไม่มีพฤติกรรมเสี่ยง ซึ่งกิจกรรมนี้ได้หลากหลาย โดยเริ่มจากผู้นำท้องถิ่นและตัวแทนเยาวชนและผู้ร่วมงานและเพื่อนบ้าน ตั้งชมรมเยาวชน ทำกิจกรรม ทุกวัน อาทิตย์ หรือทุกเย็นหลังเลิกเรียน เช่น ต่อด้านยาเสพติด รุ่นพี่สอนรุ่นน้อง ไม่ว่าด้านชมรมกีฬา ดนตรี วิชาการ ร่วมกันดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นยามประจำชุมชน ซึ่งควรมีกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีและร่วมมือกันระหว่างเยาวชนและผู้ใหญ่ แต่ไม่ใช่ทำให้เขาคิดว่าใช้แรงงานเด็กฝ่ายเดียว

6. หน่วยงานภาครัฐ ถึงแม้ว่าจะมีการปฏิรูประบบราชการแล้วก็ตาม แต่การทำงานของหน่วยงานภาครัฐต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน ยังขาดการประสานงานและเชื่อมโยงอย่างต่อเนื่อง และขาดการทำงานในเชิงรุก เช่น หน่วยงานรัฐบางแห่งที่ดูแลเรื่องปัญหายาเสพติด ขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ทำให้ไม่มีการวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ ขาดแนวทางที่ถูกต้องในการแก้ไขปัญหา กล่าวคือหน่วยงานภาครัฐควรกำหนดตำแหน่งและลักษณะงาน สนับสนุนให้บุคลากรมีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนได้ เช่น การมีหน่วยงานรับผิดชอบเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในระดับกรมในการดำเนินงานพัฒนา (โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีมีความรับผิดชอบต่อสังคม) คุ้มครอง แก้ไขปัญหาและบำบัดฟื้นฟู เด็กและเยาวชนให้บริการอย่างครบวงจรแก่เด็ก เยาวชนและครอบครัว

7. ส่วนการลงโทษเด็กและเยาวชนที่เป็นปัญหาหรือก่ออาชญากรรมร้ายแรงนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ซึ่งก็ช่วยแก้ไขปัญหาคิดได้ในระดับหนึ่งและเป็นการคืนความยุติธรรมให้แก่สังคมส่วนรวม หากเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้ก่ออาชญากรรมร้ายแรงเกินกว่าจะเยียวยา ศาลก็สามารถใช้ดุลพินิจลงโทษเด็กและเยาวชนนั้นอย่างเคร่งครัดได้ แม้ถึงหากว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นจะให้การรับสารภาพและมีเหตุบรรเทาโทษตามกฎหมายก็ตาม โดยอาจพิจารณาว่าการที่เด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงนั้นรับสารภาพอาจเป็นเรื่องที่จําานต่อพยานหลักฐานไม่มีหนทางต่อสู้คดีเพราะพยานหลักฐานของโจทก์แน่นหนา และการที่เด็กหรือเยาวชนให้การรับสารภาพในชั้นศาลก็เพื่อให้ศาลพิจารณาลดโทษหรือลงโทษให้เบาลงเท่านั้น มิใช่เป็นการรับสารภาพเพราะสำนึกผิด และการลงโทษในกรณีเช่นนี้ ศาลหรือผู้พิพากษาจะต้องพิจารณาถึงความหนักเบาของความผิด (Offender's Culpability) การป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดขึ้นอีก (Deterrence) และการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) โดยอาศัยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังของจำเลยและรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติการณ์แห่งคดีเช่นความร้ายแรงของความผิดที่เกิดขึ้น ผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) เป็นต้นมาประกอบการพิจารณาด้วย โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นเป็นเรื่องที่โจทก์ เจ้าพนักงานตำรวจ รวมถึงพนักงานสืบเสาะและพินิจเด็กหรือเยาวชนจะต้องรายงานหรือเสนอข้อเท็จจริงเหล่านั้นต่อศาลอย่างครบถ้วน

8. แม้ศาลเยาวชนและครอบครัวจะยึดหลักการและแนวความคิดทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative) มาประยุกต์ใช้โดยการเปลี่ยนโทษจำคุกหรือกักกันเป็นการส่งตัวไปควบคุมฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นก็ตาม แต่ก็ควรพิจารณาโดยเคร่งครัดด้วยการเปลี่ยนโทษจำคุกฯเป็นการส่งตัวไปควบคุมฝึกอบรมนั้นเหมาะสมสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงหรือไม่ โดยเฉพาะเด็กหรือเยาวชนที่มีอายุ วุฒิภาวะ สภาพร่างกาย สภาพจิตใจ สติปัญญาและนิสัยที่ไม่แตกต่างไปจากผู้ใหญ่ ศาลเยาวชนและครอบครัว

ก็สามารถใช้ดุลพินิจลงโทษจำคุกเสียทีเดียวโดยไม่เปลี่ยนโทษจำคุกหรือกักกันเป็นการส่งตัวไปควบคุมฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้ก็ได้ หรือศาลเยาวชนและครอบครัวไม่สะดวกใจที่จะพิพากษาลงโทษจำคุกเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงเสียทีเดียวเพราะเป็นเรื่องที่ฝ่าฝืนต่อหลักปรัชญาของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลเยาวชนและครอบครัวก็อาจหาทางออกโดยการโอนคดีไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีสำหรับผู้ใหญ่ได้ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 97 วรรคสอง ซึ่งหากมีการโอนคดีไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีสำหรับผู้ใหญ่แล้ว หากข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นเป็นผู้กระทำความผิด ศาลที่มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีสำหรับผู้ใหญ่ย่อมไม่อาจนำวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนมาใช้บังคับแก่คดีนั้นได้เพราะการใช้อำนาจ หรือนำวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนมาใช้บังคับแก่คดีเป็นอำนาจเฉพาะของศาลเยาวชนและครอบครัวเท่านั้น

สุดท้ายนี้อาจกล่าวได้ว่า การป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมรวมถึงการแสวงหามาตรการต่าง ๆ ในการดำเนินการเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงดังที่กล่าวมาทั้งหมด คงยากที่จะดำเนินการให้เป็นผลในทางปฏิบัติได้หากไม่ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะพ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนนั้น นับได้ว่าเป็นกลไกเริ่มต้นและสำคัญที่สุดที่จะต้องคอยดูแลเอาใจใส่ อบรมสั่งสอนบุตรหลานของตนให้เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ ไม่ให้สร้างความเดือดร้อนหรือเป็นภาระแก่สังคมส่วนรวม การลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมเป็นเพียงการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุและเป็นเพียงมาตรการหนึ่งที่มีหวังว่าจะช่วยให้เด็กหรือเยาวชนกลับตนเป็นพลเมืองดีและกลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยกันพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองสืบไปในอนาคต

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

จิตติ ดิงศภัทย์. กฎหมายอาญา ภาค 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2536.

ชาย เสวีกุล, พลตำรวจตรี. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517.

นันทิ จิตสว่าง. หลักทัณฑวิทยา มุลนิธิพิบูลย์สงเคราะห์ กรมราชทัณฑ์. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546.

บุญเพราะ แสงเทียน. คำบรรยายกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์อักษร, 2540.

ผจงจิตต์ อธิคมนันทะ. สังคมวิทยาว่าด้วยอาชญากรรมและการลงโทษ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2525.

พัลลภ พิสิษฐ์สังฆม. คำอธิบายพร้อมรวมคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2543. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร, 2546.

วรวิทย์ ฤทธิพิศ. การดำเนินคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน 2560

วิทยานิพนธ์ รายงานเอกสารวิจัย เอกสารวิจัยส่วนบุคคล

ณัฐวสา นัตรไพฑูรย์ และ ไบรอัน เอ็มเพียร์ซ. “อายุความสะดุดหยุดอยู่ในคดีอาญา”. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายสถาบันกฎหมายอาญา, สำนักวิชาการ สำนักงานอัยการสูงสุด, 2550 .

อุทิศ สุภาพ. “การนำปรัชญาอาชญาวิทยามาใช้ในการกำหนดโทษของศาลไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ร้ายและผู้กระทำความผิดโดยพลั้งพลาด” วิทยานิพนธ์คุษฎีบัณฑิต, สาขาอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม กรุงเทพฯ : กระทรวงยุติธรรม, 2545 .

สดศรี สัตยธรรม น้าประเสริฐ. “กระบวนการพิจารณาคดีอาญาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน”.
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

“ช่วงวัยหนุ่มสาวเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวตอระหว่างการเป็นเด็กและผู้ใหญ่”. (Online) . Available :
<https://www.th.wikipedia.org/wiki>, 2018.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

พินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, กรม. “รายงานการดำเนินงานของรัฐต่อสาธารณะรายปี รายงาน
การดำเนินงานของรัฐต่อสาธารณะรายปี ประจำปีงบประมาณ 2558”. 2558.

พินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, กรม. “รายงานการดำเนินงานของรัฐต่อสาธารณะรายปี รายงาน
การดำเนินงานของรัฐต่อสาธารณะรายปี ประจำปีงบประมาณ 2559”. 2559.

พัฒนาข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม, สถาบัน. สำนักงานศาลยุติธรรมรายงานวิชาการ “เรื่องการใช้
ข้อมูลพินิจในการกำหนดโทษของศาลยุติธรรม พ.ศ. 2549”. 2549.

สุพจน์ สุโรจน์. “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน” เอกสารประกอบการสอน
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช หน่วยที่ 8.

ภาษาต่างประเทศ

Black's Law Dictionary Free Online Legal Dictionary 2nd Ed.

Shonenho (Juvenile Law ,adopted July 15 , 1948) Law No. 168 , art. 1, translated in 2 EHS

LAWBULL. SERIES TA (1994). Article 2.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ สกุล : นายวรวิทย์ ฤทธิพิศ

วัน เดือน ปีเกิด : 5 กรกฎาคม 2506

การศึกษา : ปริญญาตรีนิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

: เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
สมัยที่ 38

: นิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติการทำงาน

โดยย่อ : ผู้ช่วยผู้พิพากษา

: ผู้พิพากษาในศาลชั้นต้น

: ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลา

: ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดราชบุรี

: ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแพ่งช่วยทำงานในตำแหน่ง

รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง

ตำแหน่งปัจจุบัน: ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง มาตรการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง

ผู้วิจัย นายวรวิทย์ ฤทธิพิศ

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60

ตำแหน่ง ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาการก่ออาชญากรรมเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับทุกสังคม และเป็นปัญหาสำคัญที่เป็นภัยคุกคามต่อชีวิตทรัพย์สินและการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยสังบการแก้ไขปัญหอาชญากรรมเป็นภาระหน้าที่สำคัญของรัฐที่ต้องคิดหาวิธีป้องกันและแก้ไขปัญหเหล่านี้ให้หมดสิ้นไปหรือลดน้อยลงมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยเฉพาะการลงโทษผู้กระทำความผิดหรือผู้ก่ออาชญากรรมก็เป็นอีกหนทางหนึ่งที่รัฐแต่ละรัฐต่างนำมาใช้ในประเทสของตนเพื่อแก้ไขปัญหเหล่านี้แต่แนวความคิดในการลงโทษผู้กระทำความผิดที่มีอยู่ต่างมีหลากหลายแนวความคิดและหลายทฤษฎีภายใต้ข้อจำกัดว่าบุคคลที่กระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรม อาจมีทั้งเด็กหรือเยาวชนและผู้ใหญ่และสาเหตุแห่งการก่ออาชญากรรมก็อาจมีหลากหลายสาเหตุ เช่น กรณีเด็กหรือเยาวชนก่ออาชญากรรมกับกรณีผู้ใหญ่ก่ออาชญากรรม แต่ละคนอาจมีสาเหตุหรือมูลเหตุจูงใจในการก่ออาชญากรรมแตกต่างกันออกไปโดยเฉพาะกระแสสังคมในปัจจุบัน บางส่วนมีความคิดว่า เมื่อเด็กหรือเยาวชนก่ออาชญากรรมร้ายแรงขึ้นทำให้บุคคลอื่นต้องสูญเสียชีวิตหรือสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักและสูญเสียทรัพย์สินเงินทอง เด็กหรือเยาวชนรวมถึงบิดามารดา ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงก็มักจะอ้างถึงความเป็นเด็กหรือเยาวชนเพื่อให้บุตรหลานของไม่ต้องรับโทษหรือได้รับโทษน้อยลงขณะเดียวกันญาติ พี่น้องของฝ่ายที่ต้องสูญเสียมักจะเกิดความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับความเป็นธรรมและไม่เป็นธรรมสำหรับสังคมที่ต้องการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข แล้วตั้งคำถามด้วยความฉงนว่า หากเป็นเด็กหรือเยาวชนแล้วก็สามารถกระทำความผิดร้ายแรงอย่างไรก็ได้โดยไม่ต้องรับโทษหรือรับโทษเพียงน้อยนิดเช่นนั้นหรือ และมีความคิดว่าเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงก็น่าที่จะถูกลงโทษที่รุนแรงเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่จึงจะสาสมกับความผิดที่เด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาถึงปัญหาการก่ออาชญากรรมในสังคม ความหมายและประเภทของอาชญากรรมแยกแยะว่าอาชญากรรมใดเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรงและไม่ร้ายแรง รวมถึงทฤษฎีและแนวความคิดในการลงโทษผู้ก่ออาชญากรรมรวมถึงสาเหตุที่เด็กและเยาวชนก่ออาชญากรรม การดำเนินคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมตามกฎหมายไทยว่าเหมือนหรือแตกต่างจากผู้ใหญ่หรือไม่ อย่างไร ศึกษาถึงโทษและวิธีการลงโทษ และทฤษฎีหรือแนวความคิดในการลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมรวมถึงการลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมตามกฎหมายไทย ตลอดจนปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา

2. วิเคราะห์ถึงปัญหาการลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ว่าควรเป็นไปในลักษณะเช่นใด และสามารถนำหลักการแห่งโทษและวิธีการลงโทษที่ใช้กับผู้ใหญ่ในกรณีปกติมาใช้กับเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดร้ายแรงได้หรือไม่

3. เสนอแนะมาตรการที่เหมาะสมสำหรับดำเนินการกับเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง รวมทั้งเสนอแนะแนวความคิดที่เป็นประโยชน์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการก่ออาชญากรรมโดยเด็กหรือเยาวชน

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาและวิจัยเรื่องมาตรการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงนี้มุ่งพิจารณาในแง่ของกฎหมาย (Legal Approach) คือมุ่งพิจารณาถึงการกระทำ(หรือละเว้นการกระทำ)ที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายและต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นสำคัญ ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงอาชญากรรมหรือผู้ก่ออาชญากรรม ในที่นี้จึงมีคำจำกัดความว่าหมายถึงผู้กระทำความผิดกฎหมายและต้องรับโทษทางอาญาตามที่กฎหมายบัญญัติ หรืออาจกล่าวได้สั้น ๆ คือหมายถึงผู้กระทำความผิดอาญานั้นเองและผู้กระทำความผิดอาญานั้นอาจเป็นการก่ออาชญากรรมร้ายแรงหรือไม่ร้ายแรงก็ได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสารเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับทฤษฎีและแนวความคิดทางด้านอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาว่าด้วยการลงโทษผู้ก่ออาชญากรรมหรือผู้กระทำความผิด โดยเน้นไปที่การดำเนินคดีและการลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม

ร้ายแรงกับการลงโทษผู้ก่ออาชญากรรมที่เป็นผู้ใหญ่แล้วนำแนวความคิดนั้นมาวิเคราะห์เพื่อตอบ โจทย์ตามเค้าโครงเรื่องว่าควรดำเนินการไปในทิศทางใด หรือมีมาตรการใดที่เหมาะสมในการ ดำเนินการกับเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ของเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมของคนไทย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยพบว่าปัญหาการก่ออาชญากรรมโดยเด็กและเยาวชนรวมทั้งผู้ใหญ่ เป็นปัญหาของทุกสังคม โดยสาเหตุที่เด็กหรือเยาวชนก่ออาชญากรรมมีมูลเหตุมาจาก 1. สาเหตุจาก ตัวเด็กและเยาวชนเอง 2. สาเหตุจากครอบครัวของเด็กหรือเยาวชน 3. สาเหตุจากปัญหาสังคมและ สิ่งแวดล้อม 4. สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจและแนวความคิดในการลงโทษผู้ก่ออาชญากรรมหรือ ผู้กระทำความผิดนั้นก็เป็นหนทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการก่ออาชญากรรม ซึ่งมีอยู่ หลากหลายทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นหรือทดแทนความผิด (Retribution) ทฤษฎี การลงโทษเพื่อป้องกันหรือข่มขู่ (Deterrence) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative) และทฤษฎีการลงโทษเพื่อปกป้องคุ้มครองสังคมโดยตัดโอกาสมิให้กระทำความผิด (Social Protection or Incapacitation) ส่วนผู้ก่ออาชญากรรมอาจจะมีทั้งเด็กหรือเยาวชนกับผู้ใหญ่ ซึ่งอาจมูลเหตุจูง ในการกระทำความผิดแตกต่างกันไป ดังนั้น การลงโทษผู้ก่ออาชญากรรมจึงต้องพิจารณาให้รอบครอบ ว่าควรนำแนวความคิดและทฤษฎีใดมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับผู้ก่ออาชญากรรมในสภาพการณ์ ณ ขณะนั้น

ในกรณีที่เด็กและเยาวชนก่ออาชญากรรม ด้วยเหตุผลว่าสภาพร่างกายและจิตใจ ของเด็กและเยาวชนยังเป็นบุคคลที่ย่อหย่อนทั้งในด้านสติปัญญา ความรู้ผิดชอบ การศึกษาอบรม วุฒิภาวะขาดความรู้ผิดชอบชั่วดี ขาดประสบการณ์ชีวิตหรือทักษะในการดำรงชีวิตจึงเกิด แนวความคิดว่าการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรมรวมถึงวิธีการ ลงโทษเด็กและเยาวชนควรมีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากผู้ใหญ่โดยค้ำประกันด้วยว่าเด็กและเยาวชน นั้นยังจะต้องเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้าและเป็นกำลังสำคัญของชาติบ้านเมืองต่อไปใน อนาคตการลงโทษเด็กและเยาวชนจึงจำต้องให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของเด็ก และเยาวชนแต่ ละบุคคล ฉะนั้น ลักษณะการดำเนินคดีและลงโทษเด็กและเยาวชนจึงไม่เพียงแก่การดำเนินคดี เพื่อลงโทษเด็กและเยาวชนเท่านั้น แต่ยังจะต้องหาหนทางแก้ไขเยียวยาและฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ที่กระทำความผิดนั้นด้วย จึงมีการนำหลักทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative) มาปรับใช้กับการดำเนินคดีและการลงโทษเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรม นานาอารยประเทศ จึงมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายสำหรับการดำเนินคดีและลงโทษเด็กและเยาวชนไว้เป็นการเฉพาะ

สำหรับประเทศไทย มีพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นกฎหมายว่าด้วยการพิจารณาและดำเนินการสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดไว้โดยเฉพาะโดย โดยมุ่งคุ้มครองสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชน ซึ่งควรได้รับการฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตนเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษ กล่าวคือ แม้ศาลเยาวชนและครอบครัวจะพิพากษาลงโทษจำคุกเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมก็ตาม แต่บทบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจศาลในการเปลี่ยนโทษจำคุกหรือกักกันเป็นการส่งตัวไปควบคุมฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้ข้างต้นก็ได้หลักการนี้ถือได้ว่าเป็นหลักการพื้นฐานซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวจึงมักจะนำวิธีการดังกล่าวมาใช้กับเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมเสียส่วนใหญ่ ส่งผลให้เด็กและเยาวชนนั้น ไม่ได้ถูกลงโทษจำคุกอย่างจริงจังเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ ประกอบกับการลงโทษประหารชีวิตและจำคุกตลอดชีวิตกรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิด ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 ได้บัญญัติข้อจำกัดไว้ว่า โทษประหารชีวิตและโทษจำคุกตลอดชีวิต มิให้นำมาใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดในขณะที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี และในกรณีผู้ซึ่งกระทำความผิดในขณะที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีได้กระทำความผิดที่มีระวางโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ให้ถือว่าระวางโทษดังกล่าวได้เปลี่ยนเป็นระวางโทษจำคุก 50 ปี

จากการศึกษาวิจัยพบว่า มาตรการที่เหมาะสมสำหรับดำเนินการกับเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรง ควรเริ่มพิจารณาตั้งแต่ การกำหนดกรอบการกระทำความผิดที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมร้ายแรงหรือตัวอย่างการกระทำความผิดที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมร้ายแรงให้ชัดเจน การใช้ดุลพินิจของศาลหรือผู้พิพากษาในการกำหนดโทษจำคุกและลดโทษสำหรับเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงควรเป็นไปโดยเคร่งครัด แม้ศาลเยาวชนและครอบครัวจะยึดหลักการและแนวความคิดทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative) มาประยุกต์ใช้โดยการเปลี่ยนโทษจำคุกหรือกักกันเป็นการส่งตัวไปควบคุมฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นก็ตาม แต่การดำเนินการเช่นนั้นก็ควรพิจารณาโดยเคร่งครัดด้วยการเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นการส่งตัวไปควบคุมฝึกอบรมนั้นเหมาะสมสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงหรือไม่ โดยเฉพาะเด็กหรือเยาวชนที่มีอายุ วุฒิภาวะ สภาพร่างกาย สภาพจิตใจ สติปัญญาและนิสัยที่ไม่แตกต่างไปจากผู้ใหญ่ หากข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นเป็นผู้กระทำความผิด ศาลเยาวชนและครอบครัวก็สามารถใช้ดุลพินิจพิพากษาลงโทษจำคุกเด็กหรือเยาวชนนั้นเสียทีเดียวโดยไม่เปลี่ยนโทษจำคุกหรือกักกันเป็นการส่งตัวไปควบคุมฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้ก็ได้ตามอย่างไรก็ดี แม้ถึงหากว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวไม่สะดวกใจที่จะพิพากษาลงโทษจำคุกเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงเสียทีเดียวเพราะเป็นเรื่องที่ขัดต่อหลักปรัชญาการดำเนินคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลเยาวชนและครอบครัวก็อาจหาทางออกได้

ในเบื้องต้นโดยการโอนคดีที่เด็กหรือเยาวชนก่ออาชญากรรมร้ายแรงนั้นไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีสำหรับผู้ใหญ่ได้ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 97 วรรคสอง ซึ่งหากมีการโอนคดีไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีสำหรับผู้ใหญ่แล้ว หากในการพิจารณาคดีของศาล ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นเป็นผู้กระทำความผิด ศาลที่มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีสำหรับผู้ใหญ่ก็มีอำนาจลงโทษจำคุกสำหรับเด็กหรือเยาวชนนั้นได้เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ที่ก่ออาชญากรรมและไม่สามารถนำวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนมาใช้ในกรณีที่มีการโอนคดีไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีสำหรับผู้ใหญ่ได้

ข้อเสนอแนะ

การแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมจำเป็นต้องพิจารณาถึงต้นตอของปัญหาเริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัวต้องเข้มแข็ง ขณะเดียวกันหน่วยงานของรัฐที่ทำงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนต้องประสานงานและเชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่อง และเน้นการทำงานในเชิงรุกและป้องกันให้มากยิ่งขึ้น เช่น จัดโครงการเพื่อส่งเสริม ให้ความรู้ให้การศึกษาและพัฒนาเด็กหรือเยาวชนในรูปแบบต่าง ๆ ที่จำเป็น ส่วนสถานศึกษาก็ต้องเอาใจใส่และจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบให้ความรู้ทางวิชาการและการปฏิบัติไปพร้อมกันเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความรู้คู่คุณธรรมอย่างต่อเนื่อง รวมถึงไปถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครองกับครูบาอาจารย์ในสถานศึกษา และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนรวมทั้งองค์กรอิสระอื่นๆ ตลอดจนการจัดการชุมชนและสภาวะแวดล้อมให้เหมาะสม มิให้เอื้อหรือชักจูงเด็กและเยาวชนไปกระทำความผิดท้ายสุดการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงโดยการนำหลักทฤษฎีความคิดว่าด้วยการลงโทษมาปรับใช้เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุหากเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้ก่ออาชญากรรมร้ายแรงเกินกว่าจะเยียวยา ศาลเยาวชนและครอบครัวก็อาจใช้ดุลพินิจโดยเคร่งครัดคือไม่เปลี่ยนโทษจำคุกฯลฯ เป็นส่งตัวไปควบคุมฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้ก็ได้หรือหากศาลเยาวชนและครอบครัวไม่สะดวกใจที่จะพิพากษาลงโทษจำคุกเด็กหรือเยาวชนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงเสียทีเดียวเพราะเป็นเรื่องที่ฝ่าฝืนต่อหลักปรัชญาของศาลเยาวชนและครอบครัวศาลเยาวชนและครอบครัวก็อาจหาทางออกโดยการโอนคดีไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีสำหรับผู้ใหญ่ได้ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 97 วรรคสอง